Grey Scale #13
R G B WH GR BL C M Y K
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
DANES-PICTA.COM

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OP

Ppłk dr inż. Ryszard SZPYRA

WSPÓŁCZESNE TREŚCI POWIETRZNEJ SZTUKI OPERACYJNEJ

CZĘŚĆ I

Opracowanie pod kryptonimem OPERATOR 1

61060

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/4606 cz. 1
05-004606-001-0

Nr ewid. II
Akademii Obrony Narodowej

PNB

WARSZAWA 2000

Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres
DANES-PICTA.COM

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 61060
II
Akademii Obrony Narodowej

Ppłk dr inż. Ryszard SZPYRA

WSPÓŁCZESNE TREŚCI POWIETRZNEJ SZTUKI OPERACYJNEJ

CZĘŚĆ I

Opracowanie pod kryptonimem OPERATOR 1

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid. S/4606

WARSZAWA 2000

Spis treści

SPIS TREŚCI **2**

WSTĘP **4**

1. WSPÓŁCZESNE ROZUMIENIE SZTUKI OPERACYJNEJ **8**

1.1. ISTOTA SZTUKI OPERACYJNEJ W PAŃSTWACH NATO 8

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POŁĄCZONEJ SZTUKI OPERACYJNEJ **10**

2.1. UJĘCIE AMERYKAŃSKIE 10

2.2. PODSTAWOWE ZAGADNIENIA POŁĄCZONEJ SZTUKI OPERACYJNEJ NATO 32

2.2.1. Planowanie operacyjne NATO *34*

2.2.2. Prowadzenie sojuszniczych działań połączonych *38*

2.2.3. Wybór obiektów uderzeń (Targeting) i ocena rezultatów działań bojowych *43*

2.2.4. Reguły użycia siły (ROE - Rules of Engagement) *44*

3. CHARAKTERYSTYKA AMERYKAŃSKIEJ POWIETRZNEJ SZTUKI OPERACYJNEJ **47**

3.1. DZIAŁANIA POWIETRZNO-KOSMICZNE 47

3.1.1. Natura potęgi powietrzno-kosmicznej *47*

3.1.2. Poziomy wojny z lotniczej perspektywy *48*

3.1.3. Manewrowa walka w przestrzeni powietrzno-kosmicznej *50*

3.1.4. Cele komponentu powietrznego teatru działań *53*

3.1.5. Opcje bojowego użycia *54*

3.1.6. Kończenie konfliktu *57*

3.1.7. Wkład powietrzno-kosmicznej potęgi *61*

3.2. PLANOWANIE DZIAŁAŃ POWIETRZNYCH 76

3.2.1. Ogólne planowanie połączone *77*

3.2.2. Plan Połączonych Działań Powietrznych (JAOP) *79*

3.2.3. Planowanie połączonych działań powietrznych *82*

3.2.4. Narzędzia planowania połączonych działań powietrznych *92*

Recenzent pracy:

płk prof. dr hab. Wojciech MICHALAK

4. CHARAKTERYSTYKA BRYTYJSKIEJ POWIETRZNEJ SZTUKI OPERACYJNEJ 95

4.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA ZASTOSOWANIA POWIETRZNEJ SZTUKI OPERACYJNEJ 95

4.1.1. Natura wojny i konfliktu 95

4.1.2. Charakterystyka powietrznej i kosmicznej potęgi 97

4.2. PODSTAWOWE TREŚCI BRYTYJSKIEJ POWIETRZNEJ SZTUKI OPERACYJNEJ 113

4.2.1. Środki ciężkości 115

4.2.2. Wybór obiektów ataku (Targeting) 119

4.2.3. Dowodzenie w kampanii 122

4.2.4. Kampania i strategia powietrzna - zastosowanie sił powietrznych w wojnie .. 127

4.2.5. Powietrzne działania bojowe 131

4.2.6. Powietrzne działania wsparcia bojowego 158

5. POWIETRZNA SZTUKA OPERACYJNA NATO 174

5.1. KONCEPCJA POŁĄCZONYCH DZIAŁAŃ POWIETRZNYCH 174

5.2. CHARAKTERYSTYKA POTĘGI POWIETRZNEJ 174

5.3. TYPY DZIAŁAŃ POWIETRZNYCH 178

5.4. DOWODZENIE I KIEROWANIE DZIAŁANIAMI POWIETRZNYMI 184

5.5. PLANOWANIE I PROWADZENIE DZIAŁAŃ POWIETRZNYCH 190

ZAKOŃCZENIE 199

BIBLIOGRAFIA 200

Wstęp

Zmiana sytuacji geopolitycznej związana z upadkiem systemu komunistycznego oraz rozwiązanie Układu Warszawskiego umożliwiło zmianę podejścia nauk wojskowych oraz spowodowało szersze otwarcie na odrzucane wcześniej, z przyczyn doktrynalnych, treści. Niemniej jednak z otwarcia tego korzystano bardzo ostrożnie, szczególnie w obszarze nauk wojskowych. Ostrożność tę uzasadniano bądź to ochroną „narodowego" dorobku nauk wojskowych, bądź narodową specyfiką Polski, a nawet tezą, że nasza teoria i doktryna są w istocie lepsze od „zachodnich". To negatywne nastawienie do poznawania i eksploracji osiągnięć Zachodu obecne było nawet wówczas, gdy niemalże wszystkie środowiska polityczne uznały, że strategicznym celem Polski jest wstąpienie do NATO. Wydawać by się mogło, że naturalną konsekwencją tego powinno być zintensyfikowanie wysiłku poznawczego nad dorobkiem teoretycznym i praktycznym sfery obronności państw Zachodu. Wcześniejsze poznanie i zrozumienie podstawowych założeń, na których opiera się zarówno myśl teoretyczna jak i rozwiązania doktrynalne ułatwiłyby przygotowanie się do członkostwa w NATO oraz usprawniłyby i tak nieuchronny, z powodu decyzji politycznych, proces zmian.

Procesy historyczne są jednak nieubłagane. Warunki, jakie zaistniały po wstąpieniu Polski do NATO oraz dalsza zmiana sytuacji polityczno militarnej, związana przede wszystkim ze wzrostem ilości kryzysów regionalnych, a w ślad za tym zwiększeniem zaangażowania militarnego wielu państw w tym i Polski, zmusiły nasze środowisko wojskowe do zintensyfikowania procesów poznania dorobku teoretycznego i praktycznego sfery militarnej krajów Zachodu. Obecnie obserwuje się zjawisko pospiesznego i niejednokrotnie chaotycznego przenoszenia fragmentarycznych ustaleń doktrynalnych, które pozostają w konflikcie z innymi ciągle obowiązującymi „starymi" rozwiązaniami. W tej sytuacji wydaje się, iż każda próba szerszego podejścia jest cenna, gdyż umożliwia komplekso-

we zbadanie pewnego obszaru, zidentyfikowanie rozwiązań, które muszą ulec zmianie oraz tych, które mogą być polem implementowania narodowego dorobku teoretycznego. Okoliczności te stanowiły inspirację do podjęcia badań nad treściami współczesnej sztuki wojennej w kręgu kulturowym Zachodu.

Obecnie po okresie większego zainteresowania taktyką i strategią, wysiłek badawczy zaczyna się przenosić na poziom operacyjny. Coraz powszechniej zainteresowanie kierowane jest na projektowanie i prowadzenie działań połączonych. Organizowane są na ten temat liczne seminaria i sympozja, tworzone są komórki organizacyjne, m.in. w AON i Sztabie Generalnym WP, zajmujące się tą problematyką. W państwach NATO przyjmuje się, iż jest to domena sztuki operacyjnej. Sztuka ta, a szczególnie jej część, która ma charakter „*joint*", czyli połączona sztuka operacyjna zajmuje się projektowaniem i prowadzeniem działań całości sił na danym teatrze działań, podporządkowanych jednemu dowódcy sił połączonych. Zwykle rezultatem tego projektowania jest plan kampanii połączonej na teatrze.

Jednocześnie, komponenty rodzajów sił zbrojnych wydzielone do danego zgrupowania sił połączonych na teatrze działań spełniają istotną rolę w procesie projektowania kampanii połączonej. W części ogólnej procesu projektowania kampanii określa się, bowiem co ma być przedmiotem oddziaływania militarnego, ustala się cele militarne, wykonawców mających osiągnąć te cele oraz sekwencję ich działań. Na tym etapie nie projektuje się tego jak cele te mają być przez poszczególnych wykonawców, czyli komponenty osiągane. To projektowanie prowadzą komponenty we własnym zakresie, pozostając oczywiście w ramach ogólnej strategii dowódcy teatru. Rezultatem tego jest strategia osiągania celów danego komponentu. Strategia ta nazywana jest czasem planem kampanii danego komponentu, np. planem kampanii powietrznej lub planem operacji komponentu, jako że niekiedy uznaje się, iż nazwa „kampania" zastrzeżone jest jedynie dla formy działań całości sił połączonych na teatrze. Problematyką

projektowania i prowadzenia działań przez całość sił danego komponentu na teatrze zajmuje się sztuka operacyjna tego komponentu. Istnieje, więc połączona sztuka operacyjna oraz sztuki operacyjne komponentów, czyli lądowa, powietrzna i morska sztuka operacyjna.

Warto zaznaczyć, iż nie istotne jest tu kryterium wielkości sił czy też teatru działania. Ważny jest realizowany przez zgrupowanie sił połączonych cel działań osiągnięcie, którego zapewnia realizację celu politycznego.

Jak z tego wynika poszczególne sztuki operacyjne są ściśle ze sobą powiązane jednakże nie są tożsame. Pojawia się w związku z tym pytanie: Co jest pierwotne czy sztuki operacyjne rodzajów sił zbrojnych czy też połączona sztuka operacyjna?

W dalszym ciągu mamy mocno zmieniającą się narodową teorię sztuki operacyjnej z nieco odmiennymi założeniami. W tej sytuacji zaistniała potrzeba przeanalizowania treści sztuki operacyjnej innych państw, porównania ich z naszymi narodowymi i zaproponowania zmian adaptujących tę sztukę do nowych warunków. Z racji kompetencji i zainteresowania **główny wysiłek badawczy skupiony zostanie na treściach powietrznej sztuki operacyjnej oraz tych treściach połączonej sztuki operacyjnej, które mają bezpośredni wpływ na tę pierwszą**. **Celem pracy jest**, więc **określenie treści współczesnej powietrznej sztuki operacyjnej oraz kierunków i zakresu niezbędnych zmian w sztuce operacyjnej Polskich Sił Powietrznych.** Praca zaplanowana jest na dwa etapy badań w 2000 i 2001 roku. **Celem pierwszego etapu badań jest** przede wszystkim **zbadanie podstawowych treści współczesnej powietrznej sztuki operacyjnej**.

W toku badań okazało się, iż jedynie Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i NATO mają klarownie wyłożone treści, które można zaliczyć do powietrznej sztuki operacyjnej i dlatego też to one zostały zidentyfikowane dla potrzeb drugiego etapu badań.

Rezultaty badań pierwszego etapu przedstawiono w studium teoretycznym składającym się z wstępu, zakończenia oraz pięciu rozdziałów merytorycznych. W rozdziale pierwszym zidentyfikowano rozumienie sztuki operacyjnej w ujęciu amerykańskim i Sojuszniczym. W takim samym rozumieniu rozdział drugi zawiera podstawową charakterystykę połączonej sztuki operacyjnej. Następne rozdziały poświęcone są kolejno charakterystyce głównych treści amerykańskiej, brytyjskiej i sojuszniczej powietrznej sztuki operacyjnej.

1. WSPÓŁCZESNE ROZUMIENIE SZTUKI OPERACYJNEJ

1.1. Istota sztuki operacyjnej w państwach NATO

W podstawowym dokumencie połączonej doktryny NATO, AJP-01[1] „Sztuka Operacyjna" jest zdefiniowana jako: „umiejętne zastosowanie sił militarnych zmierzające do osiągnięcia strategicznych i / lub operacyjnych celów, przez projektowanie, organizowanie, integrowanie i realizowanie strategii oraz kampanii, większych operacji i bitew teatru".

Sztuka operacyjna przekształca cele strategiczne w plan operacyjny oraz łączy i integruje bitwy oraz działania taktyczne dla osiągnięcia celów strategicznych. Żaden konkretny szczebel dowodzenia nie jest wyłącznie związany ze sztuką operacyjną. Innymi słowy, sztuka operacyjna określa, kiedy, gdzie i w jakim celu siły będą prowadziły działania.

Istotą sztuki operacyjnej jest, więc zaprojektowanie i wykonanie takich działań militarnych na teatrze, które doprowadzą do osiągnięcia celów strategicznych lub, co najmniej operacyjnych.

Termin sztuka operacyjna wskazuje, że rozważania na operacyjnym poziomie wojny muszą uwzględniać znacznie więcej niż zastosowanie procedur i technik opartych na znajomości doktryn czy podręczników. Dlatego też sztuka operacyjna może być uprawiana przez oficerów o szerokiej wiedzy i rozumieniu złożonych relacji pomiędzy wszystkimi czynnikami wpływającymi na planowanie i prowadzenie kampanii:

Sztuka operacyjna ma zapewnić by dowódcy przez właściwe zaprojektowanej kampanii lub większych operacji efektywnie użyli siły, przestrzeni i cza-

---

[1] Zasadnicza część treści oparta na wydaniu z 1997 r.

su. Taki projekt tworzy dowódcom strukturę porządkującą myśli i pozwalającą rozumieć warunki sukcesu.

Amerykańska doktryna połączona[2] uznaje, iż: „Sztuka operacyjna jest to projektowanie, organizowanie, integrowanie i realizowanie strategii, kampanii, głównych operacji i bitew dla osiągnięcia celów strategicznych. Innymi słowy sztuka operacyjna to umiejętne zastosowanie sił zbrojnych dla osiągnięcia celów strategicznych.

Sztuka operacyjna pomaga dowódcom w osiąganiu efektywności zastosowania posiadanych zasobów w czasie osiągania strategicznych celów. Bez sztuki operacyjnej, wojna mogłaby być zespołem chaotycznych starć, w których stopień zniszczenia mógłby być jedynym kryterium sukcesu."

---

[2] Doctrine for Joint Operations. JP 3-0. US Joint Chiefs of Staff. 1995.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POŁĄCZONEJ SZTUKI OPERACYJNEJ

Połączoną sztukę operacyjną najlepiej charakteryzują połączone doktryny. Przedstawiają one nie tyle postulowane, co rzeczywiście funkcjonujące w świadomości personelu sił zbrojnych treści tej sztuki. Poznanie i zrozumienie najistotniejszych zaleceń połączonej sztuki operacyjnej powinno stanowić punkt wyjścia do studiowania powietrznej sztuki operacyjnej.

2.1. Ujęcie amerykańskie

Przegląd sztuki operacyjnej[3]

A. Dowódcy sił połączonych (JFC's) projektują kampanie i mniejsze operacje połączone korzystając ze strategicznych wytycznych otrzymanych od swoich przywódców oraz stosując sztukę operacyjną. Sztuka operacyjną jest to projektowanie, organizowanie, integrowanie i realizowanie strategii, kampanii, głównych operacji i bitew dla osiągnięcia celów strategicznych. Innymi słowy sztuka operacyjna to umiejętne zastosowanie sił zbrojnych dla osiągnięcia celów strategicznych.

B. Sztuka operacyjna pomaga dowódcom w osiąganiu efektywności zastosowania posiadanych zasobów w czasie osiągania strategicznych celów. Bez sztuki operacyjnej, wojna mogłaby być zespołem chaotycznych starć, w których stopień zniszczenia mógłby być jedynym kryterium sukcesu.

    1. Sztuka operacyjna wymaga szerokiej wizji, zdolności przewidywania oraz efektywnej połączonej i międzynarodowej współpracy.

---

[3] Opracowanie bazuje głównie na: Doctrine for Joint Operations. JP 3-0. US Joint Chiefs of Staff. 1995.

2. Sztuka operacyjna jest uprawiana nie tylko przez dowódców połączonych sił, ale także przez ich starszych oficerów sztabowych oraz podwładnych dowódców.

C. Połączona sztuka operacyjna odnosi się nie tylko do użycia sił wojskowych, ale także koncentruje się na aranżowaniu ich wysiłków w czasie, przestrzeni i w odniesieniu do celu działania. Połączona sztuka operacyjna skupia się w szczególności na podstawowych metodach i kwestiach związanych z synchronizowaniem działania sił powietrznych, lądowych, morskich, kosmicznych i specjalnych.

D. Między innymi, sztuka operacyjna inspiruje dowódców, aby odpowiedzieli na następujące pytania:

1. Jakie wojskowe (lub pokrewne polityczne i społeczne) warunki muszą być stworzone w strefie działań bojowych, aby osiągnąć strategiczny cel? (Końcowy stan).

2. Jaka sekwencja działań osiągnie największe prawdopodobieństwo stworzenia takich warunków? (Drogi dojścia do końcowego stanu).

3. Jak powinny być użyte zasoby sił połączonych, aby osiągnąć właściwą sekwencję działań? (Środki).

4. Jaki jest prawdopodobny koszt lub ryzyko wykonania tej sekwencji działań przez połączone siły?

E. Sztuka operacyjna jest charakteryzowana przez następujące elementy: synergia, równoczesność i głębokość, przewidywanie, równowaga, nacisk, czas i tempo, operacyjny zasięg i podejście, siły i funkcje, aranżacja działań, środki ciężkości, podejście bezpośrednie i pośrednie, decydujące punkty, zakończenie.

Synergia

A. Pierwszy element sztuki operacyjnej, synergia polega na takim integrowaniu i synchronizowaniu działań, które zapewni użycie sił z różnych wymiarów przestrzeni oraz zagwarantuje osiągnięcie szoku, paraliżu i w ostateczności doprowadzi do zwycięstwa. Dowódcy połączonych sił stosują siły powietrzne, lądowe, morskie, kosmiczne i specjalne w szerokim zakresie działań wojennych i pozawojennych (innych niż wojna).

    1. Dowódcy połączonych sił atakują nie tylko fizyczny potencjał wroga, ale także jego morale i wolę. Kiedy wymagane jest zastosowanie przemocy, dowódcy połączonych sił poszukują właściwej kompozycji sił i działań, aby uzyskać koncentrację na różnych wymiarach kulminacyjnych punktów i osiągnąć nakazane cele w możliwie najkrótszym czasie i z minimalnymi stratami.

    2. Dowódcy połączonych sił podejmują symetryczne i niesymetryczne działania, żeby wykorzystać własne zalety oraz eksploatować słabości nieprzyjaciela, a także by zapewnić sobie swobodę działania dla przyszłych operacji.

B. Starcia z wrogiem mogą być symetryczne, jeśli przeciwstawne siły są podobne (na przykład lądowe kontra lądowe). Mogą być one także asymetryczne, jeśli są różne (na przykład powietrzne kontra morskie lub morskie kontra lądowe). Trudno jest dostrzec wkład sił powietrznych, lądowych, morskich, kosmicznych oraz specjalnych, jeśli działają one w izolacji. Każdy może być krytycznie ważny do sukcesu połączonych sił, ponieważ każdy ma pewny niepowtarzalny potencjał, który nie może być powielany przez inne rodzaje sił.

    1. Wyzwaniem dla dowódców połączonych sił jest integrowanie i synchronizowanie szerokiego zakresu sił i ich możliwości w pełno wymiarowe działania przeciwko wrogowi.

2. Synergia osiągana przez synchronizację działań sił powietrznych, lądowych, morskich, kosmicznych i specjalnych w połączonych operacjach prowadzonych w wielu wymiarach, umożliwia dowódcom połączonych sił projekcję skoncentrowanych możliwości, pozbawionych możliwych do wykorzystania przez przeciwnika słabości.

C. Synergia połączonych sił w ogromnym stopniu zależy od wspólnego zrozumienia sytuacji operacyjnej.

1. Dowódcy połączonych sił integrują i synchronizują działania tak, aby używać siły z różnych wymiarów dla szokowania, dezorganizowania i pokonania przeciwników.

2. Wizja prowadzenia działań dowódców połączonych sił zawiera nie tylko wyobrażenie o aranżacji działań, ale także jasne zrozumienie pożądanego stanu końcowego danej sytuacji.

Równoczesność i głębokość

A. Intencją równoczesności i głębokości jest jednoczesne zastosowanie siły w stosunku do całej struktury przeciwnika w czasie krótszym od jego cyklu decyzyjnego.

1. Celem tego jest przeciążenie i sparaliżowanie możliwości i woli oporu nieprzyjaciela.

B. Równoczesność jest zasadniczą cechą charakterystyczną dla amerykańskiego sposobu prowadzenia wojny. Odnosi się to do równoczesnego zastosowania własnych możliwości przeciwko całej strukturze nieprzyjaciela, jego zdolnościom i źródłom siły.

1. Wiąże się to szczególnie z koncepcją atakowania właściwych sił i funkcji nieprzyjaciela w taki sposób, aby spowodować zamieszanie i demoralizację.

2. Równoczesność w operacjach sił połączonych przyczynia się bezpośrednio do załamania się nieprzyjaciela przez wywarcie na niego większej presji niż jest w stanie wytrzymać.

C. Równoczesność odnosi się także do jednoczesnego prowadzenia działań na taktycznych, operacyjnych i strategicznych poziomach. Taktyczni dowódcy prowadzą starcia i bitwy rozumiejąc ich doniosłość dla planu operacyjnego. Dowódcy połączonych sił przygotowują warunki dla bitew w ramach głównej operacji, aby osiągnąć operacyjne i strategiczne cele.

1. Dowódcy teatru działań bojowych danego obszaru geograficznego integrują sztukę operacyjna ze strategią teatru. Jednocześnie pozostają świadomi znaczenia rezultatów taktycznych.

2. Z powodu immanentnych powiązań pomiędzy różnymi poziomami wojny dowódcy nie mogą zajmować się jedynie wydarzeniami zachodzącymi na ich poziomie wojny.

D. Ewolucja działań bojowych i postępy w technologii systematycznie poszerzały głębokość działań.

1. Potęga powietrzna może być przerzucana na większe odległości, podczas gdy siły lądowe są w stanie bardziej gwałtownie manewrować i przenosić swoje oddziaływanie na większą głębokość.

2. Żeby być skutecznym dowódcy połączonych sił nie powinni pozostawiać nieprzyjacielowi żadnego bezpiecznego miejsca (sanktuarium) i wytchnienia. Działania sił połączonych powinny być prowadzone na pełną głębokość i szerokość teatru działań i obejmować powinny cały jego obszar tworząc przeciwstawne wymagania dla dowódców i zasobów nieprzyjaciela.

E. Podobnie jak równoczesność, głębokość polega na obezwładnianiu nieprzyjaciela na całym obszarze bitwy z wielu wymiarów.

1. Koncepcja głębokości odnosi się zarówno do czasu jak i przestrzeni.
2. Działania prowadzone na dużą głębokość kształtują przyszłe warunki i mogą zakłócać cykl decyzyjny nieprzyjaciela.
3. Głębokie działania przyczyniają się do ochrony własnych sił przez niszczenie potencjału nieprzyjaciela zanim jego możliwości będą mogły być zastosowane.
4. Równoczesność i głębokość wpływają korzystnie na świadomość sytuacji bojowe na poziomie operacyjnym.

Przewidywanie

A. Przewidywanie jest kluczem efektywnego planowania. Dowódcy połączonych sił powinni pozostawać czujni na nieoczekiwane okazje i gotowi do ich wykorzystania. Dowódcy połączonych sił nieustannie gromadzą informacje przez osobistą obserwację i komunikację z podwładnymi, wyższymi stanowiskami dowodzenia, innymi siłami w strefie operacyjnej, sojusznikami i członkami koalicji.

1. Dowódcy połączonych sił unikają niespodzianek przez monitorowanie działań w ich toku i nakazywanie podwładnym sztabom i siłom czynności, które zapewnią kontrolę sytuacji. Dowódcy połączonych sił uświadamiają sobie także rezultaty działań i przygotowują się na ich skutki.
2. Świadomość sytuacji jest warunkiem wstępnym dla dowódców i planistów przewidywania możliwości i wyzwań. Rozpoznawcze przygotowanie pola walki może pomóc dowódcom połączonych sił w określaniu prawdopodobnych lub potencjalnych wariantów działań nieprzyjaciela. Rozpoznawcze przygotowanie pola walki może mieć

zasadniczy wpływ na zdolności dowódców połączonych sił w zakresie przewidywania i wykorzystywania nadarzających się możliwości.

B. Należy, jednakże pamiętać, że przewidywanie nie jest pozbawione ryzyka.

1. Dowódcy i planiści mają skłonność do przewidywania tego, czego sami oczekiwaliby. Przez to są bardziej podatni na próby operacyjnego mylenia i dezinformacji prowadzonej przez nieprzyjaciela.

2. Dlatego też dowódcy i planiści powinni szczególnie starannie analizować informacje, na których będą oparte ich decyzje.

Równowaga

A. Równowaga jest utrzymaniem sił, ich zdolności i działań w taki sposób, aby uzyskać swobodę działania i zdolności reagowania.

1. Równowaga oznacza odpowiednią kompozycję sił i możliwości w ramach sił połączonych;

2. jak również wyczucie natury i czasu operacji prowadzonych, aby zakłócić równowagę nieprzyjaciela.

B. Dowódcy połączonych sił dążą do utrzymania równowagi we własnych działaniach oraz intensywnie poszukują sposobu zakłócenia równowagi nieprzyjaciela głównie przez wykonanie uderzeń z wielką siłą, z nieoczekiwanych kierunków i wymiarów.

1. Podstęp, działania specjalne, manipulowanie widmem elektromagnetycznym, bezpośredni atak na strategiczne środki ciężkości nieprzyjaciela, przechwytywanie, ruch zmierzają do dezorientacji, demoralizacji i zniszczenia przeciwnika.

2. Wysokie tempo działań połączonych twarzy warunki bitwy. Nawet, jeśli połączone siły pokonują jedne siły nieprzyjaciela, to powinny być

gotowe do wykonania zwrotu i uderzenia w następne. Przez stałe planowanie i prowadzenie gier wojennych „dowódca stara się mieć w zanadrzu różne opcje działań.

C. Dowódcy połączonych sił wyznaczają priorytetowe przedsięwzięcia i ustanawiają odpowiednie relacje dowodzenia, aby zapewnić utrzymanie równowagi sił.

1. Zachowywanie możliwości reagowania różnymi zdolnościami poszczególnych komponentów sił połączonych jest zasadniczą dyrektywą sztuki operacyjnej.

2. Kombinacje działań i organizacji połączonych sił powinna utrzymywać lub rozwijać zdolności reagowania nie hamując jej. Decentralizacja władzy może zwiększać zdolności reagowania przez redukowanie odległości w czasie i przestrzeni, pomiędzy wydającymi rozkazy a prowadzącymi działania.

Nacisk

A. Nacisk to jest zdobywanie, utrzymanie i wykorzystywanie przewagi siły bojowej we wszystkich wymiarach walki. Nacisk przy użyciu będących w dyspozycji dowódców połączonych sił jest kolejną, zasadniczą dyrektywą połączonej sztuki operacyjnej.

1. Interakcja sił realizujących różne funkcje tworzy odmienne role, w jakich mogą występować poszczególne komponenty. Dany komponent może być wspieranym (być odbiorcą wkładanego wysiłku) lub wspierającym (dostawcą niezbędnego wysiłku).

2. Relacje wsparcia pozwalają na efektywne ważenie i zapewnienie jedności wysiłków dla różnych działań. Każdy składnik sił połączonych

zwykle jednocześnie wspiera i w tym samym czasie otrzymuje od kogoś innego wsparcie.

B. Interakcja sił w oddziaływaniu na nieprzyjaciela jest kolejnym sposobem osiągania koncentracji w różnych wymiarach przez dowódców połączonych sił. Organizują oni symetryczne i asymetryczne działania, wykorzystując własne możliwości i słabości przeciwnika dla zachowania swobody w przyszłych działaniach.

   1. Asymetryczne działania, które eksploatują własne możliwości przeciwko słabościom przeciwnika oraz manewr w czasie i przestrzeni mogą zapewnić decydującą korzyść.

   2. Również w ramach interakcji, dowódcy połączonych sił muszą podejmować działania dla zabezpieczenia lub osłony wszystkich elementów połączonych sił przed symetrycznym i asymetrycznym działaniem nieprzyjaciela.

C. Dowódcy połączonych sił zyskują decydującą korzyść przez bezpośredni nacisk na nieprzyjaciela.

   1. Nacisk ten pozwala dowódcom połączonych sił narzucać swoją wolę nieprzyjacielowi, zwiększać jego dylematy i utrzymywać własną inicjatywę.

   2. Przewaga w poszczególnych wymiarach walki, izolacja nieprzyjaciela i atak na jego strategiczne środki ciężkości mogą przyczynić się do uzyskania nacisku przez siły połączone.

Czas i tempo

A. Połączone siły powinny prowadzić działania w takim tempie i czasie, które umożliwiają najlepsze wykorzystanie własnych możliwości i zapewniają powstrzymanie nieprzyjaciela. Z właściwym wyczuciem czasu dowódcy po-

łączonych sił mogą dominować w działaniu, pozostawać nieprzewidywalnymi dla przeciwnika i operować poza jego możliwościami do reagowania.

B. Tempo walki cały czas wzrasta. Przyczyną tego jest postęp technologiczny oraz rozwój doktryn militarnych. Dowódcy połączonych sił mogą wybrać czy narzucić takie tempo działań, które stwarza trudności dla nieprzyjaciela, ale też i dla własnych sił, czy też prowadzić działania w zredukowanym tempie.

C. Z podobną starannością, z jaką dowódcy połączonych sił dobierają odpowiednie komponenty sił do działania, określają oni także czas użycia tych komponentów.

    1. Właściwy wybór czasu ma równie istotny wpływ na efekty jak odpowiedni dobór sił.

    2. Dowódcy połączonych sił umiejętnie posługując się tymi właściwościami synchronizują operacje swoich sił w czasie, przestrzeni i w odniesieniu do celu działania.

D. Dowódcy połączonych sił planują i prowadzą działania w sposób, który synchronizuje efekty operacji, tak by osiągnąć maksymalne korzyści w pożądanym czasie.

    1. Chociaż niektóre operacje połączonych sił mogą osiągać prawie natychmiastowe efekty, dowódcy połączonych sił mogą opóźniać swoje działania do czasu wprowadzenia innych elementów, tak, aby uzyskać efekt zsynchronizowanego działania.

    2. Dodatkowo dowódcy i planiści dążą do osiągnięcia takich efektów przez projektowanie działań bojowych, które nakierowane są na uzyskanie rozstrzygających rezultatów, ale jednocześnie nie są nadmiernie dotkliwe dla przeciwnika długo po jego pokonaniu.

Operacyjny zasięg i podejście

Zasięg operacyjny jest odległością w obszarze, której siła militarna może być skoncentrowana i zdecydowanie użyta.

1. Wpływ na zasięg ma otoczenie geograficzne oraz oddzielenie przeciwników.
2. Zasięg jest zwiększany przez wysunięte rozmieszczanie sił, rezerw, baz, logistyki oraz przez zwiększanie zasięgu uzbrojenia, poprawianie dostępności transportu, skuteczności i przepustowości linii komunikacyjnych.
3. Bezpośredni wpływ na zasięg operacyjny ma miejsce bazowania (kraje zamorskie, obiekty morskie lub kontynent Stanów Zjednoczonych).

A. Niemniej jednak, dla każdej operacji jest określony zasięg, poza, którym połączone siły nie mogą działać skutecznie. Tak, więc, w najszerszym sensie rozmieszczenie sił jest nieodzowną podstawą połączonej sztuki operacyjnej, która bezpośrednio wpływa na możliwości bojowe sił połączonych.

1. Przygotowanie i sukcesywne rozmieszczanie wysuniętych baz gwarantuje coraz większą zdolność połączonych sił do ochrony własnych komponentów przed nieprzyjacielskim działaniem i dostarcza możliwości wykonania symetrycznych i asymetrycznych uderzeń z wzrastającą siłą i ostrością.
2. Na miejsce rozmieszczenia sił często mają wpływ czynniki polityczne i dyplomatyczne i samo w sobie może stać się polem, na którym czynniki strategiczne, operacyjne i taktyczne wzajemnie na siebie oddziaływają.
3. Bazy zwykle wybierane są w takim miejscu, aby przeciwnik był w zasięgu działania, aby istniała wystarczająca infrastruktura i gdzie możliwe jest jakieś zabezpieczone przed atakami nieprzyjaciela.

4. Tak, więc rozmieszczenie gra kluczową rolę w określaniu operacyjnego podejścia, które może być postrzegane w kategoriach linii działania.

B. Linie działania definiują kierunkową orientację sił w czasie i przestrzeni w stosunku do nieprzyjaciela i łączą te siły ze swoją bazą i celami działań.

C. Siły działają na wewnętrznych liniach, kiedy działania rozchodzą się od centralnego punktu i kiedy to są mniejsze odległości od sił własnych do poszczególnych elementów sił nieprzyjaciela niż odległości pomiędzy tymi elementami. Taka sytuacja przynosi korzyści słabszej stronie poprzez umożliwienie jej szybszej niż nieprzyjaciel zmiany głównego wysiłku.

D. Siły działają na zewnętrznych liniach, kiedy ich działania skupiają się na nieprzyjacielu. Działanie na zewnętrznych liniach wymaga silniejszego lub bardziej mobilnego potencjału bojowego, ale oferuje możliwości okrążenia i zniszczenia słabszego lub mniej mobilnego przeciwnika.

E. Dowódcy połączonych sił używają linii działania, aby skupić bojową potęgę na osiągnięciu pożądanego stanu końcowego. Stosują oni potęgę bojową w trzech wymiarach przestrzeni i w czasie, w logicznym projekcie, który integruje zdolności sił połączonych koncentrując je na pokonaniu środków ciężkości nieprzyjaciela.

Siły i funkcje

A. Dowódcy i planiści mogą zaprojektować kampanie i działania, które skupiają się na pokonywaniu nieprzyjacielskich sił lub ich funkcji, lub kombinacji obydwu.

1. Zwykle dowódcy sił połączonych konstruują działania tak, aby zaatakować jednocześnie nieprzyjacielskie siły i ich funkcje i stworzyć największy możliwy obszar styku między własnymi i nieprzyjacielskimi siłami i możliwościami.

B. Dowódcy połączonych sił mogą koncentrować się na niszczeniu i zakłócaniu kluczowych funkcji nieprzyjaciela takich jak dowodzenie i kontrola, zaopatrzenie oraz obrona przeciwlotnicza, aby zniszczyć równowagę nieprzyjaciela.

1. Zniszczenie albo zakłócenie kluczowych funkcji nieprzyjaciela może stworzyć niepewność, zamieszanie a nawet panikę w nieprzyjacielskim dowództwie i siłach oraz może mieć bezpośredni udział w upadku nieprzyjacielskiej woli i możliwości.
2. Stosowność ataku na funkcje jako głównej koncepcji projektu działań, często oparte jest na wymaganym i dostępnym czasie niezbędnym dla sparaliżowania kluczowych funkcji nieprzyjaciela jak również jego aktualnych działań i prawdopodobnej odpowiedź na takie ataki.

Aranżacja działań

A. Dowódcy sił połączonych muszą określać najlepszą aranżację głównych operacji. Aranżacja ta będzie często kombinacją równoczesnych i kolejnych działań, zaprojektowanych dla szybkiego osiągnięcia warunków pożądanego stanu końcowego przy jak najmniejszych kosztach osobowych i materialnych.

1. W czasie projektowania aranżacji rozważa się czynniki takie jak: położenie geograficzne strefy działań, dostępność strategicznego transportu, zmiany w strukturze dowodzenia, logistyczną rozbudowę, wskaźniki zużycia, możliwości wzmocnienia nieprzyjaciela oraz opinię publiczną.
2. Myślenie o aranżacji pomaga określić tempo działań w czasie i przestrzeni.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid.
Lista Zbiorów

3. Dynamiczna natura współczesnej walki komplikuje podejmowanie decyzji o tym jak najlepiej zaaranżować działania; jednakże wybrany przez dowódcę wariant aranżacji nie powinien wykluczać przyszłych opcji.

B. Aranżacja głównych operacji odnosi się bezpośrednio do decyzji dowódcy z zakresie fazowania, czyli określania faz działań.

1. Faza oznacza okres w czasie, którego duża część sił jest zaangażowana w podobne albo wzajemnie się wspierające działania.

2. Fazowanie może być kolejne lub jednoczesne, a fazy te mogą się częściowo pokrywać.

3. Podczas planowania, dowódcy ustanawiają warunki przejścia z jednej fazy do drugiej i korygują je, gdy jest to potrzebne.

4. Projektowanie faz działań pomaga dowódcom rozpatrywać całą operację i określić wymagania, co do sił, środków i czasu.

C. Podstawowa korzyść fazowania polega na ukierunkowaniu myślenia dowódcy na osiągnięciu głównych celów, które nie mogą być osiągnięte od razu. Projektowanie faz kampanii powinno uwzględnić takie okresy jak, rozmieszczenie zgrupowania operacyjnego, podjęcie walki i ustabilizowanie sytuacji, przeprowadzenie zasadniczych działań bojowych oraz postkonfliktowa aktywność.

D. Działania prowadzone podczas fazy poprzedzającej akty wrogości mają na celu odstraszanie, mogą zmierzać do ustanowienia warunków bitwy lub ograniczenia swobody działań nieprzyjaciela.

1. Działania fazy rozmieszczenia pozwalają na rozlokowanie oraz ostateczne przygotowanie decydujących sił bojowych w rejonie operacyjnym.

2. Działania fazy inicjującej walkę i stabilizującej sytuację w początkowym okresie skupiają się na szybkiej rozbudowie zgrupowania operacyjnego sił połączonych i uzyskaniu przez niego wymaganych zdolności bojowych.

3. W następującej fazie zasadniczych działań bojowych, dowódcy sił połączonych synchronizują bojową działalność wojsk prowadząc ją do pożądanego zwycięstwa.

4. Podczas fazy działań po zakończeniu aktów wrogości i wycofywania zgrupowania operacyjnego, dowódcy sił połączonych mogą utrzymywać odpowiedzialność za działania lub przekazać kontrolę nad sytuacją innym władzom (dowódcom) i wycofać swoje siły.

E. Logistyka jest bardzo ważnym czynnikiem fazowania.

1. Planiści sił połączonych rozważają utworzenie i rozmieszczenie baz logistycznych, tworzenie i utrzymywanie linii komunikacyjnych, ustanowienie baz pośrednich wspierających nowe fazy oraz określają priorytety dla zabezpieczenia i wsparcia.

2. Logistyka, więc jest kluczowym aspektem aranżowania działań kampanii i powinna być planowana i prowadzona jako wspólna odpowiedzialność sił połączonych.

F. Zmiany faz na jakimkolwiek poziomie mogą oznaczać okres większej wrażliwości dla sił.

1. W tym punkcie misje, zadania i organizacja sił często się zmieniają.

2. Uważne planowanie gałęzi i następujących po sobie ciągów wydarzeń może zmniejszyć ryzyko podczas przejścia z jednego fazy do następnej.

G. Gałęzie i następujące po sobie sekwencje bezpośrednio wiążą się z koncepcją fazowania. Ich odpowiednie użycie może zwiększyć elastyczność planu kampanii lub głównej operacji.

   1. Gałęzie są opcjami wbudowanymi do podstawowego planu.

   2. Mogą one zawierać zmianę priorytetów, struktury jednostki i relacji dowodzenia oraz zmienianie się natury samej połączonej operacji.

   3. Gałęzie zwiększają elastyczność planów poprzez przewidywanie sytuacji, które mogą zmieniać plan podstawowy.

H. Sekwencje są późniejszymi działaniami opartymi na możliwych wynikach obecnej operacji; zwycięstwie, klęsce lub sytuacji patowej. Na każdym poziomie kampanii, fazy mogą być widziane jako dalsze ciągi planu zasadniczego.

Środki ciężkości

A. Istota sztuki operacyjnej leży w posiadaniu zdolności i umiejętności zmasowania efektów działania na nieprzyjacielskich źródłach jego potęgi w celu ich zniszczenia lub neutralizacji. Środki ciężkości są takimi charakterystycznymi cechami, możliwościami lub miejscami, z których siły militarne czerpią swobodę działania, siłę fizyczną lub też wolę walki.

   1. Na poziomie strategicznym, środki ciężkości mogą zawierać potęgę militarną, sojusz, wolę narodową lub wsparcie społeczne, zestaw ważnych możliwości i funkcji lub strategię narodową samą w sobie.

   2. Koncepcja środków ciężkości jest użyteczna jako narzędzie analityczne podczas projektowania kampanii i operacji, pomocne dowódcom i sztabom w analizie swoich i wrogich źródeł siły jak również słabości.

3. Jest rzeczą ważną, żeby zauważyć, że analiza środków ciężkości zarówno wrogich jak i własnych jest ciągłym procesem podczas całej operacji.

B. W teorii, zniszczenie lub zneutralizowanie nieprzyjacielskich środków ciężkości jest najszybszą drogą do zwycięstwa. Jednakże, środki ciężkości mogą zmieniać się podczas trwania operacji i mogą nie być oczywiste lub łatwo dostrzegalne w każdym momencie.

1. Identyfikacja środków ciężkości wymaga dokładnej wiedzy i rozumienia organizacji przeciwnika, jak on walczy, jak podejmuje decyzje jak również znajomości jego sił i słabości fizycznych i psychicznych.

2. Dowódcy sił połączonych i ich podwładni powinni uważnie śledzić i dostrzegać okoliczności, które mogą zmieniać środki ciężkości oraz dostosowywać do tych zmian własne działania.

C. Środki ciężkości przeciwnika będą często dobrze chronione czyniąc atak bezpośredni trudnym i kosztownym.

1. Sytuacja może wymagać połączonych działań, które pośrednimi atakami wytworzą warunki dla skutecznych ataków bezpośrednich.

2. Ważne jest, aby zidentyfikować swoje środki ciężkości w celu ich ochrony. Długie morskie i powietrzne linie komunikacyjne z USA lub z teatrów działań mogą być takimi właśnie środkami ciężkości.

Podejście bezpośrednie i pośrednie

A. W zależności od możliwości dowódcy sił połączonych atakują nieprzyjacielskie środki ciężkości bezpośrednio.

B. Lecz tam gdzie bezpośredni atak oznacza atakowanie tam gdzie przeciwnik jest najmocniejszy dowódcy powinni szukać pośredniego podejścia.

C. Na przykład, jeśli środkiem ciężkości jest ogromna armia to połączone siły mogą atakować ją pośrednio przez izolację jej od dowodzenia i kontroli, przerwanie linii komunikacyjnych, zniszczenie lub degradację obrony powietrznej i możliwości prowadzenia ognia pośredniego.

D. Osłabione siły przeciwnika, mogą być atakowane bezpośrednio przez odpowiednie elementy sił połączonych.

Decydujące punkty

A. Przez poprawną identyfikację i kontrolowanie decydujących punktów dowódca może osiągnąć dużą przewagę nad przeciwnikiem i mieć znaczący wpływ na wyniki działań.

   1. Punkty te są zazwyczaj określone geograficznie np. ograniczony pas morza, wzgórze, miasto lub baza lotnicza.

   2. Gdy punkty te nie są środkami ciężkości to jednak mają kluczowe znaczenie w ich ochronie.

B. Zazwyczaj będzie więcej takich punktów niż dowódca może kontrolować, zniszczyć lub zneutralizować dostępnymi środkami.

   1. Planiści muszą analizować potencjalne punkty i określać, które mogą umożliwić atak na środek ciężkości nieprzyjaciela.

   2. Dowódca określa najważniejsze decydujące punkty, jako cele i przydziela środki do ich kontroli, zniszczenia lub zneutralizowania. Punkty geograficzne, które pomagają dowódcom osiągnąć lub utrzymać inicjatywę są bardzo ważne, kluczowe.

   3. Przez kontrolowanie takich punktów podczas ataku dowódcy zyskują swobodę manewru.

Kulminacja

A. Kulminacja ma zarówno ofensywne jak i defensywne zastosowanie.

1. W natarciu kulminacja ma miejsce w określonym momencie w czasie i przestrzeni, w którym siła atakujących wojsk już dłużej nie przewyższa siły broniących się wojsk.

   a. W tym momencie atakujący w dużym stopniu ryzykuje tym, że przeciwna strona wykona kontratak i pobije go, a dalsza kontynuacja ataku jest w dużym stopniu zagrożenia.

   b. Sukcesem w ataku na wszystkich poziomach walki jest osiągnięcie celu przed pojawieniem się kulminacji.

2. Broniący się osiąga kulminację, kiedy jego siły tracą możliwość kontratakowania lub skutecznej obrony.

   a. Sukcesem w obronie jest doprowadzenie atakującego do kulminacji

   b. i wykonanie kontrataku, gdy atakujący wyczerpał swoje zasoby i nie jest w stanie skutecznie się bronić.

B. Synchronizacja logistyki z działaniami bojowymi może uprzedzić kulminację i pomóc dowódcy kontrolować tempo prowadzenia operacji.

1. Na obu poziomach taktycznym i operacyjnym planiści logistyki teatru przewidują zużywanie zapasów związane z prowadzeniem działań na duże odległości i w rozległym czasie.

2. Reagują na potrzeby operacyjne przez generowanie wystarczającej ilości zasobów w odpowiednim miejscu i czasie, aby umożliwić dowódcy osiągnięcie celów strategicznych przed nastąpieniem kulminacji.

3. Jeżeli dowódcy nie są w stanie zagwarantować tego sobie to powinni przemyśleć ponownie ich koncepcję operacji.

Zakończenie działań

A. Wiedza o tym, kiedy zakończyć działania militarne i jak zabezpieczyć osiągnięte korzyści jest komponentem strategii i sztuki operacyjnej.

1. Jeszcze przed przystąpieniem sił zbrojnych do działań, dowódcy połączonych sił muszą wiedzieć, w jaki sposób naczelne władze polityczne zamierzają zakończyć operację i jak zabezpieczyć osiągnięte cele i wtedy określić jak przełożyć te strategiczne zamiary na poziom operacyjny.
2. Leżące u podstaw przyczyny wybuchu konkretnej wojny takie jak kulturowe, religijne, terytorialne czy hegemonistyczne (chęci dominacji), muszą wpływać na zrozumienie warunków niezbędnych do zakończenia działań wojennych, czy też rozwiązania konfliktu.
3. Najlepiej byłoby, gdyby narodowi, sojuszniczy czy koalicyjni decydenci zasięgali rady wyższego dowództwa wojskowego dotyczącego kwestii, w jaki sposób i kiedy zakończyć operację wojskową.

B. Działania militarne zazwyczaj kończą się z chwilą osiągnięcia celów strategicznych, do których osiągnięcia naczelne władze polityczne zaangażowały siły zbrojne. W niektórych przypadkach te cele będą jednocześnie strategicznymi celami militarnymi, które osiągnięte pozwolą na użycie innych instrumentów potęgi narodowej i zaangażowanie pozamilitarnych organów państwa jako środków do osiągnięcia szerszych celów.

1. Dowódcy dążą do zakończenia operacji militarnych na warunkach korzystnych dla USA i ich sprzymierzeńców lub koalicyjnych partnerów.
2. Podstawowym elementem takiego działania jest uzyskanie przewagi nad przeciwnikiem w finałowym etapie walki zbrojnej.
3. Pochopny lub źle zaprojektowany koniec operacji może zrodzić spory, które stać się mogą zarzewiem dalszego konfliktu.

C. Jeżeli warunki zakończenia konfliktu zostały właściwie określone i osiągnięte, niezbędny nacisk powinien zaistnieć w celu powstrzymania przeciwnika przed wznowieniem działań zbrojnych.

    1. Ponadto, cele strategiczne, dla których podjęto walkę powinny być osiągnięte.

    2. Istnieje delikatny balans pomiędzy pragnieniem odniesienia szybkiego zwycięstwa, a zakończeniem tych działań w rzeczywiście sprzyjających warunkach.

D. Okres postkonfliktowej aktywności istnieje od momentu zakończenia konfliktu do chwili przemieszczenia z rejonu konfliktu ostatniego żołnierza USA. Podczas tego okresu występuje szeroka gama operacji innych niż wojna, których celem jest zachowanie i podtrzymanie osiągniętych celów politycznych.

E. Nawet wtedy, gdy po zakończeniu działań wojennych siły zbrojne przejdą do realizacji zadań okresu postkonfliktowego, wyłoni się potrzeba przeprowadzenia akcji humanitarnych. Dowódcy połączonych sił powinni identyfikować postkonfliktowe potrzeby jak najwcześniej żeby ułatwić przejście do normalnego funkcjonowania.

Podsumowanie

W podsumowaniu warto syntetycznie spojrzeć na kluczowe elementy sztuki operacyjnej, które zostały dotychczas przeanalizowane:

1. ***Synergia*** jest koncepcją, która odnosi się do integrowania i synchronizowania działań.

2. ***Równoczesność i głębokość*** to koncepcja umożliwiająca jednoczesne zastosowanie siły w stosunku do całej struktury przeciwnika.

3. ***Przewidywanie*** jest kluczem do efektywnego planowania umożliwiającym alarmowanie o nieoczekiwanych zdarzeniach oraz wykorzystanie zaistniałej sytuacji.
4. ***Równowaga*** jest odpowiednią kompozycją sił i możliwości w ramach połączonych sił.
5. ***Nacisk*** jest używany do narzucenia przeciwnikowi przemocą swojej woli, zwiększenia jego dylematów oraz utrzymania własnej inicjatywy.
6. ***Czas i tempo*** umożliwiają siłom zbrojnym utrzymanie dominacji w działaniach, nieprzewidywalności dla przeciwnika oraz operowanie poza możliwością jego reagowania dla wykorzystania własnych możliwości i sparaliżowania przeciwnika.
7. ***Operacyjny zasięg i podejście*** to dyrektywa zalecająca rozważenie głębokości, na której połączone siły zbrojne mogą racjonalnie i efektywnie działać, akcentująca także znaczenie szeroko rozumianego rozmieszczenia sił w treściach połączonej sztuki operacyjnej.
8. ***Siły i funkcje*** są zwykle celem jednoczesnych ataków w ramach działań połączonych w celu stworzenia największej płaszczyzny kontaktu pomiędzy przeciwstawnymi siłami zbrojnymi.
9. ***Aranżacja działań*** będzie często polegała na kombinacji jednoczesnych i kolejnych działań podejmowanych w celu szybkiego osiągnięcia warunków pożądanego stanu końcowego, przy minimalnych kosztach osobowych i materialnych.
10. ***Środki ciężkości*** są takimi charakterystycznymi cechami, możliwościami lub miejscami, z których siły militarne czerpią swobodę działania, siłę fizyczną lub też wolę walki.

11. ***Podejście bezpośrednie i pośrednie*** odnosi się do bezpośredniego lub pośredniego atakowania środków ciężkości nieprzyjaciela przez dowódców połączonych sił.

12. ***Decydujące punkty***, zwykle geograficzne w naturze, mogą ułatwiać siłom zbrojnym zdobywanie wyraźnej przewagi nad przeciwnikiem i mogą istotnie wpłynąć na rezultat działań.

13. ***Kulminacja*** ma zarówno ofensywne jak i defensywne zastosowanie. W natarciu kulminacja ma miejsce w określonym momencie w czasie i przestrzeni, w którym siła atakujących wojsk już dłużej nie przewyższa siły broniących się wojsk. Broniący się osiąga kulminację, kiedy jego siły tracą możliwość kontratakowania lub skutecznej obrony.

14. ***Zakończenie*** jest istotnym komponentem strategii i sztuki operacyjnej wskazującym siłom zbrojnym, kiedy zakończyć działania i jak zabezpieczyć osiągnięte korzyści.

2.2. Podstawowe zagadnienia połączonej sztuki operacyjnej NATO[4]

Sztuka operacyjna wymaga rozległej wizji, zdolności przewidywania, „dokładnego rozumienia relacji pomiędzy używanymi środkami i rezultatami oraz istoty właściwego i efektywnego sojuszniczego i połączonego współdziałania. Uprawianie sztuki operacyjnej to poszukiwanie odpowiedzi na pytania:

- **Jakie warunki militarne pozwolą osiągnąć cele strategiczne w rejonie działania?**
- **Jaka sekwencja działań najprawdopodobniej doprowadzi do osiągnięcia tych warunków?**

---

[4] Prezentowane treści zaczerpnięte są z Allied Joint Doctrine AJP-01 z 1997 r. Z niektórymi zmianami wprowadzonymi w 1999 r.

- **Jak zastosowane powinny być zasoby militarne, w ramach ustalonych ograniczeń (np. politycznych), aby osiągnąć taką sekwencje działań?**
- **Jakie z tym wiąże się ryzyko?**

Odpowiadając na te pytania dowódca przedstawia wizję lub koncepcję projektu działania, formułuje swój zamiar do planu kampanii oraz strukturę dowodzenia do wykonania tego planu.

Koncepcje projektu kampanii. Dążąc do prowadzenia większych operacji, bitew i działań dla osiągnięcia celów strategicznych, dowódca szczebla operacyjnego projektuje swój plan kampanii z szeregu elementów, które pomogą mu zobrazować warianty rozwoju danej kampanii. Umiejętność zaprojektowania kampanii militarnej stanowi sedno sztuki operacyjnej.

Operacja wielonarodowa Sojuszu składa się zazwyczaj z kilku etapów. Do typowych, które w zależności od sytuacji i misji mogą się nakładać na siebie, należą:

a) Opracowanie planu kampanii.

b) Przygotowanie sił, z uwzględnieniem ich rozmieszczenia, rozwinięcia i szkolenia zgrywającego.

c) Rozbudowę wsparcia logistycznego, łącznie ze wsparciem państwa gospodarza.

d) Przegrupowanie sił w rejon działania lub wzmocnienie już istniejących w tym rejonie sił.

e) Prowadzenie operacji.

f) Faza po operacji, zakończenie konfliktu i działania wojskowe po zakończeniu konfliktu.

g) Wycofanie sił.

h) Analizy kampanii - ocena doktryny i wnioski na przyszłość.

Dowódca sił połączonych powinien mieć, w ramach nałożonych w otrzymanej dyrektywie operacyjnej ograniczeń, możliwie największą swobodę działania w zakresie planowania i prowadzenia operacji na powierzonym mu obszarze odpowiedzialności. Wszystkie etapy operacji wymagają stałej koordynacji i monitorowania.

2.2.1. Planowanie operacyjne NATO

Proces planowania operacyjnego pozwala dowódcy na transformację celów i strategii Sojuszu w jednolite plany działań militarnych. Transformacja ta dokonuje się przez takie zaprojektowanie organizacji działania i wsparcia logistycznego, które doprowadzi do osiągnięcia sukcesu w określonym miejscu i czasie. Planowanie operacyjne NATO przebiega według dwóch oddzielnych, ale wzajemnie powiązanych procesów, planowanie perspektywiczne (*Advance Planning*) oraz planowanie bezpośrednie (*Implementation Planning*).

Planowanie perspektywiczne jest rutynowym planowaniem operacyjnym mającym na celu identyfikację przyszłych zagrożeń i opracowanie wariantowych planów działania opartych na różnych scenariuszach rozwoju sytuacji. Planowanie to ma związek z planowaniem rozwoju sił zbrojnych. Opracowane wariantowe plany perspektywiczne (COP) spoczywają na półkach i większość z nich nigdy nie jest realizowana. Planowanie perspektywiczne jest prowadzone w warunkach pokojowych i ma charakter ciągłego procesu opracowywania nowych planów bądź modyfikacji już istniejących. Ma ono postać rozbudowanej i czasochłonnej procedury biurokratycznej.

Planowanie bezpośrednie prowadzone jest w sytuacjach kryzysowych i podejmowane jest z chwilą pojawienia się konieczności zastosowania przemocy militarnej do rozwiązania kryzysu. Planowanie bezpośrednie związane jest z konkretną sytuacją i bezpośrednio poprzedza działania militarne. Mogą się także zdarzać sytuacje, gdy kryzys zostanie rozwiązany innymi metodami i działania

przewidziane w opracowanym planie nie zostaną podjęte. Na początku planowania bezpośredniego sprawdza się czy nie istnieje, opracowany w ramach planowania perspektywicznego plan, który mógłby być bądź to bezpośrednio użyty bądź adaptowany. Gdy nie ma takiej możliwości, tzn. nie istnieją gotowe plany przystępuje się do planowania mających nastąpić działań militarnych. Planowanie to jest prowadzone w znacznie szybszym niż planowanie perspektywiczne, tempie. Rezultatem planowania bezpośredniego jest plan operacyjny (OPLAN) będący odzwierciedleniem wizji dowódcy, co do sekwencji działań i wspierających je funkcji niezbędnych dla osiągnięcia pożądanych celów.

Niezależnie od sytuacji, tj. zarówno w warunkach adaptacji istniejącego planu bądź opracowywania nowego, dowódca i jego sztab muszą znaleźć odpowiedzi na podstawowe, wymienione wyżej pytania sztuki operacyjnej.

2.2.1.1. Podstawowe zagadnienia planowania operacyjnego

Ocena dowódcy. Proces planowania rozpoczyna się z chwilą ustalenia przez dowódcę w ramach analizy zadania elementów działania niezbędnych do wykonania powierzonej misji. Analiza ta powinna obejmować ocenę istniejących wariantowych planów perspektywicznych w celu określenia, który z nich, jeśli w ogóle, znajdzie zastosowanie w danej sytuacji operacyjnej. W rezultacie możliwe są następujące opcje:

- Modyfikacja wariantowego planu perspektywicznego w plan operacyjny (OPLAN).
- Opracowanie nowego planu operacyjnego (OPLAN) w sytuacji, której nie odpowiada żaden z istniejących wariantowych planów perspektywicznych (COP).

Plan operacyjny (OPLAN) powinien:

a. Jasno definiować, jakie warunki stanowić będą sukces.

b. Koncentrować się na środku lub środkach ciężkości przeciwnika i własnym.

c. Osiągać jedność wysiłku sił lądowych, powietrznych, marynarki oraz specjalnych.

d. Służyć jako podstawa do planowania niższego szczebla.

Projekt kampanii. Planowanie operacyjne wymaga gruntownego rozumienia pewnych kluczowych koncepcji operacyjnych związanych z projektowaniem kampanii, takich jak:

a. **Końcowy rezultat działań,** który jest polityczną lub militarną sytuacją, która powinna zaistnieć z chwilą, gdy działania zostają korzystnie zakończone. Końcowy rezultat działań powinien zostać określony jeszcze przed ich rozpoczęciem.

b. **Środek ciężkości** (CoG) jest definiowany przez charakterystykę, „możliwości czy też miejsce skąd dane państwo, sojusz, siły zbrojne lub inne ugrupowania czerpią swobodę działania, siłę fizyczną czy też wolę walki. Ma to miejsce w odniesieniu do strategicznego, operacyjnego i taktycznego poziomu operacji. Może istnieć więcej niż jeden środek ciężkości. Należy zidentyfikować środki ciężkości odnoszące się zarówno do sił przeciwnika jak i własnych.

c. **Linie działania.** Linie działania zdefiniowane są przez orientację kierunkową sił w czasie i przestrzeni w stosunku do sił przeciwnika. Łączą on siły z ich bazą operacyjną oraz ich celami. Dowódcy używają ich w celu zogniskowania siły natarcia na określonym celu działania. Natarcie to ma formę walki prowadzonej w trójwymiarowej przestrzeni, w czasie i według logicznego planu. Walka ta integruje wszystkie możliwości bojowe sił połączonych Sojuszu i jest skoncentrowana na

pokonaniu środków ciężkości przeciwnika. Linie działania są zazwyczaj opisane w znaczeniu wewnętrznym i zewnętrznym.

d. **Punkt decydujący**. Punkt decydujący jest zdefiniowany jako miejsce, z którego może zostać zagrożony zarówno środek ciężkości sił nieprzyjaciela jak i własnych. Punkt ten może istnieć w czasie, przestrzeni lub otoczeniu informacyjnym. Punkty decydujące mają często charakter geograficzny, takie jak wzgórze, miasto, baza operacji, stanowisko dowodzenia, itp. Punkty decydujące umożliwiają dotarcie do środków ciężkości i mogą być zaatakowane bezpośrednio, jeśli istnieje potrzeba. Dowódca określa najważniejsze jego zdaniem punkty decydujące jako cele i alokuje środki dla ich ochrony, kierowania nimi, niszczenia czy też neutralizacji.

e. **Kulminacja**. Kulminacja ma zastosowania zarówno ofensywne jak i defensywne. W natarciu, punkt kulminacyjny to taki punkt w czasie i miejscu, gdzie siła natarcia atakującego przestaje przewyższać tą po stronie broniącego. Broniący osiąga swój punkt kulminacyjny, gdy nie jest on w stanie utworzyć kontr ofensywy czy też skutecznej obrony. Należy użyć wszelkich starań by nie dopuścić, aby AJF osiągnęły punkt kulminacyjny, podczas natarcia na przeciwnika w sposób, w wyniku, którego dochodzi on do punktu kulminacyjnego.

f. **Sekwencje zdarzeń.** Sekwencje wydarzeń to taka aranżacja wydarzeń w ramach kampanii, która zapewnia największe prawdopodobieństwo osiągnięcia eliminacji środka ciężkości przeciwnika.

g. **Manewr**. Manewrowanie to poszukiwanie drogi zdobycia pozycji zapewniającej przewagę nad przeciwnikiem, ze strony, którego może dojść do zagrożenia lub użycia siły. Manewr będzie skierowany w kierunku punktu decydującego bądź bezpośrednio na środek ciężkości, (CoG) przeciwnika.

h. **Tempo**. Tempo jest określane jako częstotliwość lub rytm aktywnych kontaktów z przeciwnikiem w odniesieniu do poszczególnych działań taktycznych, bitew czy też głównych operacji. Łączy ono w sobie cały potencjał AJF pozwalający na przechodzenie od jednej operacji do drugiej.

i. **Przerwa w działaniach** to chwilowe zawieszenie działań operacyjnych po osiągnięciu znaczących celów taktycznych czy operacyjnych, jednakże przed osiągnięciem punktu kulminacyjnego jednej ze stron, dokonywane w celu regeneracji potencjału bojowego w ramach przygotowań do decydującego uderzenia.

Etapy planowania operacyjnego. Podczas gdy proces oceny jest użytecznym narzędziem w „natychmiastowym" planowaniu, to, jeżeli czas pozwala, planowanie operacyjne NATO prowadzone jest według procesu, który daje na wyjściu każdej fazy pewien określony rezultat. Proces planowania wyposaża dowódcę w narzędzie do kierowania i dowodzenia działaniami sztabu planowania skierowanymi na optymalizację procesu planowania w jego ostatecznej fazie i wybór jego najlepszej wersji, która pozwoli na osiągnięcie zamierzonego celu.

2.2.2. Prowadzenie sojuszniczych działań połączonych

W czasach pokoju Sojusz prowadzi połączone ćwiczenia w celu pokazania solidarności i umacniania procesu budowy zaufania i bezpieczeństwa, demonstrowania zdolności militarnych, testowania systemu dowodzenia i kontroli oraz doskonalenia sposobów użycia sił z zastosowaniem procedur wielonarodowych w połączonych operacjach, które byłyby niezbędne w czasach kryzysów i zagrożeń ze strony nieprzyjaciela. Sojusz może również użyć swoich sił w operacjach pozawojennych.

W czasie kryzysów, zdolność Sojuszu do reagowania - przez szybkie rozpoznanie ewentualnego ryzyka oraz zabezpieczenie porozumień międzynarodo-

wych zwiększających gotowość militarną - jest kluczowym elementem odpowiedzi w sytuacji zagrożenia. Zgrupowanie sił połączonych Sojuszu oraz mianowanie naczelnego dowódcy tych sił, wyposażonego w czytelne dyrektywy powierzonej mu misji, może stanowić element demonstracji zdolności Sojuszu do użycia tych sił w zagrożonym obszarze. Może to stanowić istotne działanie odstraszające oraz być elementem stabilizującym. Postawa odstraszająca może być wzmocniona przez działania, które odzwierciedlają wcześniej przeprowadzone ćwiczenia.

Podstawowe funkcje operacyjne

Podstawowe funkcje operacyjne sił połączonych Sojuszu uzależnione są od: rodzaju misji, jaką otrzymał dowódca tych sił od przełożonych; struktury i zdolności przydzielonych mu sił; charakteru innych sił narodowych koalicji oraz typu i zakresu operacji, którą siły Sojuszu podejmują. Sedno tych funkcji byłoby inne w przypadku działań humanitarnych, egzekwowania sankcji i operacji bojowych.

Istnieją trzy podstawowe obszary aktywności, które dowódca sił połączonych Sojuszu powinien podjąć w trakcie prowadzenia swojej kampanii:

a. Pierwszym jest działalność rozpoznawcza, która umożliwia dowódcy ocenę charakteru i rozmiaru zagrożenia oraz sytuacji.

b. Drugim jest kształtowanie pola walki w obrębie swego obszaru odpowiedzialności, zgodnie z planem kampanii.

c. Trzecim obszarem aktywności jest przeprowadzenie działań podporządkowanymi dowódcy siłami, które doprowadzą do osiągnięcia pożądanego stanu końcowego.

Zarówno na operacyjnym jak i taktycznym poziomie, operacje mogą być organizowane jako działania „głębokie", „bliskie" i „tyłowe". Przy czym terminy „głębokie", „bliskie" i „tyłowe" są tu użyte dla opisania ich wzajemnych re-

lacji, przede wszystkim przez funkcje (np. **co** mają one osiągnąć), a w drugiej kolejności przez uwarunkowania geograficzne i czasowe (np. **gdzie** i **kiedy** mają to osiągnąć). Działania te muszą być rozpatrywane razem i prowadzone jako całość zarówno na szczeblu operacyjnym, jak i taktycznym; wymaga to ciągłej i starannej synchronizacji oraz, w razie potrzeby, integracji pomiędzy szczeblami dowodzenia.

Kierowanie i kontrola działań

Zasadniczo, decyzjami dowódczymi są te, które rozpoczynają i kończą działanie, określają cele, kierunki, priorytety i parametry kampanii prowadzonej przez danego dowódcę. Równolegle i komplementarnie do procesu dowodzenia przebiega proces kontroli. Dowódca powinien włączać się w proces kontroli jedynie wtedy, kiedy kierowanie ma wpływ na rezultaty podjętych wcześniej decyzji dowódczych. Niemniej jednak, w każdym działaniu dowódca musi decydować, które zadania z zakresu nadzoru nad realizacją planu musi wykonać osobiście oraz przyporządkować im określony priorytet.

Ocena zagrożenia - analiza działań

Istnieją dwie dodatkowe cechy sztuki operacyjnej, które znajdują zastosowanie w wyżej wymienionym procesie kierowania i kontroli: potrzeba stałego dokonywania przez dowódcę oceny zagrożenia oraz analizy rezultatów działań, a szczególnie oceny efektywności wykonanych uderzeń – co jest istotne dla ekonomicznego użycia kosztownych systemów broni o zaawansowanej technologii. Obydwa z wymienionych aspektów mają decydujący wpływ na planowanie kampanii i podejmowanie decyzji podczas prowadzenia operacji w sytuacjach kryzysowych i wojennych.

Prowadzenie działań

W trakcie prowadzenia działań dowódca będzie odpowiedzialny za:

a. Przydzielanie misji i stawianie zadań partycypującym siłom stosownie do ich możliwości, umiejętności (w ramach parametrów określonych przez państwa w czasie transferu podporządkowania sił) i gotowości bojowej.

b. Delegowanie, wówczas, gdy jest to potrzebne, uprawnień dowódczych podległym dowódcom. Dowódcy w toku działań muszą być zdolni do podejmowania decyzji, które są spójne z zamiarem dowódcy sił połączonych Sojuszu, dla wykonania powierzonych im zadań oraz ochrony swoich stanowisk dowodzenia. Konsultowanie, z przełożonym decyzji przed każdą akcją mogłoby ograniczać możliwości dowódcy komponentu w zakresie terminowego podejmowania decyzji.

c. Utworzenie systemu połączonego wyboru obiektów uderzeń.

d. Stosowanie siły w decydujących punktach. Siły połączone Sojuszu, zawierające szerokie spektrum potęgi militarnej, powinny zostać użyte przeciwko decydującym celom. Stanowcze użycie siły militarnej w taki sposób pozwala na przejęcie inicjatywy od przeciwnika i przy pozytywnym rezultacie działań, pokonanie go.

e. Koordynację przedsięwzięć podwładnych, takich jak: działania informacyjne, koordynowanie obrony powietrznej, zarządzanie częstotliwościami, jak również terminowa alokacja zasobów logistycznych na całym obszarze odpowiedzialności. Dowódca sił połączonych Sojuszu może kierować głębokim rozpoznaniem oraz działaniami w ramach izolacji pola walki, prowadzeniem działań specjalnych oraz dezinformacji, a także używać jednostek działań psychologicznych. Zasadniczym środkiem integracji tej „palety wysiłków, zarówno operacyjnych jak i logistycznych, jest przydzielenie podwładnym celów misji oraz ustalenie relacji dowodzenia, w poszczególnych fazach, na cały okres kampanii. Dowódca sił połączonych Sojuszu może zachować część sił i środków jako rezerwę do późniejszego użycia czy przydziału.

f. Znajomość politycznej, kulturalnej i religijnej sytuacji regionu objętego kampanią i uwzględnianie żywotnych interesów lokalnej ludności.

g. Korygowanie planu kampanii stosownie do rozwoju sytuacji.

h. Korygowanie planu działalności rozpoznawczej w celu dostosowania architektury systemu rozpoznania oraz systemu komunikacji i informacji do potrzeb i zapewnienia zdolności reagowania na pojawiające się we wszystkich fazach kampanii, potrzeby rozpoznawcze.

i. Realizacja, określonej przez przełożonych, polityki publicznego informowania.

j. Informowanie wyższych dowódców i władz wspierających o sytuacji ze szczególnym naciskiem na ocenę rozwoju wydarzeń, które mogą mieć wpływ na zmianę koncepcji operacyjnej i /lub wskazywać na konieczność użycia dodatkowych środków.

k. Zgłaszanie, jeśli to konieczne, potrzeb odnośnie zmian reguł użycia siły (ROE).

l. Zgłaszanie potrzeb w zakresie wsparcia administracyjnego i logistycznego w celu ustanowienia operacyjnej gotowości sił i utrzymania jej w trakcie trwania kampanii.

m. Notyfikowanie wyższym dowódcom, dowódcom wspierającym oraz władzom zwierzchnim gotowości do realizacji etapów kampanii.

Procedury operacyjne sił wielonarodowych

Aby umożliwić elementom sił połączonych efektywną koordynację ich działań przy jednoczesnym zachowaniu maksimum elastyczności, niezbędne są harmonijne procedury operacyjne. W celu ulepszenia i usprawnienia kontroli wzajemnego wsparcia, co może być niełatwym zadaniem, zwłaszcza wśród gwałtownie zmieniających się i będących w ciągłym konflikcie priorytetów,

procedury te winny być tak daleko jak to tylko możliwe znormalizowane i wyrażone za pomocą uzgodnionej terminologii.

2.2.3. Wybór obiektów uderzeń (Targeting) i ocena rezultatów działań bojowych

Wybór obiektów uderzeń to proces selekcji obiektów uderzeń i doboru dla nich odpowiedniej, dla wymagań operacyjnych i istniejących możliwości, reakcji. W tym kontekście siła jest rozumiana w bardzo szerokim sensie i zawiera się od łagodnych technik obezwładniania, przez użycie sił specjalnego przeznaczenia oraz klasycznej broni destrukcyjnej aż po broń jądrową. Zasadniczą sprawą w tym procesie są relacje między celami działań a selekcją obiektów uderzeń. Relacje te są soczewką skupiającą zarówno efektywność jak i potrzebę działania przeciwko właściwym obiektom. Podobnie jak i z innymi działaniami, ataki muszą być prowadzone zgodnie z ustaleniami międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych oraz porozumieniami i konwencjami międzynarodowymi. Wszystkie tego typu i inne ograniczenia użycia siły są definiowane w regułach użycia siły *(ROE – Rules of Engagement)* zatwierdzanych przez Radę Północnoatlantycką i Komitet Planowania Obronnego NATO na konkretną operację. Wszyscy planiści (dowódcy, sztabowcy i prawnicy) powinni być świadomi politycznego wymiaru i zewnętrznego odbioru planu. Sukces lub porażka w publicznej akceptacji planu może mieć podobne znaczenie jak osiągnięcie pożądanego stopnia porażenia obiektu uderzenia.

Połączona Grupa Wyboru Obiektów Uderzeń. Wybór obiektów uderzeń jest odpowiedzialnością dowódcy sił połączonych Sojuszu, dysponującego całym spektrum połączonej potęgi bojowej podporządkowanych mu sił. Dowódca sił połączonych Sojuszu może zdecydować o utworzeniu Połączonej Grupy Wyboru Obiektów Uderzeń, która zapewni mu doradztwo w zakresie określania priorytetów w wyborze obiektów uderzeń. Grupa ta integruje i nadaję priorytety obiektom uderzeń określonym przez naczelnych dowódców i dowód-

ców komponentów oraz prowadzi i uaktualnia Połączoną Zintegrowaną Hierarchiczną Listę Obiektów Uderzeń. Rezultat takiego procesu koordynacji znajduje odzwierciedlenie w planach dowódców komponentów.

Ocena rezultatów działań bojowych jest integralną częścią procesu wyboru obiektów uderzeń oraz w odniesieniu do celów kampanii zawartych w dyrektywie operacyjnej jest miarą sukcesu tej kampanii. Ocena rezultatów działań bojowych zawiera ocenę rezultatów uderzeń *(**BDA**-Battle Damage Assessment)*, analizę efektywności uzbrojenia *(**WEA**-Weapon Effects Analysis)* oraz rekomendacje w zakresie powtórzenia uderzeń *(**RR**-Re-attack Recommendation)*.

2.2.4. Reguły użycia siły (ROE - Rules of Engagement)

Reguły Użycia Siły są formą wyrażania dowódcom i personelowi wytycznych i instrukcji działań w ramach osiągania wyznaczonych celów politycznych i wojskowych. Określają one stopień i sposób, w jaki mogą być użyte siły i określane są dla zapewnienia kontroli stosowania siły.

Reguły użycia siły stosuje się do sił będących pod dowództwem czy też kontrolą dowódcy NATO, prowadzącego działania na międzynarodowych wodach czy w przestrzeni powietrznej, po przekazaniu odpowiednich uprawnień dowódcy przez Komitet Planowania Obronnego Rady Północnoatlantyckiej (NAC /DPC), na terytorium lub wodach terytorialnych czy też przestrzeni powietrznej państw NATO lub państw, na których terenie prowadzą działania siły Sojuszu. Zaangażowanie sił pod dowództwem i kontrolą NATO oraz sił pozostających pod dowództwem narodowym, na obszarze operacji przydzielonym danemu dowódcy będzie wymagało autoryzacji stosownych ROE przez NAC/DPC.

Reguły użycia siły w siłach będących pod dowództwem i kontrolą NATO, stosuje się zarówno w czasie pokoju, kryzysu jak i konfliktu. Muszą one być używane w zgodności z prawem międzynarodowym oraz międzynarodowym

prawem konfliktów zbrojnych. Reguły użycia siły będą odpowiednio projektowane i stosowane w działaniach zarówno w okresie pokoju jak i w czasie odpierania agresji.

Reguły użycia siły okresu pokojowego obowiązują, aż do momentu ich modyfikacji po ogłoszeniu przez władze zwierzchnie. Tam gdzie to możliwe, zwierzchnie władze polityczne i wojskowe powinny antycypować i autoryzować reguły użycia siły niezbędne do prowadzenia operacji. W razie potrzeby, w pewnych okolicznościach w specyficznych operacjach czy też na pewnych obszarach, może pojawić się wymóg stworzenia i wdrożenia dodatkowych reguł użycia siły. Planując zaangażowanie sił połączonych Sojuszu ich dowódca musi uwzględnić niezbędne relacje między wytycznymi Sojuszu a regułami użycia siły, aby zapewnić maksymalne powodzenie kampanii. W tym celu winien on złożyć zapotrzebowanie na takie reguły, które nie są uwzględniane w istniejącym wariancie. Jednym z zasadniczych celów dowódcy sił połączonych Sojuszu jest ustanowienie jednolitych reguł użycia siły, które znalazłyby zastosowanie do wszystkich komponentów sił Sojuszu. Niezwykle istotne dla dowódcy sił połączonych Sojuszu jest, aby, zgłaszając zapotrzebowanie do zwierzchnich władz wojskowych na zatwierdzenie reguł użycia siły, zawrzeć w uzasadnieniu następujące dane:

a. Wyjaśnienie szczegółów zapotrzebowania.

b. Uzasadnienie zapotrzebowania reguł użycia siły.

c. Militarne konsekwencje w przypadku gdyby ROE nie zostały zatwierdzone.

d. Zalecana polityka publicznego informowania w kwestii ROE.

Dowódcy nie powinni opóźniać niniejszego zapotrzebowania nawet, jeżeli są wciąż jeszcze na etapie zbierania informacji na temat politycznych implikacji czy polityki publicznego informowania.

Niezależnie od wprowadzonych w życie reguł użycia siły, dowódca sił połączonych Sojuszu i inni podlegający mu dowódcy mają prawo do użycia siły w samoobronie, stosownie do potrzeb, w celu obrony ich stanowiska dowodzenia czy oddanych pod ich ochronę własności, osób czy dóbr materialnych. Działania podjęte w samoobronie muszą być natychmiastowe i proporcjonalne do skali zagrożenia. Nie mogą one być rozszerzane i nosić znamiona akcji represyjnych czy też karzących. Dowódca sił połączonych Sojuszu i jego sztab muszą mieć świadomość, że komponenty narodowe połączonych sił mogą działać zarówno według narodowych jak i sojuszniczych reguł użycia siły. Narodowe reguły użycia siły mogą być bardziej restrykcyjne od tych, które zostały określone dla sił Sojuszu, ale nie powinny być bardziej liberalne.

3. CHARAKTERYSTYKA AMERYKAŃSKIEJ POWIETRZNEJ SZTUKI OPERACYJNEJ

W aktualnych dokumentach doktrynalnych „nie znajduje się odrębna, w stosunku do ogólnej, definicja sztuki operacyjnej. Prezentowane są natomiast treści dotyczące projektowania i prowadzenia działań powietrznych na poziomie operacyjnym. Treści te zawarte są w wielu dokumentach doktryny powietrznej USAF. Najważniejsze z nich zostały zaprezentowane w niniejszym rozdziale.

3.1. Działania powietrzno-kosmiczne

Powietrzna sztuka operacyjna odnosi się do prowadzenia walki w trzecim wymiarze, dlatego też charakterystyka tej walki wchodzi w skład treści tej sztuki.

3.1.1. Natura potęgi powietrzno-kosmicznej

Potęga powietrzna jest użyciem zabójczych i niezabójczych środków przez siły powietrzno-kosmiczne w celu osiągnięcia celów strategicznych, operacyjnych i taktycznych. Potęga ta może szybko dostarczać krajowemu przywództwu pełnego zakres opcji militarnych dla osiągnięcia narodowych celów i ochrony interesów kraju. Od działalności pokojowej prowadzonej w ramach odstraszania, przez reagowanie kryzysowe do wygrywania wojen, siły powietrzno-kosmiczne oferują szybką, elastyczną i efektywną, zabójczą i niezabójczą potęgę.

Z powodu swej prędkości i zasięgu, potęga powietrzno-kosmiczna działa zasadniczo odmiennie od innych rodzajów potęgi militarnej. Potęga powietrzno-kosmiczna posiada możliwość skupiania całego wysiłku teatru działań na pojedynczym celu lub kompleksie celów, w przeciwieństwie do sił naziemnych, które zazwyczaj dzielą pole walki na obszary indywidualnego działania jednostki organizacyjnej. Lotnicza perspektywa stosowania siły wynika bardziej z funk-

cjonalnego niż geograficznego punktu widzenia i klasyfikuje obiekty uderzeń przez efekt, jaki dla przeciwnika wywołuje ich zniszczenia niż przez geograficzne położenie tych obiektów.

3.1.2. Poziomy wojny z lotniczej perspektywy

Walka jest zwykle podzielona na trzy poziomy: strategiczny, operacyjny i taktyczny. Odniesienie się do danego poziomu wojny nie zależy do użycia określonych broni, ani od atakowanych obiektów, ale raczej od projektowanych wyników. Jakiś samolot rzucający daną bombę może równie dobrze wykonywać zarówno misję taktyczną jak i strategiczną. Rodzaj tej misji zależy od planowanych rezultatów. Efekty na strategicznym poziomie wojny obejmują zniszczenie lub obezwładnienie środka (środków) ciężkości przeciwnika lub innego newralgicznego zestawu obiektów, włączając w to elementy dowodzenia, zakłady produkcji wojennej, i kluczową infrastrukturę, która umożliwia wrogowi prowadzenie wojny lub prowadzenie agresywnej działalności. Na tym poziomie najwyższe władze państwowe, czasami jako przedstawiciel grupy państw, określają narodowe lub wielonarodowe (sojusz lub koalicja) cele bezpieczeństwa oraz wytyczne, co do użycia wydzielonych do osiągnięcia tych celów zasobów. Te narodowe cele są z kolei podstawą do określenia celi militarnych i strategii dla każdego teatru działań. Ogólnie mówiąc, strategiczny poziom wojny określa, DLACZEGO i Z CZYM będziemy walczyć i DLACZEGO przeciwnik walczy przeciwko nam.

Na drugim końcu tego spektrum znajduje się taktyczny poziom wojny, gdzie prowadzone są poszczególne bitwy i starcia. Dla lotnika, różnica między tym poziomem i wyższymi poziomami jest całkowicie jasna; my lotnicy mamy tendencję, na poziomie taktycznym, nie do toczenia "bitew" z potęgą powietrzno-kosmiczną, lecz do prowadzenia indywidualnych starć. Taktyczny poziom walki powietrznej odnosi się do tego jak używać poszczególne grupy taktyczne

samolotów do atakowania poszczególnych obiektów. W skrócie, taktyczny poziom wojny odnosi się do tego JAK walczymy.

Pomiędzy strategicznym i taktycznym poziomem wojny znajduje się operacyjny poziom wojny. Na tym poziomie, planowane i prowadzone są kampanie lub główne operacje, dla osiągnięcia celów strategicznych na teatrach lub w rejonach działań. Te działania obejmują obszerniejszy rozmiar czasu lub przestrzeni niż ma to miejsce na poziomie taktycznym; umożliwiają transformację sukcesów taktycznych w osiągnięcie celów strategicznych. Efekty operacyjne takie jak przewaga powietrzna na obszarze teatru działań, paraliż dowodzenia i kontroli (C2) oraz izolacja pola walki są tymi narzędziami, którymi dowódca powietrznych sił operacyjnych wspiera ogólną strategię. Z punktu widzenia operacyjnego zastosowania bojowego, określania obiektów uderzeń i planowania na operacyjnym poziomie wojny określa się, CO będziemy atakować, w JAKIEJ kolejności, i przez JAKI okres czasu.

Bardziej pouczającym może być postrzeganie operacyjnego poziomu wojny przez pryzmat koncepcji sztuki operacyjnej. Sztuka ta jest procesem planowania i prowadzenia operacji i kampanii dla osiągnięcia celów strategicznych; jest to proces w ramach, którego strategiczne wytyczne przekształcane są w zadanie taktyczne. Sztuka operacyjna określa, co będzie osiągnięte na polu bitwy; jest ona stymulowana, określonym na strategicznym poziomie, „dlaczego" i praktycznie wdrażana przez "jak" na poziomie taktycznym. Na przykład w zakresie zastosowania potęgi powietrzno-kosmicznej przeciwko celom naziemnym, sztuka operacyjna określa jak poszczególne misje będą wykonane i środki użyte, aby osiągnąć wysoki stopień pożądanych efektów i obejmuje takie obszary jak analiza i ocena przeciwnika, wybieranie obiektów uderzeń i konstruowanie ugrupowań bojowych poszczególnych sekwencji działań.

Koncentrując całą siłę powietrzną teatru działań w centralnym procesie planowania jest maksymalizacja ogólnego efektu działań na wrogu, przy użyciu,

będącej w dyspozycji teatru, skończonej liczbie zasobów potęgi powietrznej. Proces opracowywania planu połączonych działań powietrznych (JAOP) i egzekwowanie go poprzez rozkaz bojowy (ATO) stanowi sztukę operacyjną walki powietrznej. Przez ten proces, dowódca komponentu powietrznego (ACC) i jego sztab integruje wszystkie dostępne środki i przekształca ich aktywność w optymalny produkt końcowy. Podczas fazy wykonywania dowódca komponentu powietrznego ACC prowadzi scentralizowany nadzór nad wszystkimi wymaganymi, z powodu nieprzewidzianych wydarzeń lub reakcji wroga, zmianami w ATO. Pozwala to potędze powietrznej utrzymywać elastyczność działań, koncentrując je jednocześnie w ATO na osiąganiu celów operacyjnych.

Po dostarczeniu ATO do poziomu skrzydeł i eskadr, proces planowania osiąga taktyczny poziom wojny. Komórki planowania w tych jednostkach planują szczegóły dla poszczególnych misji, które są potem wykonywane przez indywidualne grupy uderzeniowe, załogi lub inne elementy. Wykonanie tych misji jest zdecentralizowane, tak, aby indywidualne załogi miały znaczną swobodę w wyborze taktycznych detali, które pomogą wypełnić wyznaczone zadanie.

3.1.3. Manewrowa walka w przestrzeni powietrzno-kosmicznej

W strategicznym znaczeniu, powietrzno-kosmiczna potęga prowadzi manewr przez globalną mobilność i globalny atak. Na operacyjnym poziomie wojny, manewrowanie dotyczy takich zagadnień jak użycie Powietrzno-kosmicznych Ekspedycyjnych Sił Zadaniowych ASETF, priorytety przelotów, transport powietrzny w obrębie teatru działań i dostęp do zasobów orbitalnych. Obejmuje także dowodzenie i kontrolę globalnie rozmieszczonej powietrzno-kosmicznej potęgi. Głównodowodzący (CINC) teatru działań rozmieszcza siły tak, aby dowódcy operacyjni mogli użyć ich do osiągnięcia najlepszego efektu, co jest przykładami manewru strategicznego. To rozmieszczenie dotyczy nie tylko sił bojowych samych w sobie, ale także całego wsparcia bojowego i do-

stępnej dla funkcjonowania tych sił, infrastruktury. Konkludując, manewr strategiczny odnosi się do rozmieszczenia sił, podczas gdy manewr operacyjny i taktyczny dotyczy użycia tych sił. Niektóre misje mogą zawierać wszystkie trzy typy manewru. Przykładowo rozmieszczany oddział wykonuje atak na trasie przemieszczenia do rejonu docelowego lub, kiedy bombowce dalekiego zasięgu opuszczają terytorium US, atakują oddalone cele, i wracają.

Manewr taktyczny jest najłatwiej rozpoznawalną formą manewru i odnosi się do poruszania się w trzech wymiarach przestrzeni powietrznej i kosmicznej dla wykonania określonego zadania. Przykłady obejmują manewrowanie myśliwca w celu wyjścia przeciwnikowi w tylną półsferę do oddania strzału, lot profilowy przy ziemi przez bombowiec podczas dolotu do celu, lub wykonywanie przez satelitę rozpoznawczego zmian orbitalnych dla ulokowania się nad pożądanym punktem. W tych przypadkach platformy powietrzne używają ich wspólnej zalety, to jest manewrowania w trzech płaszczyznach do osiągnięcia przewagi na polu walki. Podczas gdy manewr taktyczny podkreśla takie techniczne miary działania jak "zdolność do przeciążeń" i "różnica prędkości", przewaga taktyczna ma miejsce wówczas, gdy może być to zamienione na operacyjną lub strategiczną korzyść.

Operując z trzeciego wymiaru, siły powietrzno-kosmiczne mogą bezpośrednio uderzyć w środki ciężkości i żywotne ośrodki przeciwnika. Te możliwości pozwalają siłom powietrzno-kosmicznym osiągać efekty poza obszarem sukcesów taktycznych i w tempie, które przerywa cykl decyzyjny przeciwnika. Przez przejęcie inicjatywy, narzucenie warunków bitwy i tempa działań, wykorzystanie taktycznych i operacyjnych okazji siły powietrzno-kosmiczne mogą pokonać strategię przeciwnika. Przez koncentrowanie się na pożądanym rezultacie działań operacyjnej walki manewrowej zalety potęgi powietrzno-kosmicznej stają się oczywiste. Zdolności powietrzno-kosmicznej potęgi do wykonania uderzenia na przeciwnika szybko i z zaskoczenia na szerokie spektrum obiektów, od

położonych w głębi ugrupowania przeciwnika do położonych blisko styczności wojsk, daje także efekt destrukcyjnego oddziaływania na morale, co jest równe niszczącemu działaniu fizycznemu. Tymczasem manewrowa walka naziemna wymaga by dowódcy małych oddziałów poszukiwali słabych punktów w linii ugrupowania wroga, które potem mogą być wykorzystane przez większe formacje zmechanizowane.

Siły powietrzne, jednakże, są w stanie dotrzeć bezpośrednio do ich zamierzonych celów bez potrzeby wywołania reakcji przeciwnika na szeroką skale. Jakkolwiek powinny być one przemyślane jako realne elementy manewrów operacyjnych w ich mniemaniu, a nie po prostu jako "ogniowe" wsparcie komponentu naziemnego. Zdolność do utrzymania tej dyslokacji przeciwnika zależy od zdobycia i utrzymania przestrzeni powietrznej, kosmicznej i przewagi informacyjnej, która nie tylko umożliwi naszym powietrznym i naziemnym komponentom wykorzystać operacyjne manewrowanie przeciwko przeciwnikowi, ale także uniemożliwi mu wykonanie tego samego przeciwko nam.

Tymczasem, siły powietrzno-kosmiczne są w stanie docierać bezpośrednio do pożądanych obiektów bez potrzeby konstruowania operacji na dużą skalę. Siły te jako takie powinny być traktowane jako prawdziwie operacyjnie elementy manewrowe z ich własnymi prawami nie zaś jako "ogień" wspierający komponenty naziemne czy nawodne. Zdolność do prowadzenia takich działań wobec przeciwnika polega na zdobyciu i utrzymaniu powietrznej, kosmicznej i informacyjnej przewagi. Przewaga ta pozwala własnym siłom zbrojnym na prowadzenie operacyjnego manewru wobec przeciwnika, jednocześnie uniemożliwiając mu czynienie tego samego.

Powietrzno-kosmiczne siły manewrowe operują na wskroś teatru lub rejon działań połączonych (JOA) i nie są ograniczone geograficznie jak to ma miejsce w przypadku lądowych sił manewrowych. W niektórych globalnych operacjach, taktyczny rejon działania dla niektórych misji może znacznie wyjść

poza rejon działań połączonych i poważnie przekroczyć geograficzne granice teatru działań. To jasno określa, kto posiada operacyjną i taktyczną kontrolę nad manewrowymi siłami powietrzno-kosmicznymi w trakcie wykonywania przez nie zadań. Kolejnym rezultatem możliwości szerokiego wykorzystania manewru sił powietrzno-kosmicznych na skalę teatru działań jest to, że zazwyczaj są one dzielone według funkcji, gdyż rozdział tych sił na mniejsze regiony geograficzne, jak wynika z historycznych doświadczeń, ograniczał efektywność tych sił.

Rekapitulując, tradycyjne zasady walki zbrojnej są coraz częściej łączone z uświadamianą powszechnie koniecznością posiadania informacji oraz zdolności jej przetwarzania. Współcześnie staje się to kluczowym warunkiem zwiększania szans na zwycięstwo w wojnie. Tak, więc bardziej niż kiedykolwiek w historii, informacja ewoluowała z pozycji czynnika wspierającego funkcjonowanie systemów uzbrojenia do środka walki lub też obiektu ataku. Staje się także polem operacyjnego manewru.

3.1.4. Cele komponentu powietrznego teatru działań

Gdy cele i zamiary dowódcy teatru działań są określone, dowódca komponentu powietrznego (air component commander) formułuje, wspierającą wysiłki podejmowane dla osiągnięcia celów dowódcy teatru, koncepcję operacji powietrzno-kosmicznej. To znaczy, że dowódca komponentu powietrznego proponuje operacyjne cele dla działań powietrzno-kosmicznych i określa kształt zintegrowanych działań operacyjnych prowadzących do osiągnięcia celi teatru.

Cele teatru oraz cele narodowe kształtują strategię walki powietrzno-kosmicznej teatru. Przejrzyście określone cele dają podporządkowanym dowódcom jasny obraz zamiaru działań dowódcy teatru. W trakcie rozwoju sytuacji, działania wojenne rzadko pokrywają się z pierwotnie zaplanowaną koncepcją operacji. Znając cele komponentu powietrznego i rozumiejąc koncepcję prowadzonych działań, podlegli dowódcy sił powietrzno-kosmicznych są w stanie

szybko adaptować się do zmieniających się warunków prowadzonych działań. Odpowiednio, cele powietrzno-kosmicznego komponentu umożliwiają swobodę oceny sytuacji w dynamicznym środowisku bojowym.

Scentralizowana kontrola zapewnia koncentrację wysiłku w wymiarze strategicznym, podczas gdy zdecentralizowane wykonanie pozwala na operacyjną elastyczność w osiąganiu celi komponentu powietrznego na teatrze działań. Scentralizowane planowanie jest pierwszym krokiem w osiąganiu efektywnej scentralizowanej kontroli, zapewniając optymalną koncentrację powietrzno-kosmicznej potęgi bojowej na wymaganych decydujących punktach. Zdecentralizowane wykonanie pozwala na elastyczność w celu maksymalizacji taktycznych sukcesów. Koncepcja ta potwierdza nierozłączną elastyczność i wszechstronność potęgi powietrzno-kosmicznej. Jest ona narzędziem umożliwiającym dowódcom adaptowanie się do zmieniających się warunków, przy jednoczesnym skupianiu wysiłku na osiąganiu celów kampanii.

3.1.5. Opcje bojowego użycia

Działania równoległe obejmują jednoczesny atak rozległego zestawu obiektów uderzeń, prowadzący do przytłoczenia i obezwładnienia przeciwnika, co często prowadzi do osiągnięcia rozstrzygających efektów. Na przykład, w Zatoce Perskiej, struktura dowodzenia i kontroli C2 przeciwnika była poważnie zniszczona równoległymi atakami na sieć elektryczną, węzły komunikacyjne i stanowiska dowodzenia. Chociaż ataki równoległe miały miejsce w przeszłości, to zazwyczaj zabierało to dużo czasu, aby osiągnąć zamierzone cele. W tym czasie, przeciwnik często był w stanie zorganizować alternatywne połączenia komunikacyjne i transportowe, spowalniając lub nawet znacznie pomniejszając efekty prowadzonych ataków powietrznych.

Potęga powietrzno-kosmiczna dla uzyskania największego efektu jest zazwyczaj wykorzystywana w równoległych asymetrycznych operacjach. Opera-

cje te obejmują precyzyjne uderzenia przeciw siłom lądowym, atak informacyjny przeciwko systemom dowodzenia i kontroli C2 lub precyzyjne uderzenia na infrastrukturę i środki ciężkości. Asymetryczny atak wykorzystuje prędkość i zasięg potęgi powietrzno-kosmicznej oraz działania w trzecim wymiarze, co ułatwia uderzenie w najbardziej czułe miejsca przeciwnika. Czasem niezbędne jest także prowadzenie walki symetrycznej takiej jak walka powietrzna, która często towarzyszy zdobywaniu przewagi powietrznej. Na początku konfliktu, równolegle z walką o przewagę w powietrzu, równolegle prowadzone mogą być także inne działania ofensywne. Jeśli przeciwnik uniemożliwia uzyskanie odpowiedniego stopnia przewagi w powietrzu, może zaistnieć konieczność przeprowadzenia seryjnych operacji, w których wszystkie dostępne środki muszą być ukierunkowane na zdobycie przewagi powietrznej. Wówczas inne zadania nie mogą być wykonywane. Generalnie, doświadczenie pokazuje, że równoległe i asymetryczne działania są bardziej efektywne, osiągają pożądane rezultaty szybciej i są mniej kosztowne niż działania symetryczne lub seryjne.

Dzisiaj, precyzyjne angażowanie oraz wzrost możliwości rozpoznawczych pozwala jednocześnie i szybko dokonywać ataków na kluczowe punkty oraz siły, uzyskując skumulowany efekt, który przewyższa możliwości przeciwnika przezwyciężania skutków ataku i jego przetrwania. W rezultacie, skutki równoległych działań są osiągane szybko i często tworzą rozstrzygające dla kampanii efekty. Dodatkowo, oprócz fizycznego zniszczenia spowodowanego równoległymi działaniami, szokiem i zaskoczeniem oraz niepewnością gdzie i kiedy nastąpi następne uderzenie, mogą wystąpić poważne problemy z dyscypliną oraz osłabieniem morale wojsk przeciwnika. Dowódcy powinni uwzględnić te fakty, gdy rozważają nad tym jak najlepiej użyć powietrzno-kosmicznej potęgi na poziomie teatru.

Równoległe działania mogą być prowadzone w połączeniu z działaniami innych elementów sił połączonych. Na przykład, działania przeciw siłom na-

ziemnym, w połączeniu z jednoczesnym i skoordynowanym atakiem ze strony sił lądowych może spowodować obezwładnienie wysiłków związanych ze wzmocnieniem i zaopatrzeniem sił przeciwnika. Kreuje to synergiczny efekt mający niekorzystny wpływ na cały system przeciwnika. W tym wypadku, powietrzno-kosmiczne i lądowe elementy manewrowe sił połączonych współpracują wzajemnie, aby osiągnąć zamierzone rezultaty, a nie wspierają działanie innego elementu.

Strategia asymetrycznych sił kładzie nacisk na wyrafinowanych możliwościach militarnych, pozwalających na szybkie osiąganie celów. Ta strategia stosowana równolegle z innymi działaniami powietrzno-kosmicznymi i naziemnymi bądź nawodnymi atakuje środki ciężkości przeciwnika. Asymetryczna walka przeciwstawia własną siłę i możliwości słabościom przeciwnika i maksymalizuje własne możliwości, minimalizując jednocześnie możliwości przeciwnika w zakresie uzyskania rozstrzygających efektów.

Gdy zastosowanie samodzielnie, siły powietrzno-kosmiczne prowadzą działania bezpośrednio ukierunkowane na osiągnięcie **celów** dowódcy teatru. Takie typy operacji, aby być efektywnymi nie muszą zależeć od jednocześnie wykonywanych operacji lądowych ani też nie są bezpośrednio związane z rozmieszczeniem sojuszniczych sił lądowych. Działania takie planowane są w celu osiągnięcia dominującego i rozstrzygającego efektu na poziomie teatru poprzez bezpośrednie uderzenie w środki ciężkości przeciwnika, nie wykluczając sił znajdujących się na polu. Tego typu działania mogą być prowadzone dla rozbicia ogólnej strategii przeciwnika lub też zmniejszenia zdolności i chęci do walki wojsk przeciwnika. Działania te są definiowane nie przez typy misji czy też systemy uzbrojenia, ale przez pożądane cele działania. W niektórych sytuacjach rozstrzygające operacje mogą być przeprowadzane globalnie zmniejszając lub redukując potrzebę wysuniętego rozmieszczania własnych wojsk w rejonie działania.

3.1.6. Kończenie konfliktu

Kończenie konfliktu jest ważnym aspektem łączenia działań militarnych ze strategicznymi celami, ustanawiając „dogodniejsze warunki pokoju" i zapewniając realizację długofalowych celi narodowych. Zaprzestanie aktów wrogości przebiegało będzie zazwyczaj według jednego z trzech scenariuszy. Według pierwszego z nich zwycięzca narzuci swoja wolę siłą lub innymi środkami. Przykładem jest tu jest bezwarunkowa kapitulacja sił Osi po zakończeniu II wojny światowej. Według następnego scenariusza, zaprzestanie aktów wrogości nastąpić może w wyniku negocjacji pomiędzy zaangażowanymi stronami, tak jak to nastąpiło w wyniku rozmów pomiędzy USA i Północnym Wietnamem, co doprowadziło do zakończenia działań militarnych na terenie Wietnamu. Według trzeciego scenariusza, porozumienie może być narzucone lub uzgodnione z wykorzystaniem trzeciej strony. Interwencja NATO w Bośni i wymuszone przez nią Porozumienie w Dayton są tego przykładem. Koniec konfliktu czy też jego finał jest trudno przewidywalny. Na przykład, surowe kary nałożone na Niemcy po zakończeniu I wojny światowej stworzyły warunki, które doprowadziły do wybuchu kolejnej. Zakończenie wojny (konfliktu) na warunkach, które pozwolą państwu osiągnąć zaplanowane cele polityczne jest najwyższym celem dowódcy.

Strategia dowódcy teatru powinna ostatecznie prowadzić do pożądanego stanu końcowego działań militarnych.

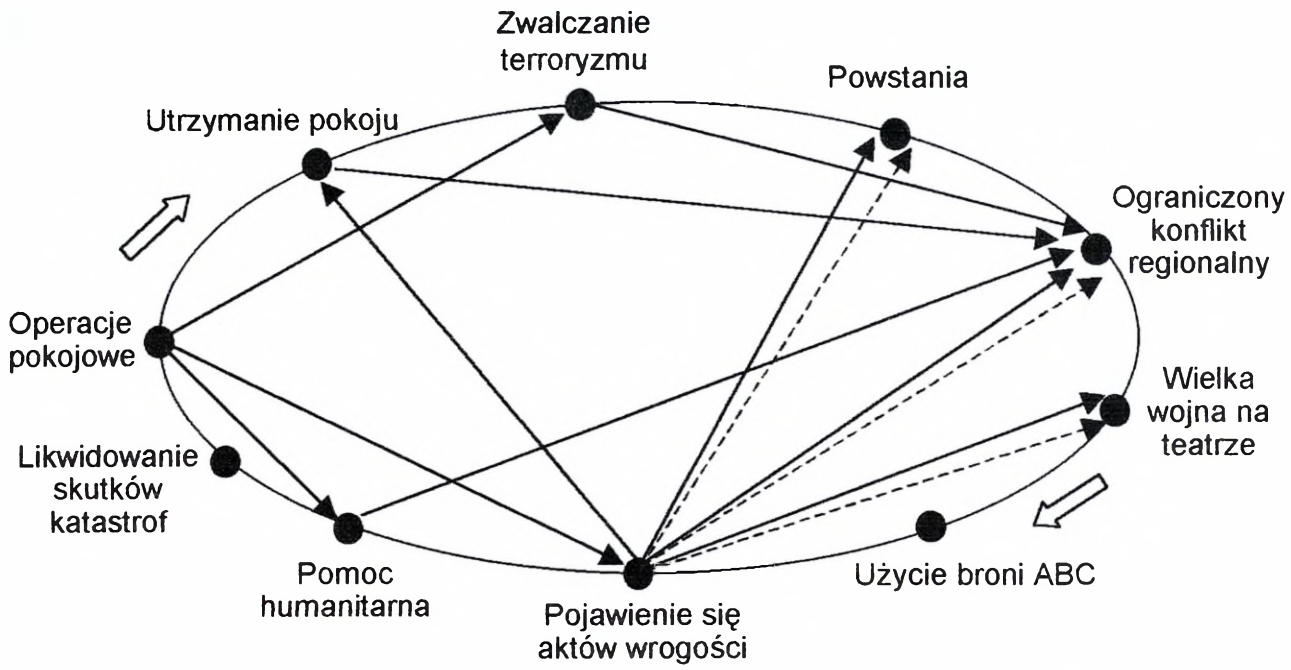

Ten rysunek pokazuje jak operacje mogą przemienić się, często bez z jednego typu konfliktu w drugi. Pokazuje złożoność i wyzwania, które mogą przeczyć najlepszym intencjom zarówno planistów wojskowych jak i cywilnych.

Rys. 1. Przebieg konfliktu

Pożądany stan końcowy powinien być jasno zdefiniowany przez najwyższe władze państwowe NCA jeszcze przed wejściem sił zbrojnych USA do działań. Pożądany stan końcowy jest zbiorem wymaganych warunków, które tworzą sytuację będącą osiągnięciem strategicznych celów. Może wystąpić również wstępny stan końcowy – zawarty w opisie wojskowych warunków – wówczas, siły zbrojne nie są głównym środkiem w osiąganiu strategicznego celu. Również może wystąpić szersze pojęcie stanu końcowego, które wymaga typowego powrotu do stanu pokoju i stabilności. Zawierać ono może całą gamę warunków dyplomatycznych, ekonomicznych, informacyjnych i militarnych.

Planowanie zakończenia powinno określić warunki i szczegóły działań potrzebnych dla osiągnięcia wybranych założeń i celi bezpieczeństwa narodo-

wego. Również sposób, w jaki przebiega konflikt może mieć ogromny wpływ na osiągnięcie aktualnego stanu końcowego. Na przykład, nadmiernie agresywne działania mogą powodować złe nastawienie ludności, mogą pogarszać problemy uchodźców lub powodować zbyt duże uszkodzenia i zniszczenia infrastruktury, a to jak wiadomo, może być trudniejsze do odbudowy.

Planowanie zakończenia konfliktu powinno rozpocząć się najszybciej jak to możliwe, a najlepiej przed rozpoczęciem konfliktu. Jak wskazuje historia, nieczęsto się to zdarzało. Planowanie zakończenia jest niezmiernie trudne, jako że konflikty mogą ulegać zmianom, wymuszając weryfikację pierwotnych planów, a w niektórych przypadkach zmianę określonego pożądanego stanu końcowego. **Największą trudnością na poziomie operacyjnym jest przełożenie celów narodowych na odpowiadające im cele militarne, które stwarzają wymagane warunki do osiągnięcia pożądanego stanu końcowego**.

Bez względu jednak na to, jakie będzie zakończenie, wysiłki operacyjne powinny być kierowane na stan końcowy, aby uniknąć wznowienia walk. Zapewnienie bezpieczeństwa pozostającym wojskom, odpowiedzialność w stosunku do ludności cywilnej, ewidencjonowanie jeńców wojennych, repatriacja to sprawy wymagające zwrócenia uwagi w fazie końcowej. Zapewnienie bezpieczeństwa byłym przeciwnikom i innych podstawowych potrzeb ludzkich znacząco wzmocni pokojowe rozwiązanie konfliktu. Określenie reguł stosowania przemocy i wskazanie kryteriów dobory obiektów ataku, prowadzenie działań rozpoznawczych i informacyjnych, użycie mediów, działania psychologiczne, operacje finansowe, opieka medyczna i współpraca z organizacjami pozamilitarnymi są kluczowym czynnikami ułatwiającymi działającym siłom lepsze zrozumienie ich roli. Te okoliczności mogą prowadzić do kontrolowania przemocy i w miarę potrzeb zwiększanie lub ograniczanie destrukcji, aby uniemożliwić odradzanie się działań wojennych, zwiększanie poparcia publicznego i zapewnienie bezpieczeństwa operacji militarnych. Wpływ pozamilitarnych instru-

mentów potęgi narodowej wzrasta wraz ze zbliżaniem się do zakończenia działań militarnych oraz gdy zostanie ono osiągnięte. Rozważanie wymagań dla stosowania innych instrumentów potęgi narodowej znacząco wzmocni osiągnięcie pożądanych celów.

Potęga powietrzno-kosmiczna może odegrać znaczącą rolę w dążeniu do sukcesu w tej fazie działań. Siły powietrzno-kosmiczne mogą pomagać w lokalizowaniu i usuwaniu nie wybuchłych ładunków bojowych. Mogą także pomagać w lokalizacji wrogich grup oporu i w razie konieczności neutralizować je. Te same informacje wykorzystane dla planowania kampanii mogą być użyte do identyfikacji socjalnych, ekonomicznych, politycznych i kulturalnych czynników, które mogą wymagać uwagi po zakończeniu walki zbrojnej. Te dane połączone z danymi rozpoznania, zebranymi w trakcie konfliktu, mogą być użyte do identyfikowania i stosowania pomocy lub militarnego oddziaływania stabilizującego postkonfliktowe środowisko. Siły powietrzno-kosmiczne mogą zapewnić rozpoznanie, transport powietrzny i pomoc humanitarną; pomóc w przywracaniu podstawowej infrastruktury; zapewnić komunikację i wsparcie informacyjne, a także dostarczyć innej pomocy wymaganej przez militarne, międzynarodowe, regionalne i prywatne organizacje. Siły powietrzne mogą bezpośrednio wspierać postanowienia i weryfikacje porozumień pokojowych. Operacje militarne mogą rozciągać się od ustanawiania rządów militarnych (np. w Japonii po II wojnie światowej), przez kierowanie sprawami cywilnymi (przykład Panamy), sprawowanie okupacji przestrzeni powietrznej (np. strefy zakazu lotów w Iraku), prowadzenie operacji humanitarnych do współpracy z dużą ilością rządowych i pozarządowych organizacji. Istota operacji i wymagania w zakresie wsparcia militarnego będzie rozstrzygnięta na podstawie celów określonych przez naczelne władze państwowe NCA. Również wycofanie wojsk z rejonu operacji powinno być planowane w celu zapewnienia sprawności, bezpieczeństwa tego wycofania, gdy wymagane cele zostały osiągnięte.

Niezależnie od tego czy zakończenie konfliktu jest narzucone przez zdecydowane zwycięstwo militarne lub przez rozstrzygnięcia na drodze negocjacji, siły powietrzne odgrywają ważną rolę w procesie transformacji po okresie wrogości, jako że oferują globalne i regionalne możliwości działań. Ponieważ siły powietrzno-kosmiczne oferują narodowemu przywództwu potężną siłę jako instrument wsparcia działań politycznych i ekonomicznych po zaprzestaniu działań bojowych, ich dowódcy muszą jasno i wyraźnie określić możliwości swoich sił w zakresie osiągnięcia celów zakończenia konfliktu.

3.1.7. Wkład powietrzno-kosmicznej potęgi

Specyfika zadań wymaganych w danej operacji powietrzno-kosmicznej będzie zróżnicowana w zależności od konkretnego kontekstu większego konfliktu lub nie przewidzianych wydarzeń, celów i polityki narodowej, dostępnych do wykonania zadania sił i szeregu innych czynników. Poniższe rozważania ilustrują jak powietrzno-kosmiczna potęga może być stosowana w poszczególnych warunkach rozciągających się od działań pokojowych, przez reagowanie kryzysowe i odstraszanie do działań wojennych. Te przykłady nie wyczerpują listy, lecz reprezentują dość szerokie spektrum potencjalnych zadań powietrzno-kosmicznej potęgi.

3.1.7.1. Działania w okresie pokoju i reagowanie kryzysowe

Działania czasu pokoju wiążą siły powietrzne z podstawowymi celami narodowej strategii bezpieczeństwa – chroniąc naród i jego zasadnicze interesy. Kluczowym celem tej strategii jest promowanie długoterminowej stabilności międzynarodowej. Stabilność ta z kolei tworzy warunki niezbędne do promocji rozwoju ogólnoświatowej demokracji. Taki rozwój jest wspierany przez utrzymywanie ciągłej obecności amerykańskich sił poza granicami kraju, które m.in. uczestniczą w połączonych i wspólnych ćwiczeniach, prowadzą lotniczą pomoc doradczą i instruktorską oraz wspólnie z sojusznikami podejmują wysiłki nad

wzmacnianiem bezpieczeństwa. Systemy informacyjne dostarczają terminowych i istotnych ostrzeżeń i prowadzą monitoring potencjalnego kryzysu, przez rozpoznanie i śledzenie. Potęga powietrzna zapewnia reakcję państwa w razie potrzeby ochrony życia ludzkiego. Reakcja ta może dotyczyć ewakuacji, pomocy humanitarnej, pomocy w czasie klęsk żywiołowych lub pokojowego wsparcia w razie agresji czy klęsk żywiołowych powodujących zniszczenia fizyczne niedostatek czy trudności.

Przykłady działań okresu pokoju i reagowania kryzysowego:

- **Wzajemne kontakty sił zbrojnych** są bezpośrednim współdziałaniem pomiędzy wojskami Stanów Zjednoczonych a wojskami przyjaciół i sojuszników, planowane w celu podniesienia wzajemnego zaufania i interoperacyjności. Kontakty te zawierają wymianę personelu i misji łącznikowych, w których wybrany personel jest przydzielony do zagranicznych jednostek i szkół wojskowych oraz rządowych programów pomocy, w których personel militarny Stanów Zjednoczonych zapewnia szkolenie dla militarnego personelu zagranicznego.

- **Jednostronne i wielostronne ćwiczenia** są prowadzone zarówno pod auspicjami pojedynczego rodzaju sił zbrojnych, jak i wspólnych przedsięwzięć kilku rodzajów sił zbrojnych jako połączone, a także jako międzynarodowe. Te ćwiczenia wzmacniają proces szkolenia i pomagają identyfikować problemy w działaniach, dowodzeniu i kontroli a także wspierania walki. Ćwiczenia ze sprzymierzonymi partnerami także pomagają identyfikować potencjalne problemy z dostępem, interoperacyjnością i infrastrukturą w krajach gospodarza. W dzisiejszym wspólnym środowisku, zupełnie jednostronne

ćwiczenia są rzadkością skoro większość ćwiczeń wymaga wspólnego uczestnictwa, choćby małego. Przykładem wielostronnego ćwiczenia jest "Cope Tiger", doroczne ćwiczenie z udziałem sił powietrznych Tajlandii i Singapuru oraz sił powietrznych i korpusu piechoty morskiej USA.

- **Operacje pomocy humanitarnej / pomocy w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych**. Te operacje są przeprowadzane w celu złagodzenia skutków klęsk żywiołowych, zarówno naturalnych jak i spowodowanych przez człowieka czy innych warunków takich jak cierpienie, epidemie, głód czy niedostatek, które mogą być powodem poważnego zagrożenia dla życia, a w rezultacie wielkich zniszczeń. Ogólnie pomoc humanitarna odnosi się do działań poza granicami Stanów Zjednoczonych, podczas gdy operacje przeciwdziałania skutkom katastrof są prowadzone na ich terenie. Te operacje mogą uzupełniać logistyczne wysiłki władz cywilnych, których główną odpowiedzialność jest dostarczenie pomocy humanitarnej i często przyjmują formę transportu, dostawy i rozdział. Tak było w przypadku "Połączonych Sił Zadaniowych Andrew", kiedy 21tysięcy ton materiałów i żywności zostało przeniesione drogą powietrzną w ciągu 1014 przelotów do południowej Florydy po huraganie Andrew, który uderzył w 1992 r. Innym przykładem jest operacja "Provide Comfort", która dostarczyła kurdyjskim uchodźcom żywności, wody, środków pomocy i pomocy medycznej po tym jak opuścili oni wojska irackie w północnym Iraku.

- **Operacje kontroli zbrojeń**: ograniczają i redukują ilość i typy broni zagrażających stabilności w regionie. Obejmują one weryfikację kontroli zbrojeń, która wymaga zbierania, obróbki i meldowania danych sygnalizujących testowanie czy zastosowanie zabronionych systemów broni, włączając w to kraj pochodzenia i położenie, identyfikację broni i ładunku wybuchowego a

nawet typu. Traktat "Otwarte Niebo" podpisany przez 27 krajów w 1992 r., pozwala na przeloty nad każdym krajem w celu weryfikacji konwencjonalnych stanowisk militarnych i upewnienia się, że kraje sygnatariusze wypełniają postanowienia traktaty w zakresie sił konwencjonalnych.

- **Operacje antynarkotykowe** to te aktywne przedsięwzięcia podejmowane w bezpośredniej współpracy z agencjami wymuszania prawa w celu wykrycia, monitoringu, przeciwdziałaniu produkcji, nielegalnemu handlowi i używaniu nielegalnych narkotyków. Militarne operacje powietrzno-kosmiczne i rozpoznawcze zapewniają ciągłe wsparcie agencji wymuszania prawa poprzez zapewnianie śledzenia, zawiadamianie i pomoc w przechwyceniu handlarzy narkotyków próbujących penetrować granice USA.

- **Operacje antyterrorystyczne** są działaniami zaprojektowanymi w celu wykrywania, zapobiegania lub neutralizacji działań terrorystycznych przez identyfikowanie, określanie i represjonowanie jednostek, grup czy organizacji prowadzących lub podejrzanych o kierowanie działaniami terrorystycznymi. W 1986 r. operacja Eldorado Canyon obejmowała uderzenia z powietrza przeciwko siedzibom terrorystów i ich obozom treningowym na terenie Libii, aby odwieść Muamara Qaddafiego od wspierania międzynarodowego terroryzmu.

- **Operacje ratownicze / ewakuacji personelu niemilitarnego.** Potęga powietrzno-kosmiczna jest często używana do organizowania operacji ratunkowych w sytuacjach kryzysowych. Takie operacje zwykle wymagają użycia nad i na terenie wroga wrażliwych samolotów bez zabezpieczenia, a zatem zawierają duże ryzyko. Dlatego też akcje ratownicze/NEO wymagają ostroż-

nego planowania i wykonania. Ewakuacja 281 cywilów z ambasady USA w Somalii w styczniu 1991 r. jest przykładem operacji zakończonych sukcesem. Nieudana próba ewakuacji zakładników amerykańskich przetrzymywanych w Iranie z kwietnia 1980 roku była przykładem słabego planowania i koordynacji oraz złych struktur dowodzenia i kontroli.

3.1.7.2. Odstraszanie i działania w przypadku zagrożenia

Potęga powietrzno-kosmiczna zapewnia narodowi siłę zdolną do szybkiej i globalnej reakcji w celu powstrzymania agresji lub zapobiegania eskalacji konfliktów do wyższych stanów agresji. Potęga powietrzno-kosmiczna zapewnia zarówno możliwość ataku jak i wsparcia w celu odstraszenia przez potencjalne użycie przytłaczającej siły. Zasoby zdobywania informacji zapewniają monitoring i ostrzeganie o potencjalnych zagrożeniach przez dyżurowanie i rozpoznanie powietrzne oraz ostrzeganie o odpaleniu rakiet. Te możliwości jak i wiedza o nich 92 posiadana przez potencjalnego przeciwnika, jest istotnym czynnikiem odstraszania. Wszystkie formy potęgi powietrzno-kosmicznej mogą wziąć czynny udział w czasie działań na wypadek zagrożenia. Działania te mogą mieć różne formy rozciągające się od utrzymania istniejącego pokoju do interwencji w czynnym konflikcie.

Przykłady odstraszania i działań w przypadku zagrożenia:

- **Rozpoznanie, śledzenie, rozpoznanie pola walki (ISR).** Rozwój technologii powietrznych, kosmicznych i informacyjnych stwarza nowe możliwości, dzięki którym siły zbrojne mogą zwiększyć świadomość sytuacyjną, dopasować tempo operacji, uzyskać i utrzymać przewagę informacyjną oraz poprawić ogólną zdolność reagowania i efektywność. ISR zawiera szeroką gamę środków, od statków powietrznych i kosmicznych do grup specjalnych

prowadzących rozpoznanie naziemne. Użycie środków śledzenia i rozpoznania pola walki może również pomóc w odstraszeniu potencjalnego agresora, przez danie mu do zrozumienia, że Stany Zjednoczone są zainteresowane jego działalnością i uważnie ją obserwują. Praktycznie rzecz biorąc skonfrontowanie potencjalnych agresorów, pośrednio lub bezpośrednio z faktem monitorowania ich działalności, może służyć rozładowaniu sytuacji. W 1941 r., niewłaściwe zarządzanie dostępnymi zasobami ISR i brak scentralizowanego dowodzenia na Hawajach przyczyniło się do zniszczenia okrętów wojennych amerykańskiej floty Pacyfiku i dezorganizacji obrony powietrznej Hawajów. Odwrotnie, postęp w technologii ISR zapewnił wczesne informacje i dokładne szacunki dotyczące radzieckich pocisków balistycznych na Kubie w 1962 r., pozwalając Stanom Zjednoczonym na natychmiastową reakcję i uniknięcie potencjalnie poważnego zagrożenia dla bezpieczeństwa USA.

- **Demonstracja siły.** Potęga powietrzno-kosmiczna często jest jedynym instrumentem sił zbrojnych zdolnym do globalnej reakcji, jako formy demonstracji zdecydowania Stanów Zjednoczonych. Poprzez zwiększoną w krótkim czasie widoczność amerykańskiej potęgi bojowej, potencjalny konflikt może być powstrzymany lub kryzys rozwiązany. Szybkie przemieszczenie powietrzno-kosmiczna sił ekspedycyjnych do Kuwejtu w 1997 r., zapewniło demonstrację szybkiej siły bojowej i powstrzymało dalsze, wrogie działania irackie.

- **Wymuszone wejście.** Siły powietrzno-kosmiczne odgrywają najistotniejszą rolę w stworzeniu warunków niezbędnych dla pomyślnego wprowadzenia sił w rejon sytuacji kryzysowej. Gdy reakcja na kryzys spotyka się ze zbrojnym oporem, siły powietrzno-kosmiczne mogą zdobyć przewagę w powietrzu, aby umożliwić wprowadzenie sił lądowych lub morskich albo też użyć bez-

pośrednio potęgi powietrzno-kosmicznej do przywrócenia stabilności. Operacja „Just Cause“ w Panamie w 1989 r. Była przykładem wymuszonego wejście potęgi lotniczej dostarczającej siły lądowe w celu przywrócenia stabilizacji. Ta operacja zademonstrowała zastosowanie potęgi powietrzno-kosmicznej dla wymuszonego użycia śmiercionośnej siły.

- **Lotnicze powstrzymywanie.** Poprzez obecność i zdolność do reagowania siły powietrzno-kosmiczne są używane do uniemożliwiania wrogim siłom efektywnego operowania w obrębie określonych stref. Połączenie informacji z systemów powietrzno-kosmicznych, zapewnia lepszą świadomość wrogiej działalności. Zdolność do reakcji połączona ze zwiększoną świadomością sytuacyjną, pochodzącą od potencjału rozpoznawczego bazującego w powietrzu i w kosmosie poprawia zdolność do prowadzenia lotniczych działań powstrzymujących. Potęga powietrzno-kosmiczna może powstrzymać wrogą działalność, bez potrzeby ciągłej obecności nad nim, tak długo jak wszystkie strony zdają sobie sprawę z obecności potencjału gotowego do błyskawicznej odpowiedzi. Lotnicze działania powstrzymujące nie są tym, czym okupacja lądowa. Zapewniają one specyficzna formę niepożądanej obecności, z mniejszym zaangażowaniem osobowym i materiałowym, dostarczając w ten sposób innej opcji militarnej najwyższym władzom państwa. Strefy zakazu lotów ustanowione nad Irakiem w następstwie wojny w Zatoce Perskiej, operacje „Southern Watch” i „Northern Watch” są przykładami lotniczych działań powstrzymujących, prowadzonych dla wymuszania i odstraszania.

- **Rajdy.** Potęga powietrzno-kosmiczne zabezpiecza szybkie przerzucenie siły bojowej w głąb wrogiego terytorium, aby zdobyć informacje, zmylić przeciwnika, bądź też zaatakować wrogie obiekty. Stosowane zazwyczaj na małą skalę rajdy powietrzne są prowadzone, aby osiągnąć efekty operacyjne lub

strategiczne. Operacja „Babylon" z 1981 r. – izraelskie uderzenie lotnicze na iracki reaktor jądrowy w Osiraku jest przykładem rajdu.

- **Wymuszanie.** Potęga powietrzno-kosmiczne może być decydującą zarówno w odstraszaniu nieprzyjaciela od prowadzenia działań przeciwko interesom Stanów Zjednoczonych, jak również w zmuszaniu nieprzyjaciela właśnie prowadzącego takie działania do ich zaprzestania. Zdolność amerykańskiej potęgi powietrzno-kosmicznej do szybkiego i zdecydowanego uderzenia o zasięgu globalnym, polepsza możliwości odstraszania, jako że stwarzający potencjalne zagrożenia dla wewnętrznych i zagranicznych interesów USA, muszą brać pod uwagę wszystkie możliwe konsekwencje wrogiej działalności. Bezkrwawe wymuszanie polega na stosowaniu nieśmiercionośnych instrumentów potęgi powietrzno-kosmicznej, bądź też na odstraszaniu możliwością użycia śmiercionośnych środków. Wymuszanie to prowadzi się, aby pokonać agresora bez rzeczywistych operacji bojowych. Śmiercionośne wymuszanie to użycie potęgi bojowej do ukarania agresora, zademonstrowania kosztów kontynuowania wrogich działań, pozbawienia przeciwnika możliwości dalszej agresji lub obezwładnienia sił zbrojnych agresora. W 1995 r. operacja „Deliberate Force", połączona z lądową ofensywą chorwacką, zaowocowała przekonaniem krnąbrnych Serbów bośniackich do usunięcia ich ciężkiej broni z wyznaczonych stref i ostatecznie zmusiła ich do powrotu do stołu rokowań.

- **Powietrzne oblężenie.** Operacje powietrznego oblężenia zmuszają przeciwnika do zaakceptowania pożądanego przez nas stanu końcowego. Przez całą historię lotniczych wojen, teoretycy potęgi powietrznej oferowali potencjał osiągania celu wojny, bez potrzeby kosztownych bitew lądowych na wyczerpanie. Asymetryczna przewaga Stanów Zjednoczonych w łączeniu świado-

mości przestrzeni bitwy i precyzyjnie kierowanych środków rażenia, pozwala teraz potędze powietrzno-kosmicznej osiągać taktyczne efekty przestrzeni bitewnej, dorównujące manewrowi lądowemu. **Poprzez zastosowanie takich mechanizmów wymuszania jak działania powstrzymujące, karanie, stwarzanie ryzyka utraty pozycji w perspektywie teatru działań, operacje powietrznego oblężenia izolujące przeciwnika, pozbawia się go swobody ruchu i podstawowej infrastruktury, przerywa, obezwładnia i niszczy nieprzyjacielskie systemy dowodzenia i karze przeciwnika poprzez zniszczenie jego kluczowych środków ciężkości**. Operacje oblężenia mogą być pasywne lub aktywne. Morskie blokady i sankcje ekonomiczne reprezentują pasywne formy oblężenia, podczas, gdy operacje powietrzne są aktywnymi jego formami. Oblężenia powietrzne są skoncentrowanymi w powietrzu, połączonymi kampaniami. Operacje powietrznego oblężenia mogą stanowić następną fazę po operacji powstrzymywania lub też być preludium do rozszerzenia konfliktu do operacji lądowych lub morskich włącznie. Operacja „Allied Force" jest ostatnim przykładem operacji powietrznego oblężenia.

3.1.7.3. Działania wygrywania wojny

Gdyby środki odstraszania zawiodły i kryzys przerodził się w konflikt zbrojny, **potęga powietrzno-kosmiczna wnosi decydujący wkład do powodzenia operacji militarnych i osiągania szybkiego i niekosztownego zwycięstwa.** Wygrywanie wojny jest najważniejszym z zadań potęgi militarnej, szczególnie, gdy istotne interesy narodowe (lub nawet narodowe przetrwanie), są zagrożone. Tymczasem, siły zbrojne USA są częściej zaangażowane w lokalne konflikty niosące ograniczone zagrożenie dla USA, więc podstawa doświadczenia z wojną na wielką skalę staje się przestarzała. Działania wymienione poniżej mogą również mieć miejsce podczas mniejszych konfliktów lub też siły mogą zostać rozmieszczone wraz z potencjałem do prowadzenia tych działań, gdyby

operacja w sytuacji zagrożenia przerodziła się w otwarte działania wojenne. W czasie wojny staje się to wysoce priorytetową funkcją potęgi powietrzno-kosmicznej. Te działania nie są specyficzne dla konkretnych platform, ale często są wykonywane przez różne typy środków powietrzno-kosmicznych jak i przez wojska specjalnego przeznaczenia.

Przewaga w powietrzu jest warunkiem wstępnym podjęcia wszystkich innych operacji bojowych. Osiągnięcie przewagi w powietrzu, zapewnia swobodę ataku i ochronę przed atakiem, jak i zabezpiecza swobodę manewru. W większości przypadków jest też decydującym czynnikiem w zabezpieczeniu osłony sił w operacjach militarnych. Przewaga w powietrzu może być umiejscowiona (np. ochrona obiektów wysokiej wartości) lub obejmować obszar teatru działań, jak to miało miejsce podczas „Pustynnej Burzy". Dążenie do uzyskania przewagi w powietrzu obejmuje misje ofensywne i defensywne oraz dotyczy niszczenia samolotów, pocisków balistycznych i manewrujących przeciwnika zarówno w locie jak i na ziemi. Ofensywne działania przeciwko zasobom powietrznym są preferowaną metodą, pozwalającą wybrać czas i miejsce ataku, a co za tym idzie, zachować inicjatywę. Dowódca komponentu lotniczego sił połączonych (JFACC), zazwyczaj jest dowódcą obrony powietrznej obszaru (AADC) i jemu jest powierzone integrowanie połączonych ofensywnych i defensywnych operacji przeciw zasobom powietrznym dla uzyskania przewagi w powietrzu na rzecz dowódcy sił połączonych (JFC).

Również ochrona panowania nad i dostępu do środowiska kosmicznego są także coraz bardziej istotną sprawą. Defensywne operacje przeciwkosmiczne obejmują ochronę własnych zasobów kosmicznych przed atakiem, poprzez takie metody jak ich wzmacnianie, manewr i rozśrodkowanie oraz zawierają obronę ważnych systemów naziemnych, jak i pojazdów kosmicznych na orbicie. Ofen-

sywne operacje przeciwkosmiczne, używając środków ze wszystkich komponentów sił zbrojnych, zakłócają dostęp przeciwnika do przestrzeni kosmicznej i pochodzących z niej informacji przez atakowanie struktury informacyjnej. Bezpośredni atak na nieprzyjacielski statek kosmiczny, gdyby taka możliwość zaistniała, powinien być również zawarty w funkcjach obrony kosmicznej. Obrona kosmiczna jest wzmacniana przez zdolność do prowadzenia śledzenia przestrzeni kosmicznej, który może objąć zakres od monitorowania szczątków na orbicie kosmicznej do śledzenia manewrów broni antysatelitarnej przeciwnika.

Przykłady działań wygrywania wojny:

- **Niszczenie**. Najbardziej oczywistym wykorzystaniem potęgi powietrzno-kosmicznej jest niszczenie celów w czasie prowadzenia działań wojennych. Jej celem działania jest stworzenie maksymalnych, długoterminowych szkód przeciwnikowi, tak, aby nie mógł odzyskać swoich zdolności w najbliższej przyszłości lub w czasie trwania konfliktu. To może, na przykład, znaczyć zniszczenie przeciwnikowi źródeł wytwarzania energii elektrycznej poprzez unieszkodliwienie głównych generatorów, urządzeń hydroenergetycznych, itp. Zniszczenie przeciwnikowi środków ciężkości może doprowadzić do poważnej długoterminowej redukcji jego potencjału bojowego, a także może negatywnie wpłynąć na jego morale. Takimi obiektami ataku mogą być: dowództwa wysokiego szczebla oraz infrastruktura wspomagania dowodzenia i kontroli, przemysł, elektrownie, sieci transportowe i sił zbrojne. Niszczenie sił militarnych w terenie może być wykonane przez samą potęgę powietrzno-kosmiczną lub w operacjach połączonych, wraz z innymi rodzajami sił zbrojnych. Niszczenie bardzo ważnych obiektów może także prowadzić do kilku innych, poważnych skutków takich, jak zakłócenie, dezorganizację lub wstrzymanie działań przeciwnika. Te efekty często umożliwiają osiągnięcie

maksymalnych korzyści, kiedy są zsynchronizowane z manewrem na ziemi. Nowoczesna precyzja połączona z elastycznością potęgi powietrzno-kosmicznej często pozwala bezpośrednio niszczyć skupione, walczące siły przeciwnika bez potrzeby tworzenia fizycznego zmasowania sił na obiektem ataku. „Pustynna Burza" jest tu wspaniałym przykładem.

- **Zakłócanie.** Zdolność potęgi powietrzno-kosmicznej do zakłócania jest bardzo ważną. Jej celem działania w tym wypadku jest tymczasowe obezwładnienie, uniemożliwienie przeciwnikowi w określonym i ograniczonym czasie stosowania zasobów lub potencjału militarnego. To może być niszczenie potencjału elektro-energetycznego przeciwnika poprzez niszczenie stacji transformatorowych, linii przesyłowych lub stacji rozdzielczych. Zakłócanie powoduje opóźnienie, bałagan, zamęt i zniszczenie spójności. To czyni przeciwnika bardziej wrażliwym na następujące ataki przeprowadzane przez inne rodzaje sił. Na przykład, w czerwcu i lipcu 1944 roku przemieszczająca się niemiecka armia, zmierzająca do powstrzymania lądowania Aliantów w Normandii, była przedmiotem ciągłych ataków powietrznych sił sprzymierzonych. Wiele jednostek niemieckich doznało znaczących strat i straciło spójność, przez co okazały się nieskuteczne na polu walki.
- Atakowanie systemu dowodzenia i kontroli przeciwnika może także prowadzić do zakłócenia przeciwnikowi zdolności kierowania jego siłami lub do zdobywania informacji rozpoznawczych. W „Pustynnej Burzy" koalicja zniszczyła irackie dowództwo i sieci kierowania czyniąc tym mało skuteczne dowodzenie irackimi jednostkami.

- **Dywersja.** Potęga powietrzno-kosmiczna jest także używana do odciągania sił przeciwnika lub innych zasobów od wspierania głównego wysiłku wojennego przeciwnika. Dywersja jest osiągana poprzez koncentrowanie ataków

na wrażliwych obiektach lub przez wymuszanie na przeciwniku kierowania jego sił i środków z działań zaczepnych do obronnych. Działania tego typu mogą mieć charakter ataku bezpośredniego lub pośredniego na nacierające lub wycofujące się siły przeciwnika. Prowadzi się je żeby zmienić kierunek ruchu sił przeciwnika lub żeby zmusić je do przemieszania się do określonego obszaru lub wyjścia z danego obszaru. Na przykład podczas drugiej wojny światowej, strategiczna kampania bombardowań sprzymierzonych zmusiła Niemców do przerzucenia około 10 tys. Sztuk artylerii i prawie miliona żołnierzy do obrony ziemi ojczystej, mimo że były one bardzo potrzebne na zewnętrznych frontach walki. Na operacyjnym i taktycznym poziomie potęga powietrzno-kosmiczna osiąga dywersję przez selektywne atakowanie punktowych obiektów takich, jak mosty i urządzenia portowe. Potęga powietrzno-kosmiczna może selektywnie atakować siły przeciwnika, dla skanalizowania ich ruchu czyniąc je jeszcze bardziej podatnymi na dalsze ataki powietrzne lub na atak własnych sił lądowych.

- **Opóźnianie.** Efekty przemieszczania, niszczenia i dywersji powodują opóźnianie. Potęga powietrzno-kosmiczna jest wykorzystywana do opóźniania działań przeciwnika, aby umożliwić sojuszniczym siłom wykonanie skutecznego ataku lub wspomóc te siły w kształtowaniu pola walki. Może to być zarówno pośredni, jak i bezpośredni atak na nacierające lub wycofujące się siły przeciwnika, prowadzony by zwolnić lub tymczasowo zatrzymać ich przemieszczanie się. Opóźnianie sił przeciwnika może być skuteczne przez niszczenie lub minowanie z powietrza newralgicznych obiektów o znaczeniu transportowym (np. mosty, wiadukty, drogi). Bezpośredni atak na siły przeciwnika może być wykonany, jeżeli obiekty te nie są dostępne. Dobrym przykładem operacji opóźniania było przeprowadzone w wojnie koreańskiej izolowanie, które znacząco wydłużyło czas wzmocnienia sił koreańskich,

mających zdobyć Pusan. To opóźnienie pomogło obrońcom zatrzymać natarcie przeciwnika oraz umożliwiło im to przetrwanie na półwyspie, podczas gdy sojusznicze siły wykonały kontruderzenie pod Inchon.

- **Dezinformacja.** Potęga powietrzno-kosmiczna przeprowadza działania, żeby celowo wprowadzić w błąd siły przeciwnika, a szczególnie jego decydentów odnośnie naszych możliwości, zamiarach i działaniach. Dezinformacja sprawia, że przeciwnik reaguje w sposób, który przyczynia się do pomyślnego osiągnięcia celu przez nasze siły. Doskonałym przykładem taktycznej dezinformacji była operacja Bolo, która miała miejsce w 1966 roku podczas wojny wietnamskiej. W tym działaniu amerykańskie samoloty myśliwskie F-4 latały w ugrupowaniu myśliwskim w kierunku Wietnamu Płn., ale naśladowały ugrupowanie uderzenia naziemnego formacji F-105 oraz używały sygnałów radiowych F-105. Myśliwce wietnamskie pozostawały na lotnisku w momencie, gdy myśliwce F-4 wykonały niespodziewane uderzenie. W wyniku tej operacji, bez strat własnych zniszczono 7 MiG-ów w ciągu 12 minut. Uderzenia te obezwładniły myśliwce sił północnowietnamskich na długi okres.

- **Zatrzymanie**. Przez połączenie niszczenia, zakłócania, dywersji, opóźniania i dezinformacji potęga powietrzno-kosmiczna jest zdolna do uniemożliwienia przeciwnikowi ofensywnego zastosowania jego sił. Ten rezultat może wystąpić poprzez samodzielne działanie sił powietrznych lub wspólnie z operacjami naziemnymi. Obecnie nowoczesna technologia zapewnia stosowanie precyzyjnych uderzeń przez siły powietrzne, szybko wstrzymujących jego ofensywne działania w początkowej fazie osiągania jego celów. To narzuca przeciwnikowi defensywny charakter jego działań i stwarza najwyższym władzom państwowym i dowództwu teatru większe możliwości reago-

wania włącznie z przeprowadzeniem kontrofensywy, jeżeli jest to konieczne. Zatrzymanie może być osiągnięte przez bezpośredni atak na nacierające lub wycofujące się siły przeciwnika, co może wstrzymać jego dalszy ruch. Zatrzymanie sił przeciwnika znaczy nie dopuszczenie do wykonywania przez nie jakiegokolwiek ruchu. W ramach zatrzymania stosowane może być zakłócanie transportu i lub sieci komunikacyjnych przeciwnika, a także bezpośrednie atakowanie sił. Przykład powietrzno-lądowej akcji zatrzymania działań miało miejsce podczas wojny Yom Kippur w 1973 r. Wówczas to w z braku innych możliwości, dla stworzenia obrony przed nacierającymi syryjskimi zgrupowaniami lądowymi, Izrael użył sił powietrznych. Działania powietrzne miały powstrzymać ofensywę armii syryjskiej dopóki izraelskie siły lądowe nie zorganizują obrony. W tym wypadku siły powietrzne były jedynym dostępnym sposobem zapobieżenia militarnej i politycznej klęski.

- **Rozmieszczanie i utrzymanie działań.** Zdolność rozmieszczania i utrzymania potęgi powietrzno-kosmicznej jest kluczem do jej pomyślnego zastosowania w roli sił ekspedycyjnych. Brak możliwości rozmieszczenia sił i długotrwałego utrzymania ich działań może zmusić dowódcę do ograniczenia, przerwania, zatrzymania i nawet rezygnacji z działań. Ta funkcja zawiera tak różnorodne zadania jak strategiczny (międzykontynentalny) i wewnętrzny na teatrze działań, transport powietrzny, tankowanie w powietrzu, transport kosmiczny, kontrola zasobów kosmicznych, ochrona wojsk i zabezpieczenie infrastruktury. Niepowodzenie rozmieszczenia sił i właściwego zabezpieczenia ich działań może prowadzić do klęski. Podczas kampanii północnoafrykańskiej w drugiej wojnie światowej, alianckie siły powietrzne zdecydowanie i skutecznie niszczyły dostawy broni i paliwa wojskom Erwina Rommla w wyniku, czego Niemcy bez wzmocnienia i logistycznego zabezpieczenia 92 poniosły w tym regionie całkowitą klęskę.

- **Działania informacyjne:**
  - **Informacja w walce (rozpoznanie, śledzenie i rozpoznanie pola walki).** Rozpoznanie, śledzenie i rozpoznanie pola walki dostarcza informacji niezbędnej do sformułowania strategii, opracowania planów i prowadzenia działań. Zasoby rozpoznania wykonują takie zadania jak lokalizacja i identyfikacja obiektów uderzeń, śledzenie naziemnych i powietrznych celów, ostrzeganie o odpaleniach rakiet i szereg innych tego typu. Podczas operacji Pustynna Burza kompletny brak zdolności prowadzenia rozpoznania i śledzenia przez siły irackie uniemożliwił im efektywnie przeciwdziałanie koalicyjnej inicjatywie. W przeciwieństwie do tego, koalicja utrzymywała niemal całkowitą i aktualną świadomość sytuacji w rejonie teatru działań.
  - **Walka informacyjna (IW).** Walka informacyjna zawiera takie różnorodne przedsięwzięcia jak działania psychologiczne (PSYOP), dezinformację wojskową, walkę elektroniczną, fizyczny i informacyjny atak oraz całą gamę defensywnych działań i programów. Na przykład w Pustynnej Burzy, iracka obrona powietrzna w początkowych godzinach kampanii była całkowicie oślepiona w wyniku walki elektronicznej oraz fizycznego niszczenia węzłów dowodzenia i kontroli.

3.2. Planowanie działań powietrznych

Potęga powietrzna może wygrywać bitwy lub może także wygrywać wojny.

Generał William Momyer

Plany kampanii są praktyczną receptą dla zastosowania sił na operacyjnym poziomie wojny. W wielkim konflikcie kampania może być jedną z wielu, jakie niezbędne są dla zrealizowania strategii osiągania narodowych celów politycznych. Kampanie wiążą strategię militarną i cele z polem walki. Podobnie jak dyrygent kierując orkiestrą określa czas, tempo i fazy w jej grze, tak również dowódca za pomocą swojego planu kieruje prowadzeniem działań zmierzających do osiągnięcia celów strategicznych.

3.2.1. Ogólne planowanie połączone

Planowanie połączone jest zwykle prowadzone jako proces planowania rozmyślnego (*deliberate planning).* Produktem końcowym tego procesu są wytwarzane plany operacyjne (OPLANs). Plany te zawierają szczegółowe instrukcje, dotyczące również rozwinięcia i zabezpieczenia logistycznego w tych rejonach świata, gdzie mógłby zaistnieć ewentualny konflikt w przyszłości. Planowanie kryzysowe *(crisis action planning)*, występuje, gdy pojawia się sytuacja kryzysowa, a rezultatem tego planowania jest rozkaz operacyjny (OPORD). Jeżeli istnieje potrzeba i polityczna wola plan ten jest egzekwowany przez władze państwowe.

Mówiąc krótko, plan operacyjny (OPLAN) jest podstawową koncepcją przeprowadzenia wojny na teatrze wojny i teatrze działań bojowych. Jest on podstawą dla dalszego planowania we wszystkich podległych dowództwach i sztabach. Plan ten precyzuje podwładnym wizję i zamiar połączonego dowódcy. Dla wielkich konfliktów sporządzany może być plan kampanii wraz z uszczegółowiającymi go planami operacyjnymi. Bez względu na to, który typ procesu planowania jest używany, powstający w jego wyniku plan określa cele strategiczno - militarne oraz operacyjne wytyczne. Każda faza konfliktu powinna być wyraźnie wyodrębniona i jej pożądany stan końcowy precyzyjnie okre-

ślony. Po wykonaniu jednej fazy, a przed zainicjowaniem następnej akcji może być niezbędna reorganizacja sił lub zasobów. Plan zawiera opis organizacji i zadania podległych sił. Ponadto określa relacje dowodzenia, dodatkowe obowiązki oraz cele.

Planowanie takich operacji sprowadza się do precyzyjnego przekazywania zamiaru dowódcy i jasnego zrozumienia go przez podwładnych na każdym poziomie dowodzenia. 4 Gdy tylko ogólna strategia walki zostanie sformułowana, dowódca teatru przekazuje ją dla podległych mu dowódców komponentów. Następnie dowódcy ci obmyślają plan działań wkomponowujących się w ogólną strategię działania. Na tym etapie następuje, więc translacja koncepcji strategicznej w misje operacyjne. Strategiczna ocena sytuacji i identyfikacja niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych stanowią podstawę do określenia celów dla poszczególnych komponentów. Charakter zastosowania potęgi powietrznej, tzn. czy ma ona działać jako siła główna czy też jako wspierająca inne komponenty musi być określony na najwyższym poziomie planowania strategicznego.

Jeśli dowódca sił połączonych koncentrował się będzie jedynie na klasycznym przeciwuderzeniu jako decydującej fazie walki, może on stracić okazję do wcześniejszego wyłączenia nieprzyjaciela z walki przy wykorzystaniu potęgi powietrznej.

Plan kampanii określa długoterminowe cele takie jak kontrola obszarów geograficznych lub pokonanie nieprzyjaciela na teatrze działań. Plan kampanii oprócz tego, że zawiera ogólny zarys działania składa się także z bardziej szczegółowych planów poszczególnych faz tej kampanii.

Dowódca sił połączonych (JFC) powinien określić jak pokonać nieprzyjaciela. Plan osiągnięcia tego zamierzenia powinien zapewniać jak najszybsze jego wykonanie przy jak najniższych kosztach osobowych i materialnych. Przedłużająca się kampania zwykle stoi w sprzeczności ze strategicznymi celami i zwiększa straty we własnych siłach.

Przede wszystkim wybrana metoda walki powinna być efektywna i militarnie osiągalna. Efektywny plan kampanii koncentruje się na wrażliwych środkach ciężkości nieprzyjaciela, to jest na tych militarnych, politycznych, ekonomicznych lub informacyjnych punkty, z których przeciwnik czerpie swobodę działania, siłę fizyczną lub wolę walki. Jeśli te środki ciężkości są atakowane (lub zagrożone), sytuacja nieprzyjaciela może stać się nie do obrony.

Dla zapewnienia właściwego zaprezentowania możliwości działań powietrznych i ich zaplanowania dowódca połączonych sił powinien posiadać reprezentatywną liczbę lotników na kluczowych stanowiskach w połączonych sztabach. Jest to szczególnie ważne, jeśli dowódca ten jest z innego rodzaju sił zbrojnych. Szczególnie podczas planowania kryzysowego, dowódca komponentu powietrznego sił połączonych (JFACC) i lotnicy znajdujący się na stanowiskach w połączonych sztabach JFC powinni dopilnować, aby wszystkie możliwe opcje działań powietrznych zostały przeanalizowane w czasie formułowania wariantów działań połączonych.

3.2.2. Plan Połączonych Działań Powietrznych (JAOP)

Normalnie dowódca komponentu powietrznego sił połączonych ma obowiązek opracowania połączonego planu działań powietrznych (JAOP), wspierającego ogólny plan działań dowódcy teatru. Dowódca komponentu powietrznego dostarcza JFC środków do eksploatacji potencjału powietrznego, a plan

połączonych działań powietrznych jest narzędziem za pomocą, którego dowódca komponentu powietrznego kieruje połączoną potęgą powietrzną. Dowódca komponentu powietrznego sił połączonych planuje i prowadzi działania powietrzne koordynując je z działaniami innych komponentów, tworząc w ten sposób wspólny wysiłek dla osiągnięcia militarnych celów teatru. Podczas gdy dowódca komponentu powietrznego sił połączonych realizuje centralne kierowanie kampanią powietrzną teatru, dowódca sił połączonych określa sekwencje działań poszczególnych komponentów i ich kolejność i priorytety. Plan połączonych działań powietrznych jest podstawą dla stawiania zadań powietrznych i kosmicznych, które będą precyzowane w ramach procesu codziennego stawiania zadań przy pomocy rozkazu do działań powietrznych (ATO). Rozkaz ten zwykle nie jest opracowywany aż do rozpoczęcia aktualnej operacji, ale niektóre plany operacyjne zawierają rozkaz do działań powietrznych na pierwsze kilka dni możliwego konfliktu.

Dowódca komponentu powietrznego sił połączonych na podstawie strategicznych i operacyjnych celów dowódcy sił połączonych prowadzi ocenę sytuacji, w wyniku, której formułuje zamiar działań podległych mu sił. Po zatwierdzeniu tego zamiaru przez dowódcę sił połączonych staje się on podstawową koncepcją połączonych działań powietrznych, określającą przede wszystkim, co ma być osiągnięte w wyniku działań. Plan połączonych działań powietrznych, razem z uzupełniającymi go planami pomocniczymi, określa jak dowódca komponentu powietrznego sił połączonych będzie prowadził działania powietrzne. Jest to jądro tego, co potocznie nazywane jest kampanią powietrzną.

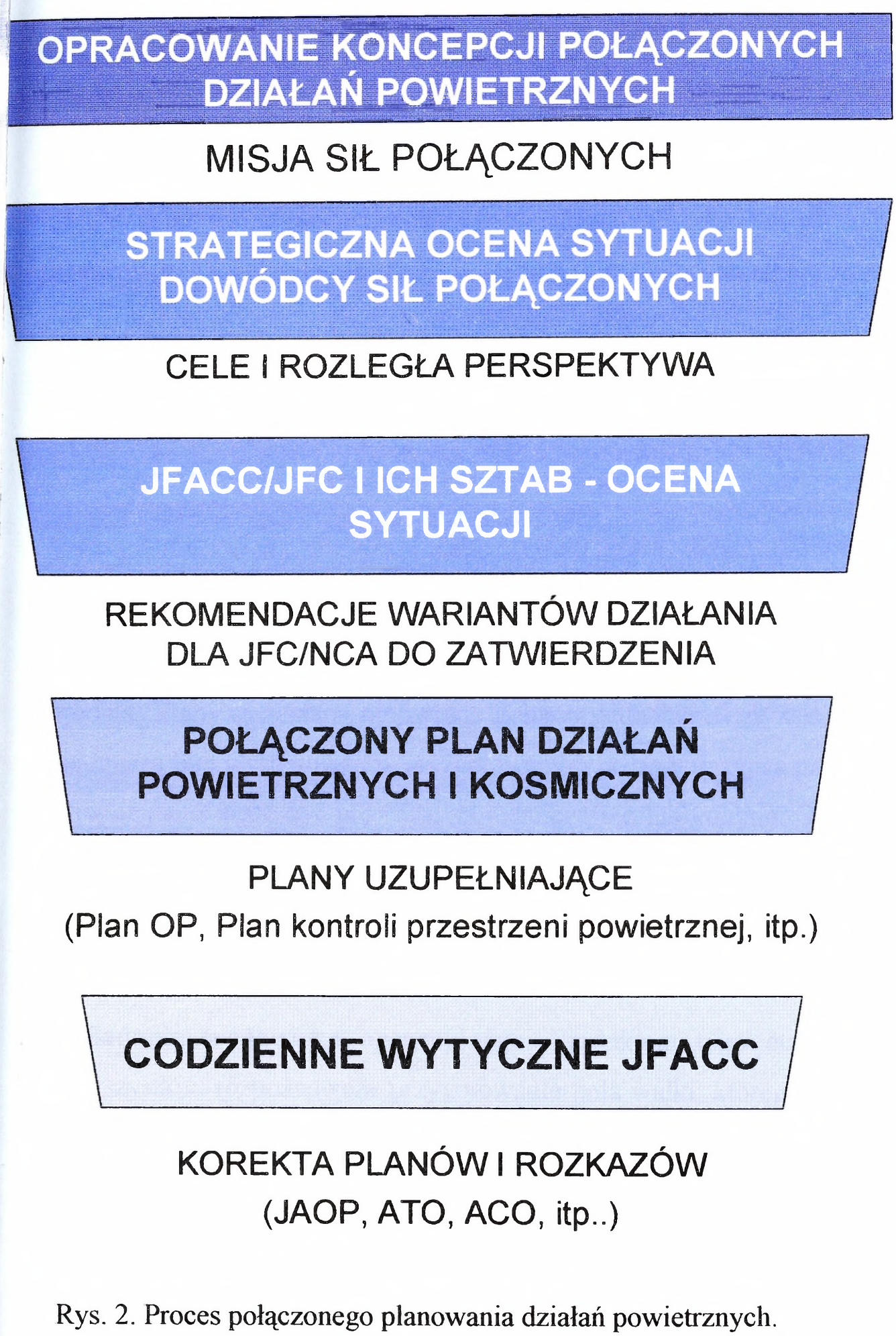

Rys. 2. Proces połączonego planowania działań powietrznych.

3.2.3. Planowanie połączonych działań powietrznych

W czasie opracowywania planu połączonych działań powietrznych, dowódca komponentu powietrznego sił połączonych poszukuje takiej kombinacji sił i działań, która zapewni osiągnięcie nakazanych celów w jak najkrótszym czasie i przy minimalnych stratach. Aranżuje zarówno działania symetryczne, jak i niesymetryczne wykorzystując własne możliwości i słabości przeciwnika. Zapewnia to także swobodę w przyszłych działaniach. Tam gdzie to możliwe środki ciężkości przeciwnika są obiektami uderzeń, co zapewnia uzyskanie największych efektów zastosowania siły.

3.2.3.1. Proces planowania połączonych działań powietrznych.

W normalnych warunkach proces planowania połączonych działań powietrznych składa się z pięciu etapów, efektem każdego z nich jest określony produkt. Etapy te zostaną omówione kolejno, jednakże w procesie planowania nie muszą one występować w prezentowanym porządku. Praca nad poszczególnymi etapami może być prowadzona jednocześnie lub kolejno. Ostatecznie jednak rezultaty poszczególnych etapów muszą zostać ukończone i zweryfikowane pod kątem wynikających z nich konsekwencji.

- **Badanie środowiska operacyjnego**. Produktem tego etapu jest przede wszystkim rozpoznawcze przygotowanie pola walki, którego rezultatem jest głęboka wiedza o środowisku działania. Ten etap jest skoncentrowany na zdobyciu informacji zarówno o własnych możliwościach, ale głównie na uzyskaniu wiedzy o przeciwniku, o jego możliwościach zamiarach, doktrynie, a także o środowisku, w którym prowadzone będą działania. Celem tego etapu jest dokładne zrozumienie teatru działań, przeciwnika i będących w dyspozycji własnych sił, które mają osiągnąć cele dowódcy sił połączonych. Takie zasadnicze czynniki, jak zagrożenie i dostępność baz bezpośrednio

wpływają na proces formułowania strategii działań. Większe zagrożenie powietrzne wymaga poświęcenia większej ilości czasu i zasobów na osiągnięcie przewagi w powietrzu, co zmniejsza wysiłek na wykonywanie innych zadań. Odległe, w stosunku do rejonu działania, lotniska bazowania mogą być używane przez samoloty dalekiego zasięgu lub mogące się tankować w powietrzu, jednakże zwiększanie czasu wykonywania zadań zmniejsza ilość obiektów, które mogą być zaatakowane w określonym czasie. Z drugiej strony takie lotniska mogą być bezpieczniejsze przed zagrożeniem powietrznym przeciwnika. Wymagane jest, więc znalezienie kompromisu między efektywnością a żywotnością.

- **Ustalanie celów działań**. Produktem tego etapu są wyraźnie zdefiniowane i mierzalne cele prowadzące do osiągnięcia ogólnych celów dowódcy sił połączonych.

  - Źródłem planowania celów są zwykle wstępne wytyczne dowódcy sił połączonych do planowania i jego plan kampanii lub operacji.
  - Cele połączonych działań powietrznych wywodzą się z celów dowódcy sił połączonych.
  - Potęga powietrzno-kosmiczna może wywierać wpływ na wszystkie trzy poziomy wojny, może także prowadzić kolejno lub równolegle niezależne, zintegrowane z innymi i wspierające innych działania powietrzne.
  - Połączone cele powietrzne i cele wspierające je powinny być zidentyfikowane przez ich sprecyzowanie na każdym poziomie wojny. Dla zapewnienia jedności działania cele każdego poziomu powinny wynikać z celów wyższego poziomu.

- **Identyfikacja środków ciężkości**. Produktem tego etapu jest identyfikacja tych strategicznych, operacyjnych i taktycznych środków ciężkości, których zniszczenie lub dezorganizacja spowoduje osiągnięcie celów dowódcy komponentu powietrznego lub dowódcy sił połączonych. Clausewitz określił środek ciężkości jako „źródło całej siły i ruchu, od którego wszystko zależy". Połączona doktryna definiuje środek ciężkości jako „te charakterystyki, możliwości lub miejsca, z których siły zbrojne, naród lub sojusz czerpie swobodę działania, siłę fizyczną lub wolę walki." Środek ciężkości opisuje główne cechy potęgi systemu nieprzyjaciela lub jego sił, dlatego też, jeśli właściwie zidentyfikowany i pokonany może przynieść rozstrzygający rezultat. Potęga powietrzna dysponuje zwykle zdolnością atakowania środków ciężkości w całym rejonie odpowiedzialności lub rejonie działań połączonych. Należy pamiętać, iż rodzaj środka ciężkości i metoda atakowania mogą się znacznie różnić. Metody atakowania mogą być ograniczone politycznymi uwarunkowaniami, ryzykiem, prawem konfliktów zbrojnych i regułami użycia siły. Przykłady adekwatnych pytań, jakie należy zadać przy identyfikacji potencjalnego środka ciężkości to: Czy przerwanie działalności obiektu przyczynia się do osiągania celu militarnego? Czy użycie potęgi powietrznej jest najodpowiedniejszym i najefektywniejszym sposobem zaatakowania tego obiektu? Czy oczekiwane rezultaty będą współmierne do ponoszonego ryzyka? Właściwa analiza tego, co stanowi środek ciężkości i jak najlepiej go zaatakować jest jądrem tego etapu procesu planowania.

- **Identyfikacja strategii**. Produktem tego etapu jest wyraźnie zarysowany opis połączonej strategii działań powietrzno-kosmicznych. Plan kampanii lub operacji musi współgrać ze strategią dowódcy sił połączonych. Strategia powietrzno-kosmiczna oznajmia jak dowódca komponentu powietrznego planuje wykorzystać połączone siły i możliwości powietrzno-kosmiczne dla

wsparcia wysiłku dowódcy sił połączonych, zmierzającego do osiągnięcia jego celów. Mimo iż istotą strategii jest maksymalizacja efektu wykorzystania potęgi powietrzno-kosmicznej, powinna ona także być odzwierciedleniem kompromisu pomiędzy efektywnością działań a politycznymi ograniczeniami, regułami użycia siły i będącym w dyspozycji czasem. Strategia powietrzno-kosmiczna nie jest tworzona w próżni. Powstaje ona w procesie, który jest zintegrowany z procesami planowania innych rodzajów sił zbrojnych, a jej głównym celem jest wspieranie wysiłku dowódcy sił połączonych zmierzającego do osiągnięcia jego celu.

- **Opracowanie planu połączonych działań powietrznych**. Produktem tego etapu jest końcowa wersja planu połączonych działań powietrznych, który dokładnie opisuje jak połączone działania powietrzno-kosmiczne wpisywać się będą w plan kampanii lub operacji dowódcy sił połączonych. Bazując na wytycznych dowódcy sił połączonych dowódca komponentu powietrznego sił połączonych opracowuje połączony plan działań powietrznych. Plan ten powinien:

  - Integrować wysiłek połączonych zasobów powietrznych i kosmicznych i ukierunkowywać go na osiągnięcie celów dowódcy sił połączonych.
  - Identyfikować cele i obiekty uderzeń z określeniem ich priorytetów i kolejności atakowania, pożądane rezultaty działań oraz niezbędny do podjęcia wysiłek zapewniający osiągnięcie wyznaczonych celów.
  - Ocenę bieżącego i potencjalnego zagrożenia ze strony przeciwnika.
  - Określenie faz połączonych działań powietrznych w odniesieniu do planu kampanii lub operacji dowódcy sił połączonych.

3.2.3.2. Określanie faz (fazowanie)

Określanie faz zapewnia uporządkowaną kolejność decyzji militarnych oraz wskazuje przewidziane zmiany priorytetów i zamiarów. Połączone działania powietrzne mogą się składać z kilku faz z określonymi priorytetami dla działań prowadzących do osiągnięcia celów dowódcy teatru. Dowódca komponentu powietrznego sił połączonych stosuje różne kombinacje funkcji i misji potęgi powietrzno-kosmicznej dla osiągnięcia celów każdej fazy. Następujące czynniki mają wpływ na decyzje o określeniu faz:

- **Metody fazowania. Fazowanie realizowane jest różnymi drogami**. W przypadku, gdy dowódca sił połączonych określa swoje fazy są one punktem wyjściowym dla określenia faz planu połączonych działań powietrznych. Kilka innych metod określania faz opiera się o kryteria takie jak region, cele lub ograniczenia sił. Dowódcy i planiści powinni jasno określić punkt początkowy, cele danej fazy oraz kryteria pomiaru realizacji celów fazy. Warto zaznaczyć, że punkt końcowy jednej fazy nie musi być punktem początkowym następnej. Fazy zwykle zachodzą na siebie, mogą także wystąpić jednocześnie. Wytyczne do określenia faz zawierać powinny cele fazy, zadania i priorytety.

- **Priorytetyzacja ataku**. Dowódca sił połączonych może określać priorytety celów militarnych teatru. Priorytety te stanowią podstawę odpowiedniego orientowania połączonego planu działań powietrznych na decyzje dowódcy teatru. Świadome decyzje, co do stopnia ważności celów mogą stymulować określanie faz połączonego planu działań powietrznych przez narzucanie konkretnej kolejności wykonywania poszczególnych misji. Decyzje takie bazują na strategicznych i operacyjnych rozważaniach i przekładają się na ocenę ważności poszczególnych grup i pojedynczych obiektów uderzeń. Dowódca komponentu powietrznego sił połączonych kieruje ataki równocześnie, kolejno lub w kombinacji obu sposobów na poszczególne grupy obiek-

tów. Kolejne atakowanie odnosi się głównie do zwalczania obiektów o różnej ważności, ustawionych w liście od najważniejszego do najmniej ważnego. Atakowanie równoległe oznacza jednoczesne zwalczanie obiektów o różnych priorytetach. Jest to zwykle preferowany sposób, ponieważ wywołuje bardziej negatywne efekty na nieprzyjacielu. Ze względu na elastyczność potęgi powietrznej i nowe technologie zapewniające niewidzialność i precyzję ataku, siły powietrzne są w coraz większym stopniu zdolne do prowadzenia walki równoległej. Walka ta wykorzystuje potęgę powietrzno-kosmiczną do atakowania głównych systemów państwa przeciwnika i jego sił po to by sparaliżować ich normalne funkcjonowanie. Walka równoległa może zawierać jednoczesne ataki w czasie, przestrzeni i na wszystkich poziomach wojny do kontrolowania działań i funkcjonowania systemów przeciwnika. Jeśli kluczowe obiekty uderzeń u przeciwnika, grupy tych obiektów lub środki ciężkości mogą być wykryte i zidentyfikowane to zwykle znajdują się w granicach możliwości zwalczania potęgi powietrznej. To stwarza przywództwu przeciwnika poważny dylemat przeciwstawienia się rozległemu zagrożeniu w stosunku do bardzo wielu możliwych obiektów uderzeń.

- **Kontrolowanie przestrzeni walki**. Dowódca sił połączonych zwykle dąży do uzyskania panowania w przestrzeni powietrzno-kosmicznej i informacyjnej w początkowym stadium swoich działań. Uzyskanie kontroli przestrzeni powietrzno-kosmicznej jest zwykle głównym celem pierwszej fazy planu połączonych działań powietrznych. Generalnie kontrola przestrzeni powietrzno-kosmicznej jest warunkiem wstępnym do efektywnego osiągania innych celów.

Nie każda operacja wymaga fazowania. *Z powodu niepowtarzalnej natury i możliwości sił powietrzno-kosmicznych opisanie kampanii powietrznej w postaci liniowych faz może sztucznie ograniczać dowódcę komponentu powietrzne-*

go sił połączonych. Fazowanie jest narzędziem używanym przez dowódców teatru do osiągania synchronizacji w czasie. Działania powietrzne zwykle występują jednocześnie oraz są uważane za pełne, kiedy pożądany efekt końcowy jest osiągnięty w wymaganym czasie lub, kiedy wyznaczony punkt geograficzny jest osiągnięty. Jednakże fazowanie może być użytecznym narzędziem powiązania koncepcji działań dowódcy komponentu powietrznego sił połączonych.

Gdy siły sojusznicze mogą działać bez narażania się na ataki wroga, działania powietrzno-kosmiczne często skupiają się na neutralizacji środka ciężkości wroga. Ich celem jest stosowanie siły przeciwko tym punktom destrukcja, których da maksymalny efekt w osiąganiu celów działań powietrznych oraz współgrających z nimi celów teatru. Izolacja powietrzna rejonu działań może także znacząco wpływać na przebieg kampanii. Wpływ ten uzyskuje przez zmniejszanie zdolności wroga do dowodzenia, stosowania manewru, wycofywania się, zaopatrzenia, wzmacniania będących w dyspozycji sił oraz przez fizyczne i psychologicznie osłabianie go. Kreuje też okazje własnym dowódcom do ich wykorzystania. Zadaniem bezpośredniego wsparcia lotniczego jest zapewnienie selektywnego ognia tam gdzie trzeba i kiedy trzeba we wsparciu wojsk lądowych. Umożliwia ono dowódcy lądowemu skorzystanie z wysoko mobilnej i skoncentrowanej siły ognia, wzmacnia element zaskoczenia, może być prowadzone z zastosowaniem broni precyzyjnej i atakować cele trudnodostępne dla sił naziemnych. Pomimo że bezpośrednie wsparcie lotnicze to najmniej efektywny sposób użycia sił powietrznych, czasami może stać się najważniejszym zadaniem, zwłaszcza, gdy wymagane jest wykorzystanie osiągniętego powodzenia lub, gdy zabezpiecza przetrwanie sił lądowych.

3.2.3.3. Pomiar rezultatów działań (poziomu sukcesu)

Pomiar rezultatów działań lub wskaźników sukcesu jest niezbędny dla określenia czy pojedyncze powietrzne lub kosmiczne misje, fazy kampanii powietrznej lub kampania jako całość osiągnęły założone cele. Ocena wskaźników takiego pomiaru powinna mieć miejsce na poziomie operacyjnym i strategicznym oraz wychodzić ponad liczenie kraterów, zniszczonych pojazdów i obiektów. Najważniejszym jest określenie, kiedy osiągnięte zostały takie warunki, które zmieniają środowisko operacyjne przeciwnika i jego strategię. Ciągłe analizy rozpoznawcze pomagają zapewnić prawidłowość tej oceny.

Część uwagi powinno być poświęcone procesowi ustalenia stopnia sukcesu. Gdy to jest możliwe, pomiar nie powinien bezpośrednio odnosić się do działań taktycznych, lecz do celów wyższego poziomu. Na przykład pierwsza faza kampanii powietrznej często jest osiąganiem wymaganego poziomu przewagi w przestrzeni. Kiepskim wskaźnikiem pomiaru jest liczenie wylotów wykonywanych w ramach ofensywnego wsparcia lotniczego, (co jednakże miało miejsce w przeszłości). Lepszą miarą może być ilość wykonanych przez nieprzyjaciela wylotów gdyż to bezpośrednio obrazuje poziom osiągniętego panowania w powietrzu. Jeszcze lepiej jest, gdy bierze się pod uwagę rezultaty osiągane przez różne rodzaje rozpoznania. Rezultaty te opisując gotowość bojową, dostępność i jakość sprzętu lotniczego i rakietowego, morale, określają możliwości nieprzyjaciela. Jednakże ujemną stroną takiego pomiaru jest jego niewymierność a przez to większa podatność na subiektywną interpretację i ocenę. Podobnie jak i w wielu innych przypadkach najlepsza forma pomiaru to ta, która jest kompromisem między metodami obiektywnymi i subiektywnymi. Jednakże stosowanie jej powinno wiązać się ze świadomością zalet i wad obu metod. **Wskaźniki pomiaru, które mają służyć zidentyfikowaniu kompletności zrealizowania założonych celów danej fazy są szczególnie ważne gdyż są tymi,**

od których zależeć będzie zmiana strategii, dokonywana zazwyczaj przy przechodzeniu do kolejnej fazy.

3.2.3.4. Połączony plan działań powietrznych – czynniki planowania

Decydującymi czynnikami rozważanymi w opracowywaniu planów połączonych działań powietrznych są:

- **Strategia wroga.** Zalecenia Sun-Tzu o pokonywaniu strategii wroga są tak samo aktualne dziś jak były 2500 lat temu. Zalecają one nie tylko rozumienie natury wroga, lecz także jego konkretnych celów i gotowości do poświęceń w ich osiąganiu. Wróg może być opisany jako racjonalny, nieracjonalny, fanatyczny, sztywny, elastyczny, niezależny, innowacyjny, zdeterminowany, doktrynalny lub na wiele innych sposobów. Wiedza o wrogu jest jedną z kategorii pomagających w określeniu jego planów i jego możliwej reakcji w zmiennej sytuacji. *Dlatego też dowódca komponentu powietrznego sił połączonych do efektywnej oceny strategii wroga prowadzonej w celu pokonania jej w szerokim zakresie wykorzystuje informacje rozpoznawcze z wielu źródeł różnych poziomów i różnorodnych systemów rozpoznania. W tym wysiłku powinien on zachować odpowiednią rozwagę.*

- **Logistyka**. Potęga militarna osiąga pełny potencjał, gdy działania współgrają z logistyką. Sprawy logistyki są kluczowym czynnikiem w określaniu sekwencji i podtrzymywaniu działań, przez co powinny być integralną częścią procesu planowania. Rozmach kampanii powietrznej nie powinien przekraczać możliwości jej logistycznego wsparcia. Połączony plan działań powietrznych powinien uwzględniać użycie wystarczających sił logistycznych każdego typu, wymaganych do ochrony wszystkich elementów sieci logistycznej.

- **Mobilność powietrzna**. Jest kluczową częścią każdego planu działań powietrznych. *Tankowanie powietrzne* jest niezbędne niemalże dla każdego

rozmieszczenia i użycia znaczących zgrupowań sił powietrznych i może być jednym z głównych czynników ograniczających wysiłek powietrzny w danej fazie. *Mobilność powietrzna* odgrywa wiodącą rolę w rozmieszczaniu zarówno powietrznych jak i lądowych sił ekspedycyjnych. Mobilność ta może także być częścią zastosowania bojowego sił, np. gdy stosowany jest desant powietrzny. Mobilność powietrzna jest także istotna dla podtrzymywania działań bojowych. Planiści działań powietrznych powinni przewidywać potrzebne dla kontynuowania walki dostawy paliwa, amunicji, części zamiennych i innych zasobów niezbędnych dla prowadzenia współczesnych działań bojowych. Dlatego też niezbędna jest także właściwa synchronizacja zarówno strategicznego (między teatrami działań) jak i operacyjnego (w granicach teatru działań) transportu powietrznego z innymi działaniami powietrznymi. Operacyjne lotnictwo transportowe może być angażowane do wykonywania zadań strategicznych, przez co ograniczana może być jego dostępność wewnątrz teatru.

- **Przestrzeń kosmiczna**. Operacje „Desert Storm", „Deliberate Force", „Allied Force" unaoczniły rosnący wpływ systemów i sił kosmicznych na planowanie i prowadzenie działań powietrznych na teatrze. Zasoby kosmiczne (systemy rozpoznania, śledzenia, nawigacji, meteorologiczne i łączności) są podstawowymi środkami zdobywania i przekazywania informacji dla rozpoznawczego przygotowania pola walki. Systemy te grają równie ważną rolę we wspieraniu dowódcy komponentu powietrznego sił połączonych, dowódcy teatru, jak i dowództwa sił kosmicznych, szczególnie w zakresie oceny zdolności wroga do działań w kosmosie i ich wpływu na kampanię powietrzną teatru. Kosmos odgrywa szczególnie ważną rolę w zapewnieniu utajnionej i niezawodnej łączności dla dowódcy komponentu powietrznego sił połączonych i jego sztabu zarówno wewnątrz teatru jak i między teatrami. Dla ułatwienia lepszej eksploatacji zasobów kosmicznych w sztabie dowódcy komponentu powietrznego rozmieszcza się zespoły wsparcia kosmicznego,

które zapewniają fachowe doradztwo w tym zakresie. Na przykład wykorzystanie kosmicznego ostrzegania przed pociskami balistycznymi pozwala na organizowanie skuteczniejszej obrony przed nimi na teatrze. *Rosnąca rola kosmosu w prowadzeniu działań bojowych oraz podobieństwo efektów uzyskanych przy wykorzystaniu obiektów kosmicznych i aerodynamicznych prowadzi, w odniesieniu dla zastosowań militarnych, do koncepcji jednorodnego środowiska powietrzno-kosmicznego.*

3.2.4. Narzędzia planowania połączonych działań powietrznych

3.2.4.1. Strategiczna ocena sytuacji

Analiza rozpoznawcza jest częścią strategicznej oceny sytuacji. Jest także fundamentem, na którym formułuje się koncepcję oraz plan kampanii powietrznej. Podstawowym procesem tej analizy jest rozpoznawcze przygotowanie pola walki. W czasie strategicznej oceny sytuacji dowódca sił połączonych potrzebuje ocen nieprzyjaciela w zakresie potencjału, możliwości, dostępności, zdolności kontynuowania działań, kompozycji, dyspozycji, ruchu jego sił i systemów broni, przywództwa, transportu, energii i infrastruktury informacyjnej.

Strategiczna ocena sytuacji jest prowadzona w sferze politycznej, ekonomicznej, militarnej i socjalnej i odnosi się do środowiska, które ma wpływ na warunki panujące na teatrze. Jest ona jednym z najważniejszych przedsięwzięć początkowego etapu procesu planowania. Ocena ta prowadzona w pięciu etapach:

- Ocena strategicznego kontekstu konfliktu.
- Analiza celów wroga i własnych.
- Identyfikacja założeń kampanii.
- Porównywanie własnych i wrogich możliwości i ograniczeń.

- Oszacowanie kosztów dla obu zaangażowanych stron.

Celem strategicznej oceny sytuacji jest zrozumienie potencjalnego konfliktu i planowanie działań w oparciu o rzetelną ocenę uwarunkowań socjalnych, politycznych i ekonomicznych. Proces odnosi się do szerokiego spektrum działań militarnych. Strategiczna ocena sytuacji „ułatwia identyfikację wrogich i własnych środków ciężkości we wczesnych stadiach procesu planowania.

3.2.4.2. Powietrzna ocena sytuacji

Strategiczna ocena sytuacji jest podstawą dla dowódcy komponentu powietrznego sił połączonych do przeprowadzenia powietrznej oceny sytuacji. Ocena ta umożliwia ostateczne zidentyfikowanie środków ciężkości nieprzyjaciela, które staną się celem ataku oraz własnych, które muszą być bronione. Ocena ta jest logicznym procesem w wyniku, którego określona zostaje koncepcja działania. Powietrzną ocenę sytuacji opracowuje dowódca komponentu powietrznego sił połączonych na żądanie dowódcy sił połączonych. Ocena ta może być przeprowadzona także przez dowódcę komponentu powietrznego sił połączonych oraz połączony ośrodek dowodzenia działaniami powietrznymi (JAOC) w we właściwym momencie procesu planowania. Ocena sytuacji jest zorganizowanym procesem generowania wariantów działania dla rozwiązywania określonych problemów militarnych. Powietrzna ocena sytuacji może być częścią ogólnej oceny sytuacji i propozycji wariantów działania przygotowywanych przez dowódcę teatru dla zameldowania ich naczelnemu dowództwu narodowemu. Powietrzną ocenę sytuacji prowadzi się w pięciu etapach, którymi są:

- Identyfikacja ogólnych celów teatru.
- Generacja własnych wariantów działania.
- Analiza wariantów działania nieprzyjaciela.

- Porównanie własnych i wrogich wariantów działania.
- Rekomendacja własnego wariantu działania dowódcy sił połączonych.

3.2.4.3. Format połączonego planu działań powietrznych

Plan połączonych działań powietrznych opracowywany jest w tym samym formacie, co i plan kampanii dowódcy sił połączonych. Odnosi się jednak do powietrznego aspektu działań połączonej kampanii teatru. W rzeczywistości każdy plan połączonych działań powietrznych dostosowany będzie do rejonu działania, sytuacji i możliwości sił połączonych.

4. CHARAKTERYSTYKA BRYTYJSKIEJ POWIETRZNEJ SZTUKI OPERACYJNEJ

4.1. Ogólna charakterystyka środowiska zastosowania powietrznej sztuki operacyjnej

Brytyjska doktryna akceptuje przyjęte przez NATO rozumienie sztuki operacyjnej nie rozwijając własnych definicji.

4.1.1. Natura wojny i konfliktu

Wojna jest kontynuacją polityki innymi środkami; jej jedynym celem jest osiągnięcie celów politycznych. Brytania i jej sojusznicy od dawna uprawiają czysto defensywne polityki, które zmierzają do zachowania narodowego i międzynarodowego bezpieczeństwa i stabilności. Jednakże nie można założyć, że wszystkie narody poprą te zasady lub będą postrzegały potęgę militarną jako instrument czysto defensywny. Dlatego też najbardziej nawet pokojowo nastawione kraje powinny rozumieć wojnę, jeżeli mają odgrywać jakąś rolę w zachowywaniu międzynarodowego pokoju i stabilności.

(...) Wojna cechuje się pewnymi zasadniczymi charakterystykami. Poznanie i inteligentne wykorzystanie tych charakterystyk jest fundamentem do pomyślnego użycia sił zbrojnych dla osiągania celów politycznych. Charakterystykami tymi są:

a. ***Wojna jest instrumentem polityki***. Sukces w wojnie nie jest mierzony ilością zadanych ofiar czy strat a nawet wielkością okupowanego terytorium, a osiągnięciem celów politycznych. Dlatego też, charakter celów politycznych kształtuje cele militarne i skalę intensywności działań militarnych.

b. ***Wojna jest aktem przemocy***. Wojna jest wyróżniona z innych instrumentów polityki przez użycie zorganizowanej przemocy. Użycie tej przemocy wnosi elementy emocji i nieracjonalności do wojny a to może podminować rozsądek po obu stronach zapobiec prowadzeniu czysto racjonalnych wariantów działań. Świadomość tego jest istotna, jeśli chcemy minimalizować destrukcyjne efekty wojny.

c. ***Wojna jest krainą niepewności***. Człowiek prowadzi wojnę, a ludzkie słabości i nieracjonalności czynią wynik wojny niepewnym i nieprzewidywalnym. Mgła wojny połączona z niepewnością, ścieraniem się i stresem fizycznym, może nagle uczynić proste działania niespodziewanie trudnymi. Mgła i ścieranie się są zawsze obecne w wojnie, jednak ich efekty mogą być łagodzone przez zdrową doktrynę, przywództwo i szkolenie.

d. ***Wojna jest sprawą ludzką***. Grupy ludzi prowadza wojnę i prowadzenie to pozostaje pod wpływem grupowych pasji, spójności i determinacji. Istotny wysiłek wojenny nie może być utrzymywany przez demokratyczne państwo, gdy stoi ono w obliczu publicznej wrogości i obojętności.

e. ***Przywództwo ma zasadnicze znaczenie w wojnie***. Człowiek jest centralnym elementem wojny, a przywództwo jest krytycznym czynnikiem w kształtowaniu ludzkiego wysiłku. Przywództwo inspiruje i perswaduje mężczyznom i kobietom pomagając dowódcy w osiągnięciu jego celów niezależnie od przeciwności i niebezpieczeństw. Przywództwo jest dużo bardziej sprawą stosowania charakteru aniżeli wykorzystywania umiejętności zarządzania.[5]

---

[5] Air Power Doctrine AP 3000 – 2nd Edition. RAF Chief of the Air Staff 1993, s.1-2.

4.1.2. Charakterystyka powietrznej i kosmicznej potęgi

Potęga powietrzna opisana jest w AP 3000. Stwierdzono tam, co następuje:

„Potęga powietrzna jest najtrudniejszą do określenia, czy też precyzyjnego ujęcia formą siły militarnej."

Sir Winston Churchill

(...) Zawsze było trudnym zdefiniowanie pojęcia potęgi powietrznej. We wczesnych latach lotnictwa wojskowego „broń powietrzna" nie była widziana jako oddzielny rodzaj sił zbrojnych, ale jako pomocnicza, dla sił lądowych i morskich, siła. W latach 50-tych pojmowanie potęgi powietrznej zostało zrewolucjonizowane i wielu zaczęło ją postrzegać jako wielowarstwowa koncepcja. Na przykład marszałek Royal Air Force Sir John Slessor argumentował, że „potęga powietrzna składa się z sił powietrznych oraz tych rzeczy, od których siły powietrzne bezpośrednio i pośrednio zależą tak jak prosperujący przemysł lotniczy, lotnictwo cywilne, zabezpieczenie meteorologiczne, paliwowe itp."

(...) Dzisiaj większość myślicieli na temat potęgi powietrznej wypośrodkowało swój punkt widzenia i dąży do traktowania potęgi powietrznej w aspekcie czysto militarnym. Definicja akceptowana dzisiaj przez RAF brzmi następująco: potęga powietrzna to możliwość użycia platform, operujących lub przemieszczających się w przestrzeni powietrznej, do celów militarnych. Do środków użycia potęgi powietrznej można zaliczyć każdy system, który może być zastosowany do prowadzenia wojny powietrznej np.: załogowe i bezzałogowe statki powietrzne (stało i zmiennopłaty), pociski kierowane, balony oraz pojazdy kosmiczne.[6]

---

[6] Tamże, s. 13.

Właściwości potęgi powietrznej

Właściwości te dosyć dokładnie opisane są w AP 3000, gdzie stwierdzono: „...Przestrzeń powietrzna jest odmiennym środowiskiem walki w porównaniu z ziemią czy też morzem, stąd siły powietrzne posiadają różniące się od sił lądowych i morskich zalety i ograniczenia. Oznacza to, że potęga powietrzna posiada różne zastosowania zależnie od poziomu wojny, wymaga specyficznych umiejętności i typów ekspertyz, w końcu generuje odmienny typ etosu wśród jej praktyków.

(...) Zalety (silne strony) potęgi powietrznej. Potęga powietrzna posiada unikalną zdolność eksploatowania trzeciego wymiaru. W wyniku tego statki powietrzne są szybsze oraz posiadają większy zasięg niż okręty czy pojazdy lądowe. Zatem wysokość lotu prędkość i zasięg statku powietrznego muszą być rozpatrywane jako podstawowa zaleta potęgi powietrznej. Wysokość prędkość i zasięg występują razem, produkując kolejne, pochodne zalety. Wszystkie te zalety przedstawione są poniżej.

a. ***Wysokość (Height).*** Zdolność lotnictwa do operowania poprzez spektrum wysokości daje statkom powietrznym możliwość obserwacji i dominacji nad działalnością na lądzie, na wodzie i pod jej powierzchnią. Pozwala to na precyzyjne prowadzenie ognia przeciwko przeciwnikowi niezależnie od jego miejsca, na manewrowanie w trzech wymiarach, co jest ważnym czynnikiem zdolności przetrwania.

b. ***Prędkość (Speed).*** Prędkość statku powietrznego pozwala na szybką projekcję potęgi powietrznej. Większa prędkość umożliwia wykonanie misji w krótszym czasie oraz na wykonanie większej ilości zadań w nakazanym czasie. Na poziomie taktycznym – duża prędkość redukuje czas ekspozycji statku powietrznego na ogień wroga, a to m. in. zwiększa zdolności przetrwania na polu walki.

c. ***Zasięg (Reach).*** 70% Powierzchni kuli ziemskiej pokryte jest wodą, 30% to lądy i 100% powierzchni przykryte jest atmosferą; w rezultacie, czego potęga powietrzna posiada niezrównany zasięg. Pomimo dużych odległości, siły powietrzne mogą pokazać swoją siłę na każdym kierunku działania, niezależnie od ukształtowania powierzchni ziemi np.: łańcuchy górskie, oceany. Zasięg potęgi powietrznej wzrósł ostatnio dzięki wykorzystaniu tankowania w powietrzu. Zasięg jest ważny, nie tylko ze względu na uderzenia na cele oddalone oraz osiągnięcie trudnodostępnych obszarów, ale również ze względu na omijanie potencjalnych ograniczeń (np.: wykonywanie lotów po trasach z ominięciem kraju, który nie wyraził zgody na przelot nad własnym terytorium.

d. ***Wszechobecność (Ubiquity).*** Ze względu na posiadane środki, potęga powietrzna – dzięki prędkości, wysokości i zasięgowi może przeciwstawiać się lub stwarzać wielostronne zagrożenia, obejmujące o wiele większy powierzchniowo obszar niż systemy lądowe.

e. ***Elastyczność (Flexibility).*** Samolot może wykonywać szeroki zakres zadań osiągając różnorakie efekty przy względnie łatwej adaptacji do zmieniających się warunków i sytuacji, np.: Tornado GR1A może być użyty jako samolot rozpoznawczy, uderzeniowy i myśliwiec przechwytujący. Może spełniać więcej niż jedną rolę w każdej misji oraz można mu zmienić zadanie w powietrzu, jeśli jest to konieczne. Podobnie większy samolot, taki jak Hercules może być użyty jako samolot rozpoznawczy, tankowania powietrznego jak i równie dobrze jako samolot transportowy, co jest jego podstawowym przeznaczeniem.

f. ***Zdolność szybkiego reagowania (Responsiveness).*** Prędkość i zasięg pozwalają potędze powietrznej na szybką reakcję. Umożliwia to przeciwdziałanie i stwarzanie zagrożeń obejmujących o wiele większy obszar. Potęga powietrzna może być szybko użyta nawet do przeciwdziałania odległym w

przestrzeni zagrożeniom, prowadząc efektywne i terminowe wsparcie sił sojuszniczych lub występować jako czynnik odstraszający dla potencjalnej agresji. Przy bliższych zagrożeniach, siły powietrzne działając bezpośrednio ze swoich baz, mogą być użyte do szybkiego demonstrowania potęgi militarnej. Zdolność szybkiego reagowania potęgi powietrznej jest ważna zarówno w zarządzaniu kryzysami jak i podczas konfliktów.

g. Koncentracja (Concentracion). Prędkość, zasięg, elastyczność – właściwości te umożliwiają potędze powietrznej koncentrację siły militarnej, w każdej z jej wielu form, w czasie i przestrzeni, kiedy i gdzie jest wymagana. Efekt moralny i fizyczny takiej możliwości koncentracji jest często kluczowym do osiągnięcia operacyjnych sukcesów.

(...) Ograniczenia. Potęga powietrzna oprócz zalet posiada ograniczenia; do najważniejszych z nich należą: nieciągłość, ograniczoną ładowność oraz wrażliwość. Tak jak silne strony potęgi powietrznej, ograniczenia te są raczej względne niż absolutne i muszą być rozumiane w tym kontekście.

a. Nieciągłość (Impermanence). Lotnictwo nie może pozostawać w powietrzu bez końca. Chociaż tankowanie w powietrzu zwiększyło znacznie zasięg i długotrwałość lotu samolotu, nie znaczy to, że można go przezbroić, zmienić załogę czy dokonać obsługi w czasie lotu. W tym zakresie potęga powietrzna jest nietrwałą formą sił zbrojnych. Do utrzymania efektu operacji, działania muszą być powtarzane. W pewnych okolicznościach brak ciągłości potęgi powietrznej może stanowić o przewadze, np.: pomaga to w unikaniu militarnych i politycznych kłopotów, które mogą wyniknąć z narastającej obecności w obcym kraju.

b. Ograniczenia ładowności (Limited Payloads). Wielkość ładunku przenoszona przez samolot jest bardziej ograniczona niż wielkość ładunku przewożona przez okręty czy pojazdy lądowe. Działania lotnictwa są najbardziej efektywne, kiedy jest ono użyte do zadań o wysokim stopniu opłacalności.

Odnosi się to do działań bojowych oraz wsparcia tych działań, np.: transport. Relatywnie mały ładunek, przenoszony przez lotnictwo, może być zrekompensowany przez ilość samolotolotów oraz przez precyzję i skuteczność nowoczesnych środków rażenia. Ponadto, mały ładunek szybko wykorzystany, może być bardziej wartościowy w stabilizacji krytycznej sytuacji, niż większy użyty znacznie później. Ograniczenia ładowności są typowe dla wszystkich systemów wykorzystujących trzeci wymiar.

c. ***Wrażliwość (Fragility).*** Ponieważ statki powietrzne ze swojej natury mają małą masę, dlatego opancerzenie ich jest słabe lub żadne. Wobec tego relatywnie niewielki poziom uszkodzeń w czasie działań bojowych może przynieść katastrofalne skutki. Fakt ten limituje czas ekspozycji samolotu na ogień przeciwnika do rozważnego ryzyka. Jednakże ważnym jest zrozumienie różnic pomiędzy podatnością a wrażliwością. Podczas gdy wrażliwość samolotu na ogień przeciwnika jest mniejsza, w porównaniu z pojazdami lądowymi i okrętami, to jego podatność na wykrycie i zniszczenie jest zmniejszona ze względu na osiągane prędkości i wysokości lotu.

(...) Inne czynniki. Oprócz właściwości poruszonych powyżej, potęgę powietrzną charakteryzują inne czynniki, które wpływają na obronę i bezpieczeństwo. Do podstawowych należą:

a. ***Koszty (Cost).*** Postęp technologiczny kosztuje coraz więcej. Również lotnictwo wojskowe, wykorzystując nowe technologie, jest coraz bardziej kosztowne. Podobnie jest z treningiem załóg. Nowoczesny, o wysokich możliwościach samolot myśliwsko bombowy kosztuje około £15mln. – 20 mln. Samolot o mniejszych możliwościach może być kupiony w tej samej cenie, co czołg, podczas gdy ultralekki samolot kosztuje tyle, co samochód. Do wykonania ważnych zadań jest niezbędny samolot o wysokich możliwościach, ale do innych zadań, mniej kosztowny samolot może być wystarczającym środkiem. Podobnie koszty szkolenia załóg zależą od stopnia zaawan-

sowania użytej technologii na danym typie statku powietrznego. W każdym przypadku koszty muszą odnosić się do uzyskanych efektów.

b. ***Zależność od baz (Dependency on Bases).*** Wszystkie formy nowoczesnej potęgi militarnej są zależne od zabezpieczenia. Armie na polu walki potrzebują zapasów do zabezpieczenia swoich działań; marynarka wojenna – urządzeń portowych. Potęga powietrzna postrzegana jest jako siła bardziej zależna od swoich baz. Chociaż śmigłowce i samoloty pionowego startu mogą startować i lądować pionowo, to jednak większość samolotów potrzebuje dróg startowych. Podatność baz na atak może być przyczyną potencjalnych słabości. Jednakże, jeżeli bazy są trudnymi obiektami do wykrycia i przerwania ich działalności, wówczas unikalna zdolność sił powietrznych do prowadzenia działań bezpośrednio ze swoich baz, ogromnie upraszcza i przyspiesza działania logistyczne.

c. ***Wrażliwość na warunki atmosferyczne (Sensitivity to Light and Weather).*** Dostrzega się większą wrażliwość potęgi powietrznej na warunki pogodowe niż innych rodzajów sił zbrojnych. Złe warunki atmosferyczne powodują problemy podczas lądowań i startów, utrudniają prowadzenie nawigacji oraz utrudniają lokalizację celów. Ale wszystkie rodzaje działań zależne są od warunków atmosferycznych. Przy wysokich stanach morza okręty są niezdolne do prowadzenia walki lub nie mogą opuścić portów. Podobnie mgła może powstrzymać armie, czy też wysoka temperatura może być główną przeszkodą w prowadzeniu działań lądowych. Ponadto, w ostatnich latach wpływ warunków atmosferycznych na prowadzenie działań powietrznych zmienił się wyraźnie, dzięki szybkim zmianom technologicznym. Wiele samolotów jest w stanie operować we wszystkich warunkach pogodowych. Podczas wojny w Zatoce Perskiej warunki atmosferyczne i pora doby nie były czynnikami limitującymi możliwości potęgi powietrznej, a jedynie spowolniła niektóre operacje. Większość wylotów nad Irakiem była wyko-

nywana pod osłoną ciemności. Noc i zła pogoda działały na korzyść potęgi powietrznej poprzez zastosowanie nowoczesnych systemów nawigacyjnych, termowizyjnych oraz wskazywania celów.

d. ***Wrażliwość na technologię (Sensitivity toTechnology).*** Potęga powietrzna jest bardziej wrażliwa na zmiany technologiczne niż potęga morska i lądowa. Potęga powietrzna jest produktem technologii i postęp technologiczny nieuchronnie wpływa na jej rozwój. Doświadczenia pokazują, że nawet relatywnie mała innowacja technologiczna wpływa niezmiernie na efektywność potęgi powietrznej. Możliwości ofensywne potęgi powietrznej mogą być pomniejszone poprzez rozwój technologiczny obrony przeciwlotniczej. Ale równocześnie efektywność ta, może być poprawiona przez zastosowanie np.: technologii „stealth". Stan równowagi zawsze będzie zależała od kierunków i poziomu rozwoju technologicznego."[7]

Możliwości zastosowań potęgi powietrznej

Różnorodność i specyficzny charakter potęgi powietrznej prowadzi do zmiany dotychczasowych poglądów w zakresie jej zastosowań. Wzrost efektywności zmierza do rozszerzenia możliwości zastosowań potęgi powietrznej, potęga ta może obecnie zaoferować decydentom szeroki wachlarz możliwości do prowadzenia obrony i polityki bezpieczeństwa. Takie możliwości pojawiły się na długo przed początkiem i stworzeniem potęgi powietrznej, tzn. instrumentu dla ochrony pokoju i poskramiania kryzysów jak to jest dla wojny.

➲ **Zabezpieczanie pokoju**

Potęga powietrzna może być użyta do pomocy w ochronie i wzmacnianiu bezpieczeństwa międzynarodowego zarówno przez promowanie dobrych stosunków międzynarodowych jak i zapewnianie osłony przed zagrożeniem atakiem.

---

[7] Air Power Doctrine AP 3000 – 2nd Edition. RAF Chief of the Air Staff 1993, s. 13-17.

a) Promowanie stosunków międzynarodowych. Gdy katastrofa uderza pod jakąkolwiek postacią – powodzi, głodu, wulkanów, trzęsień ziemi, epidemii, tajfunów - prędkość reakcji jest bardzo istotna, a prędkość potęgi powietrznej pomaga odegrać kluczową rolę w złagodzeniu cierpienia. Wojskowe samoloty transportowe są zdolne do dostarczania szybkiej pomocy podczas krytycznego, wczesnego stadium katastrof naturalnych. Mają one wytrzymałą konstrukcję i są projektowane do dostarczania ładunków do trudno położonych terenów, mogą operować autonomicznie przy minimum zabezpieczenia naziemnego. Ich załogi są trenowane i przygotowane do działania w trudnych warunkach związanych z katastrofami naturalnymi. Na przykład w Etiopii w 1984/85 głodujące społeczności odizolowane w górach mogły być zaopatrywane tylko z powietrza. Podobnie podczas cyklonu w Bangladeszu w1991, szeroki zasięg, ale stosunkowo płytka głębokość powodzi oznaczały, że samoloty były najlepszym sposobem przynoszenia pomocy. Taka działalność wytwarza ducha dobrej woli, pomaga usunąć wątpliwości, złagodzić krzywdy i w ten sposób promować stabilizację i bezpieczeństwo.

b) Ochrona zaufania. Potęga powietrzna może być również użyta zapobiegania zagrożeniom dla pokoju, zarówno realnym jak i wyimaginowanym. Przez eksploatowanie trzeciego wymiaru dla śledzenia zamiarów, może to dostarczać pewności, że potencjalny przeciwnik nie szykuje się do ataku. Potęga ta może być również użyta do potwierdzenia realizacji postanowień układów rozbrojeniowych i odegrać ważną rolę w budowaniu systemów bezpieczeństwa.(...) Porozumienie „otwarte niebo, które pozwala nadzorującym samolotom na swobodny przelot nad terytorium państw sygnatariuszy- odgrywa ważną rolę w pielęgnowaniu bezpieczeństwa i stabilizacji w Europie.

➲ Opanowywanie międzynarodowych kryzysów

O ile potęga powietrzna może tworzyć użyteczny wkład dla ochrony pokoju, to w zapobieganiu kryzysom może ona odegrać główną rolę. W czasach

wzrostu napięć międzynarodowych, unikalna zdolność do szybkiego generowania i projekcji siły militarnej na duże odległości, nieskrępowanej ukształtowaniem terenu, stanowi, że potęga powietrzna jest idealnym instrumentem zapobiegania międzynarodowym kryzysom. Potęga powietrzna może być różnorodnie zastosowana w zapobieganiu kryzysom, większość z tych zastosowań nie opiera się na stosowaniu przemocy. To obejmuje – w kolejności wzrastania ważności – ostrzeganie, sygnalizowanie, dostarczanie pomocy, międzynarodową pomoc (ratunek), odstraszanie, zmuszanie bez zabijania, karanie.

Ostrzeganie. Potęga powietrzna może być użyta do uprzedzania i terminowego ostrzegania o zamierzanej agresji i w ten sposób pozwala przygotować odpowiednią akcję zapobiegawczą. Odkrycie na Kubie radzieckich rakiet balistycznych przez samolot U-2 w 1962 roku, pozwoliło USA nałożyć morską blokadę wyspy, w ten sposób usunięto potencjalne zagrożenie. Od tej pory - pomimo korzystania z systemów satelitarnych - dobitnie wzrosła zdolność jedynych w swoim rodzaju zdolności nadzoru potęgi powietrznej. Zaawansowany powietrzny system nadzoru- taki jak E-3D Sentry (AWACS) i J-STARS- mogą dostarczać ogromnej ilości szczegółowych informacji na temat potencjalnego agresora.

Sygnalizowanie. Potęga powietrzna może być również użyta do wysyłania jasnych (przejrzystych) sygnałów politycznych. Mogą one usunąć niepewność, co do zamiarów i w ten sposób zredukować to, co jest największym niebezpieczeństwem w każdym kryzysie - nieobliczalność. Może to być osiągane przez szereg zabiegów takich jak wzrost gotowości bojowej, intensyfikację ćwiczeń wojsk lub wzmożenie lotów wojskowych.

Wspieranie przyjaciół. Trzecią możliwością zapobiegania kryzysom przez potęgę powietrzną jest dostarczanie aktualnego, moralnego i fizycznego wsparcia dla sprzymierzeńców i przyjaciół, wzmacniając ich przy poszukiwaniu rozwiązań w czasie napięć. Most lotniczy w Berlinie w 1948-49 jest klasycznym

przykładem. Podczas lata 1948 roku Związek Radziecki nałożył kolejową i drogową blokadę miasta, która została zniweczona przez angielski i amerykański most powietrzny, w którym prawie 2 miliony Berlińczyków było zaopatrywanych przez całą ciężką wówczas zimę. Zademonstrowało to zdolność i wolę potęg zachodnich do wspierania zagrożonych przyjaciół. (...)

Ratownictwo międzynarodowe. Użycie potęgi powietrznej w działaniach ratowniczych w sytuacjach kryzysowych ma długą historię. Należy tu wymienić choćby ewakuację obywateli brytyjskich z Kabulu w czasie rebelii w 1928/29, uwolnienie pasażerów uprowadzonego do Entebbe samolotu francuskich linii lotniczych, ewakuacje Europejczyków z państw afrykańskich ogarniętych zamieszkami. Jednakże tego typu działania są niebezpieczne i jeśli są źle zaplanowane to mogą przynieść katastrofę, czego przykładem była nieudana próba odbicia amerykańskich zakładników w Iranie, zakończona kompletną klęską.

Zaszczepianie stabilizacji (Inject stability). Potęga powietrzna może być również użyta do „wstrzyknięcia" powietrznych lub lądowych sił dla poprawy stabilizacji w regionie zagrożonym cywilnym oporem lub w strefach gdzie regionalny konflikt zagraża rozszerzeniem na państwa sąsiednie. Na przykład, natychmiastowy przerzut francuskich i belgijskich wojsk do Zairu w 1991 roku pomógł przywrócić stabilizację podczas wzrostu przemocy lokalnej.

Pośrednie odstraszanie (Implicit deterrence). Prawdopodobnie najbardziej znanym zastosowaniem potęgi powietrznej w zapobieganiu kryzysom jest odstraszyć agresję, co może być osiągnięte na wiele sposobów. Na najniższym końcu skali odstraszania znajduje się samolot rozpoznawczy lub nadzorujący, który dodatkowo oprócz dostarczania informacji może mieć zbawienny, odstraszający wpływ na potencjalnego agresora. Potęga powietrzna może być użyta do ostrzeżenia przeciwnika, że jego działalność jest obserwowana i może wywołać reakcję. Ponieważ tak specjalistyczne nadzorujące samoloty posiadają tak po-

kojowe jak i militarne zastosowanie (funkcje), mogą one być nieocenione w powiększeniu siły regionalnej lub przygotowaniu warunków dla wzmocnienia. W tym kontekście potęga ta odgrywa kluczową rolę w zapobieganiu kryzysom. (...)

Bezpośrednie odstraszanie (Explicit deterrence). Zdolność do wykonania szybkiej reakcji, uderzenia głęboko w terytorium przeciwnika i zlikwidowania pewności potencjalnemu agresorowi, że jego własny kraj może być bezpieczny od ataku, jest z pewnością silnym i bezpośrednim odstraszaniem. Jest to odstraszanie, który może być efektywne w odniesieniu do całego spektrum potencjalnej agresji. Na najniższym końcu skali, potęga powietrzna może zabezpieczyć i wzmocnić siły pokojowe. Na przykład operacja PULSATAR – przerzut samolotów RAF-u na CYPR w 1984 roku...) i ich późniejsze „loty demonstracyjne" nad Bejrutem - doprowadziły do odstraszającej obecności, która pomogła uchronić Brytyjskie Siły Pokojowe w Libanie od potencjalnych zagrożeń wywołanych przez rywalizujące militarne grupy libańskie. Podobnie szybki przerzut brytyjskich Harierów do Belizy w 1972 i kolejny w 1977 roku jawi się być głównym czynnikiem w odstraszeniu zagrażającej gwatemalskiej inwazji. Niedawny, szybki przerzut koalicyjnej potęgi powietrznej do Arabii Saudyjskiej po irackiej inwazji na Kuwejt, był sygnałem odstraszającym od dalszej agresji. Rzeczywiście, była dla międzynarodowej społeczności możliwość by wcześniej przewidzieć intencje Husajna, i szybkim przerzutem potęgi powietrznej do Kuwejtu zapobiec inwazji, co mogłoby załagodzić kryzys zanim się rozwinął. W wielu takich sytuacjach potęga powietrzna będzie jedynym instrumentem, który ma niezbędną wymaganą prędkość, zasięg i siłę uderzeniową do odstraszenia agresji.

Nie zabójczy bezwzględny przymus (Non-Lethal Coercion). Kolejnym wariantem opcji reagowania potęga powietrzna może być użyta nie tylko do odstraszania agresji, ale również do „położenia na ziemi" potencjalnego lub aktu-

alnego agresora bez uciekania się do przemocy fizycznej. Na przykład w sierpniu 1976 roku USA zareagowały na zabicie dwóch ich żołnierzy w strefie zdemilitaryzowanej w Korei szybkim przerzutem potęgi powietrznej do Korei Południowej. Groźba była jasna i Korea Północna szybko zaproponowała oficjalne przeprosiny.

Karanie (Punishment). Jeśli to konieczne nie zabójcze zmuszanie może być posunięte o jeden krok dalej i potęga powietrzna może być użyta do dokładnych, ścisłych działań karnych, zarówno w konflikcie lokalnym jak i w wojnie zaawansowanej. Jednak oczywistym zastosowaniem tych działań jest odpowiedź na atak przez państwo popierające agresję partyzantów lub terrorystów. W takich przypadkach często jest niemożliwym uderzyć bezpośrednio w samych agresorów, ale zwykle możliwe jest ukaranie tych, którzy ich popierają i zachęcają. Takie działania oczywiście nie obywają się bez trudności. Najpierw opinia międzynarodowa jest podzielona czy reakcja na przekroczenie zakazów jest właściwa. Co więcej, karne działania prowadzone są raczej „po fakcie" niż jako „wyprzedzające" i ich sukces zależy od zaskoczenia. Działania takie są zwykle planowane w krótkim terminie z jednej bazy, mała jest też możliwość trenowania, a duży zakres błędu.

➲ Zastosowanie wojenne

Gdy opanowywanie kryzysu okaże się nieskuteczne i zamienia się on w zbrojny konflikt to potęga powietrzna wnosi decydujący wkład w prowadzenie, w pełni zakończonych sukcesem z minimum strat w ludziach, działań. Unikalna zdolność potęgi powietrznej do koncentrowania siły militarnej w czasie i przestrzeni (kiedy i gdzie to potrzebne) zaistniała w ostatnich latach, jako dominująca cecha współczesnego konfliktu wysokiej intensywności. I tutaj potęga powietrzna oferuje twórcom procesów decyzyjnych szeroki wachlarz opcji. Należą do nich: obserwacja i destrukcja oraz efekty przymusu, wzbraniania czy powstrzymania, zaburzania, opóźnienia, dywersji i demoralizacji.

Obserwacja. Podczas wojny obserwacja dostarcza podstaw dla inteligentnego planowania i pomyślnego prowadzenia działań militarnych. Unikalna zdolność potęgi powietrznej w zakresie eksploatacji trzeciego wymiaru, co umożliwia monitorowanie aktywności wroga i dróg przerzutu, a w ten sposób odkrywanie jego intencji, czyni wkład tej potęgi zasadniczym. Powietrzny zwiad był po raz pierwszy użyty w początkowych miesiącach Pierwszej Wojny Światowej, samolot Sprzymierzonych rozpoznał odchodzenie 1 Armii Niemieckiej od Paryża podczas inwazji na Francję i w ten sposób miał logicznie uzasadniony wkład w „Cud nad Marną" – porażkę niemieckiego „Schliefen Plan". W Drugiej Wojnie Światowej rozpoznanie powietrzne miało główne znaczenie nie tylko na poziomie taktycznym, lecz także na poziomie operacyjnym i strategicznym. Na przykład odegrało główną rolę w zniszczeniu okrętu „Bismark" w 1941 roku i w 1944 roku w bitwie z bronią V. Dodać należy strategiczną operację powietrzną przeciwko Japonii i Niemcom. Waga obserwacji powietrznej wzrosła podczas konfliktów po Drugiej Wojnie Światowej. Dowodziły tego witalne Stany Zjednoczone podczas operacji w Wietnamie, a brak zdolności efektywnego rozpoznania był zawarty w „Brytish Goverments' Franks' Comitee Report" jako główne brytyjskie niedomaganie podczas Wojny Falklandzkiej. Podczas Wojny w Zatoce rozpoznanie powietrzne w kryzysie i konflikcie miało żywotne znaczenie dla kampanii powietrznej, zakończonej sukcesem. W nowoczesnej wojnie, rozpoznanie powietrzne jest prawie zawsze ważne i bywa istotne.

Niszczenie. Najbardziej oczywistym zastosowaniem potęgi powietrznej czasu wojny jest niszczenie. Zdolność koncentrowania siły ognia nadaje potędze powietrznej ogromnie potężną, destruktywną siłę. Już wcześnie w 1918 roku było widoczne niszczące oddziaływanie potęgi powietrznej przeciwko wrogim siłom lądowym. W roku 1918 potęga brytyjska zniszczyła 8 Armię Turecką pod Wadi el Far'a. 26 Lat później w bitwie pod Falaise Gap we Francji, Siły Powietrzne Sprzymierzonych zniszczyły niemieckie 5 Pancerną i 7 Armię – rozbijając doszczętnie 16 dywizji (w tym 9 pancernych). Mówiąc o bitwie w później-

szych latach gen. Spiedel (Szef Sztabu Wojsk) do gen. Von Kluge (niemiecki Wódz Naczelny Zachodu) oświadczył, że ich „pancerna operacja była rozbita wyłącznie przez Sprzymierzone Siły Powietrzne". W wojnie wietnamskiej 9 Dywizja Wietnamu Północnego atakująca An Loc podczas ofensywy „Tet" w 1972 roku była zdziesiątkowana przez skoncentrowane użycie ognia lotniczego, a podczas Wojny w Zatoce potęga powietrzna zniszczyła ponad połowę irackich czołgów, artylerii i oddziałów uzbrojonych transporterów przerzuconych na Kuwejcki Teatr Działań przed początkiem ofensywy Sprzymierzonych. Na morzu niszczący potencjał potęgi powietrznej rozwinięto nawet wcześniej. Podczas bitew na Morzu Koralowym i o Midway w 1942 roku 5 japońskich lotniskowców zatopiło samoloty USA. Dwa lata później w Bitwie o Zatokę Leyte na Filipinach Amerykanie działaniom powietrznym przypisują lwią część japońskich strat: 4 transportowce, 3 ciężkie okręty, 6 ciężkich krążowników, 3 lekkie krążowniki, 8 niszczycieli. Podczas Wojny w Zatoce, potęga powietrzna Koalicji odpowiada za zatopienie14 okrętów (87% irackiej Marynarki). Wkład potęgi powietrznej w militarne zwycięstwo nie może być przeceniony. Jednak to nie tylko zniszczenie, ale również wynikający z niszczących zdolności potęgi powietrznej efekt – co przedstawiono poniżej – daje potędze powietrznej prawdziwie zwycięski potencjał w wojnie.

Śmiertelny przymus. Zdolność potęgi powietrznej dotarcia głęboko wewnątrz terytorium wroga w każdym czasie i atakowania pełnego spektrum jego pozycji pozwala być używaną do bezpośredniego traktowania wroga podczas konfliktu. Każde państwo, które musi stanąć w obliczu silnej potęgi powietrznej oponenta musi akceptować możliwość gwałtownego eskalowania skali i pola działania konfliktu oraz intensywności i zakresu ataków, jakie przeciwnik może przeprowadzić. Na przykład w grudniu 1972 roku – kiedy paryskie pokojowe negocjacje z Wietnamem Północnym utknęły w martwym punkcie – USA rozpoczęły swoje ataki bombowe na Hanoi i Haiphong. Po jedenastu dniach bombardowania Wietnamu Północnego, ten zgodził się powrócić do negocjacji po-

kojowych. Jako rezultat tego przymusu Wietnam Północny podpisał praktycznie ten sam traktat, który odrzucił wcześniej w październiku.

Wzbranianie. Potęga powietrzna może być również użyta do wzbraniania wrogowi zdolności efektywnego wykorzystania swoich powietrznych, lądowych, nawodnych i podwodnych sił. Najsławniejszym przykładem bitwy powietrzno – powietrznego wzbraniania jest Bitwa o Anglię, gdzie siły powietrzne były dla Wielkiej Brytanii praktycznie jedyną siłą, zdolną uniemożliwić wrogowi rozpoczęcie zwycięskiej inwazji. Inny przykład bitwy tego rodzaju, o charakterze powietrze – ziemia 42 dostarcza starcie na Wzgórzach Golan w 1973 roku, w Wojnie Yom Kippur. Zaskoczeni Izraelczycy, musieli użyć potęgi powietrznej, by powstrzymać ofensywę armii syryjskiej, aż do czasu zgromadzenia przez izraelskie siły lądowe odpowiedniego zgrupowania. To, że izraelskie siły powietrzne poniosły relatywnie wysokie straty podczas tej operacji nie jest najważniejsze, potęga powietrzna była jedynie znaczącą, dostępną dla Izraelczyków siłą, by uniknąć większej militarnej i politycznej klęski.

Zaburzanie, (Dislocation). Zdolność potęgi powietrznej do spowodowania zaburzenia jest kluczową jakością. Jeśli nawet samolot nie trafi swego celu to uderzając obok i zadając straty powoduje u wroga znaczne psychiczne, moralne i fizyczne zaburzenia. Te zaś powodują zwłokę i chaos, a to rozbija spoistość oddziału. To czyni również wroga daleko bardziej wrażliwym na nieustające ataki przy użyciu wszystkich rodzajów sił. Na przykład, w czerwcu 1944 roku niemiecka dywizja pancerna „Lehr" była przedmiotem stałych ataków sił powietrznych sprzymierzonych podczas jej przerzutu z Le Mans do powstrzymania lądujących Sprzymierzonych (D-Day). Poniesione straty dywizji „Lehr" podczas tego przegrupowania były znaczące (około 10% - 220 pojazdów), ale co było najważniejsze, oddział stracił swoistą spójność i dywizja przybyła na pole walki, jako nieefektywna.

Dywersja. Potęga powietrzna może być użyta by dezorganizować siły wroga, poprzez opóźnianie albo niszczenie go. Na militarno – strategicznym i operacyjnym poziomie wojny, taką dywersję można osiągnąć przez koncentrację ataków przeciwko wrażliwym pozycjom, zmuszając wroga do odciągnięcia sił i środków z ofensywy do obrony. Na przykład strategiczna sojusznicza ofensywa bombowa odciągnęła około 10000 dział tak bardzo pożądanych przez wojska obrony przeciwlotniczej niemieckich sił lądowych. Do roku 1942 artyleria przeciwlotnicza stanowiła 25 – 35% całkowitej produkcji niemieckiego uzbrojenia. Na poziomie taktycznym, potęga powietrzna może osiągać odwracanie uwagi przez selektywne atakowanie, punktów takich jak mosty etc. To może zarówno opóźniać przybycie wrogich sił, jak kierować ich ruch w miejsca, gdzie można łatwo je powstrzymać lub zniszczyć.

Opóźnianie. Efekty zaburzania, niszczenia czy dywersji mogą kreować zwłokę, następny ważny efekt działania potęgi powietrznej czasu wojny. W sytuacjach obronnych, narzucając opóźnienia wrogowi, potęga powietrzna, przez wzmocnienie obrony, albo przez destrukcyjne niszczenie z powietrza, pozwala zaprzyjaźnionym siłom bardziej efektywnie odpierać atak. W sytuacjach ofensywnych potęga powietrzna pozwala zaprzyjaźnionym siłom zapobiegać ucieczce wroga. Na przykład, w czerwcu 1944 roku 2 niemieckie dywizje pancerne były przerzucane z frontu wschodniego do pomocy w powstrzymaniu lądujących (D-Day). Tylko 5 dni zajęło im pokonanie 1000 mil do Nancy we wschodniej Francji. Ale na pokonanie pozostałych 270 mil do Normandii potrzebowały aż dziewięciu dni trudnego, z powodu powietrznych ataków, marszu.

Demoralizacja. Jednym z najważniejszych efektów, jakie kreuje potęga powietrzna jest demoralizacja, ponieważ to ona jest czynnikiem, który przenika wszystkie aspekty bojowej zdolności. Powietrzny atak ma zawsze podkopujący morale efekt, prawie niezależny od zadanego zniszczenia. Klasycznym przykładem demoralizującego uderzenia potęgi powietrznej była Wojna w Zatoce. Do

rozpoczęcia operacji „Pustynna Szabla" (koalicyjny lądowy atak na Kuwejt i Północny Irak) powietrzne bombardowania zredukowały armię iracką do zdemoralizowanego motłochu, czyniąc ją całkowicie niezdolną do efektywnej obrony. To był demoralizujący efekt powietrznych ataków na armię Iraku, to pozwoliło też siłom Koalicji uwolnić Kuwejt, biorąc 100000 więźniów w pięć dni przy stratach własnych mniejszych niż 500 ludzi.[8]

4.2. Podstawowe treści brytyjskiej powietrznej sztuki operacyjnej

„Nikt nie powinien rozpoczynać kampanii nie będąc wcześniej pewnym w swoim umyśle, co zamierza osiągnąć" - Carl von Clausewitz

Zniszczenie sił wojskowych przeciwnika nigdy nie było jedynym celem wojny, to tylko odrzucenie przeszkody w możliwości narzucenia swojej woli nieprzyjacielowi. Plan sprawnej kampanii to tylko zarys szerokiego pomysłu stworzonego dla osiągnięcia strategicznych celów dla wspierania celów politycznych. Plan kampanii dostarcza podstaw dla dalszego planowania przez podległych dowódców.

Wymagania planowania. Istnieją cztery podstawowe wymagania dla planu kampanii, zapewniające, że jest on zgodny z celem militarnym planu nadrzędnego, przede wszystkim musi on:

a. jasno określać, co stanowić będzie sukces;

b. wskazywać zamiary dowódcy i cele działań, które muszą być jasne, zwięzłe, mierzalne i osiągalne;

c. skupiać się na środkach ciężkości przeciwnika (przy ochronie własnych);

d. jasno ustanawiać wymagania dowódcy w określaniu faz planowania.

---

[8] Air Power Doctrine AP 3000 – 2nd Edition. RAF Chief of the Air Staff 1993, s. 17-26.

Kluczowym aspektem planowania kampanii jest zdobycie i wykorzystanie różnych informacji o przeciwniku. Kampania musi także wykorzystywać główne zalety potęgi powietrznej, dzięki którym można atakować czułe punkty przeciwnika na całym teatrze działań, na wszystkich poziomach wojny. Wszystko to umożliwia dowódcom uzyskiwanie synergii między komponentami wojsk i stosowanie ich przeciwko słabościom przeciwnika i obronę przed jego siłą.

Identyfikacja celów militarnych może być stymulowana przez czynniki zewnętrzne, nad którymi operacyjny dowódca nie ma kontroli. Operacyjny zasięg planu kampanii może być ograniczony przez polityczne wytyczne, czynniki legalne, reguły reagowania, akceptowalny poziom ofiar itd. Wszystkie te ograniczające czynniki muszą być włączone do planu operacyjnego. Dowódca musi jednak przewidywać, że mogą one zmieniać się zarówno w czasie przygotowania jak i wykonania kampanii z powodu operacyjnej porażki lub sukcesu, zmian w środowisku politycznym lub zmiany poparcia opinii publicznej dla konfliktu.

Cele powietrzne dla kampanii powietrznej na teatrze muszą wywodzić się z planu kampanii połączonej dowódcy teatru (JFC). Cele te określane są w wyniku analizy misji prowadzonej przez personel pionu lotniczego, dowódcy teatru i później bardziej szczegółowo przez personel planowania dowódcy komponentu powietrznego (JFACC). Koniecznym może być jednak włączenie w plan pośrednich celów powietrznych, niezbędnych dla osiągnięcia celów głównych.

Plan kampanii powietrznej będzie obejmował działania sił powietrznych w dwóch różnych rodzajach walki. Najpierw należy osiągnąć przewagę w powietrzu, najlepiej przez wyczerpanie sił przeciwnika, po to ażeby umożliwić przeprowadzenie drugiej bitwy - ofensywnej operacji powietrznej. Cele działania na poszczególnych poziomach, które bezpośrednio służą interesom powietrznych dowódców muszą być jasno określone. Cele operacji powietrznych, realizowanych dla wsparcia innych komponentów, muszą się wywodzić z wy-

magań dowódców tych komponentów. W planie kampanii powietrznej dla każdego szczebla zidentyfikowane winny być przynależne im cele działań, a gdy jest ich więcej niż jeden to powinny one mieć także określony priorytet.

Podczas gdy cele na narodowym, strategicznym poziomie mogą mieć naturę abstrakcyjną, cele w powietrznej kampanii muszą mieć oczywiste, podstawowe cechy, którymi są:

a. wyrazistość i zwięzłość,
b. odpowiedniość,
c. osiągalność,
d. mierzalność (wskaźnikami wymaganego sukcesu, niekoniecznie ilościowymi).

4.2.1. Środki ciężkości

Termin „środek ciężkości" określa czuły punkt, którego zaatakowanie może okazać się decydujące. Clausewitz określił go jako „oś wszystkich sił i ruchu, od której wszystko zależy". Wskazał on, że pierwszym zadaniem w planowaniu wojennym jest „wyznaczenie środków ciężkości przeciwnika, a następnie, o ile to jest możliwe, ograniczenie ich do jednego". W dzisiejszej cywilizacji i metodzie prowadzenia wojny teoria wydawałaby się prosta. Współcześnie, celem użycia siły militarnej jest zmuszenie przeciwnika do zaakceptowania zaproponowanych mu warunków. Jednak nie może on być zmuszony do przestrzegania ich dopóki prowadzi zbrojny opór. Dlatego też celem ataku na jego środki ciężkości jest przekonanie go do zakończenia działań poprzez obniżenie jego zdolności do militarnego oporu. Zdolność ta poparta jest dwoma czynnikami: zdolności do prowadzenia wojny i jego determinacji do dalszej jej kontynuacji. Cele wybrane do ataku muszą być rozłożone na jeden lub dwa spośród nich. Wybór nie może być ograniczony do militarnej lub „śmiertelnej" akcji. Wszystkie instrumenty potęgi narodowej (polityczne, dyplomatyczne, ekono-

miczne etc.) będą stosowane przed użyciem potęgi militarnej – po jej będą dalej kontynuowane. Pomimo tego, wybór militarnych środków ciężkości jest jednym z najważniejszych obowiązków dowódcy, dlatego, że musi on skoncentrować swoje siły przeciw nim (środkom ciężkości) i określić własne środki ciężkości w celu ich jak najlepszej ochrony.

W tym kontekście, środki ciężkości są zazwyczaj rozpatrywane na poziomach: wielkiej strategii, strategiczno-militarnym i operacyjnym wojny i wywodzą się z celów określanych na tych poziomach. Z celu sformułowanego na poziomie wielkiej strategii wywodzi się strategiczny środek ciężkości, który określa cel militarno-strategiczny, ten zaś implikuje militarno-strategiczny środek ciężkości i w ten sam sposób proces ten przebiega w dół. Można z tego wnioskować, że istnieje kontynuacja środków ciężkości od strategicznego do taktycznego. (...) Jednakże preferowanym jest nazywanie tych punktów, ulokowanych poniżej poziomu operacyjnego, punktami decydującymi.

Punkty decydujące. Są to zdarzenia, których pomyślny rezultat (każdego lub w kombinacji) jest warunkiem koniecznym do skutecznego działania przeciwko środkowi ciężkości. Zdarzenie niekoniecznie musi być (lub jest) walką; może ono być eliminacją jakiejś zdolności i dlatego może nie mieć związku geograficznego. Kryterium jest tu efekt uzyskiwany na przeciwniku. Określanie decydujących punktów jest fundamentalną częścią procesu planowania i jest wyłącznie funkcją militarną. Pomimo tego, podczas kampanii przeciwnik może okazać się bardziej wymagającym i plan może wymagać poprawek do określonych już decydujących punktów. Pokonanie środka ciężkości jest możliwe poprzez pomyślne atakowanie punktów decydujących, które pozwalają na dostęp do środków ciężkości.

Jest to aktualne także w odniesieniu do własnego planu. Punkty decydujące muszą być także zidentyfikowane dla ochrony własnych środków ciężkości. Wynika z tego, że nie należy rozpraszać wysiłku na atakowanie tych elementów

nieprzyjaciela, które nie przyczyniają się do eliminacji zidentyfikowanego środka ciężkości.

Linie działania. Określają, w jaki sposób siła militarna jest wykorzystywana w czasie i przestrzeni na drodze poprzez decydujące punkty do środka ciężkości. Linie działania nie są synonimami dla fizycznych osi działania – udowadniają one wzajemne powiązanie pomiędzy decydującymi punktami w celu zbudowania „krytycznej" drogi do środka ciężkości i zapewniają, że wydarzenia są rozpatrywane w logicznej kolejności. Linie te mogą być zbieżne lub rozbieżne, pojedyncze lub wielokrotne. Na taktycznym, a nawet na operacyjnym poziomie, cel - środek ciężkości /decydujący punkt linii działania może nie być oczywisty. Dowódcy muszą ocenić, jakie informacje należy przekazać podwładnym by świadomie działali i jednocześnie zapewnić zaskoczenie i bezpieczeństwo ze strony nieprzyjaciela.

Identyfikacja środków ciężkości. Cele strategiczne rodzą strategiczne środki ciężkości, w kolejności pozwalając określić cele operacyjne i towarzyszące im środki ciężkości. Operacyjne środki ciężkości powiązane są obydwoma strategicznymi i operacyjnymi celami. Operacyjne cele i środki ciężkości stanowią podstawę wyboru celów taktycznych i wynikających z nich środków ciężkości.

Środek ciężkości może być zarówno siłą jak i słabością. Analiza ogólnych strategicznych środków ciężkości wskazuje, że istnieje ich pięć kategorii (czasami przedstawianych jako pięć kół zwanych „pierścieniami Wardena"). Środki te, w teoretycznie zmniejszającej się hierarchii ważności to:

- narodowe dowództwo i kontrola,
- kluczowe środki produkcji,
- infrastruktura,
- narodowa determinacja,

- rozmieszczone w polu siły zbrojne.

Są to strategiczne środki ciężkości. Istnieją także środki ciężkości na operacyjnym i taktycznym poziomie wojny, gdzie cel musi stale wywierać wpływ na operacyjny lub taktyczny poziom struktur dowodzenia. Jednak niektóre środki ciężkości nie mogą być dostępne do ataku ze względu na polityczne ograniczenia czy brak adekwatnych sił bojowych, przez co mogą być nieobecne lub będą „nieautentyczne" w tym sensie, że mogą one nie przyczynić się do zmiany woli przeciwnika lub jego zdolności do prowadzenia wojny.

Wybór (selekcja) środków ciężkości przeciwnika. Dowódcy na wszystkich poziomach powinni znać środki ciężkości wynikających z celów wyższego szczebla. Podległe szczeble powinny utrzymywać zdrowy sceptycyzm do tego czy proponowana linia działania jest właściwie skierowana na środek ciężkości lub punkt decydujący. Dla właściwego wyboru proponowany środek ciężkości /punkt decydujący musi być jednocześnie uzasadniony i wykonalny.

Gdy dowódca określił środek ciężkości /decydujący punkt, musi osądzić wykonalność ataku na niego. Jeżeli nie ma albo środków lub pozwolenia na jego wykonanie musi określić i uzasadnić alternatywne, dostępne dla niego środki ciężkości /decydujące punkty. W tworzeniu swojego planu działań powinno się unikać pokus równomiernego rozłożenia wysiłku pomiędzy wszystkie środki ciężkości /punkt decydujące i nie powinno się oczekiwać takiej samej reakcji ze strony przeciwnika. Należy dokładnie poznać naturę i cel wojny na rozpatrywanym poziomie oraz przeciwnika. Z tego wyniknie gdzie skoncentrowany będzie atak nieprzyjaciela.

Własne środki ciężkości. Taka sama formuła do identyfikacji środków ciężkości przeciwnika musi być zastosowana również do określenia własnych środków ciężkości, które muszą być chronione tak długo, jak jest to możliwe, a jego słabości pomniejszane. Powinny być także sformułowane plany zminimalizowania efektu pomyślnego, dla przeciwnika, ataku na taki obiekt.

4.2.2. Wybór obiektów ataku (Targeting)

Targeting to połączone działania i proces rozpoznawczy, w którym dowódca koncentruje uwagę i dzieli dostępne środki/wysiłek dla osiągnięcia celów kampanii. Targeting wymaga planu kampanii, rozpoznania potencjalnych obiektów ataku, możliwości osiągnięcia pożądanego efektu oraz środków do mierzenia postępu w osiąganiu tego efektu.

Targeting jest przeprowadzany na trzech poziomach kampanii: strategicznym, operacyjnym i taktycznym. Zasięg i elastyczność potęgi powietrznej umożliwia zaangażowanie jej na wszystkich poziomach. Jest ona efektywniej wykorzystana, gdy stosuje się podejście „z góry w dół" w planowaniu kampanii i wyborze obiektów ataku.

Zestaw obiektów uderzeń

Chociaż obiekty uderzeń mogą być pojedynczymi lub grupowymi, podstawową sprawą jest widzieć je jako elementy systemu lub kombinację urządzeń, struktur, wyposażenia itd., które razem tworzą odrębny element możliwości bojowych przeciwnika. Na poziomie strategicznym mogą to być np. wszystkie komponenty systemu energetycznego, włączając w to podstawowe i zapasowe środki generowania energii, sterowania i dystrybucji oraz paliwo. Na poziomie operacyjnym zestaw obiektów uderzeń może obejmować system zaopatrzenia w amunicję. Na system ten składać się mogą m.in. urządzenia produkcyjne, składy amunicji, punkty dystrybucji, konwoje z amunicją, sieć transportowa, magazyny polowe. Formacje taktyczne również zawierają zestawy obiektów uderzeń. Są to: elementy dowodzenia i kontroli - C2 i rozpoznania, jednostki wsparcia ogniowego, elementy logistyczne i inżynieryjne. Przykładowo, neutralizacja zestawu obiektów uderzeń mogłaby być osiągnięta przez zniszczenie lub zdezorganizowanie jednego lub więcej jego składowych części tworząc wymagany efekt na całym systemie. Analiza systemu jest konieczna dla ujawnienia tych komponentów, które mają największy wpływ na skuteczność ataku.

Element czasu

Relatywna wartość komponentów systemu zmienia się wraz z czasem, podczas gdy np. urządzenia produkujące amunicję i składy mogą być opłacalne dla atakującego podczas transportu to jednak amunicja zwiększa swoje znaczenie, gdy jest bliżej walczącego oddziału, bo potęguje jego potencjał bojowy. Jednak konwoje zaopatrujące czołowe oddziały są już rozproszone, podczas gdy w dużych składach amunicja jest ześrodkowana. Zatem plan targetingu musi być elastyczny, aby reagować na takie sytuacje.

Działania komplementarne

Planiści powinni identyfikować także, przyczyniające się do potęgowania rezultatów ataku, działania komplementarne takie jak:

a. działalność, która zawiera manewr zmuszający przeciwną stronę do zużycia brakującego paliwa, części zamiennych itd.;

b. działania pozorne zmuszające przeciwnika do niepotrzebnego zużywania amunicji;

c. prowokowanie bezwartościowych ataków;

d. działalność na innych teatrach zmuszająca do rozproszenia zasobów.

Strategiczny targeting

Strategiczne kampanie, które prawie wyłącznie opierają się na siłach powietrznych, nakierowane są na przymuszaniu przeciwnika do przyjęcia narzucanej mu woli przez bezpośrednie atakowanie jego środków ciężkości lub elementów narodowej wartości. Mogą one stanowić wojskowe i nie wojskowe obiekty, takie jak urządzenia produkcyjne, infrastruktura lub ludność (przez niezabójcze środki), lub mogą implikować otwarty konflikt. Atak na strategiczne cele wymaga politycznej aprobaty. Dlatego też strategiczny targeting jest najczęściej prowadzony i kontrolowany na poziomie ministerstwa obrony lub odpowiadający mu szczebel organów sojuszniczych.

Targeting operacyjny

Operacyjny zestaw obiektów uderzeń odnosił się będzie głównie do zdolności militarnych i będzie obejmował zarówno obiekty stałe jak i ruchome. Dowódca teatru prawdopodobnie będzie miał możliwość wykrycia i zaatakowania takich obiektów używając bądź to sił powietrznych bądź mieszanych komponentów powietrzno-lądowych (np. sił specjalnych wraz z lotnictwem). Jednakże obiekty te nie zawsze są wojskowymi, bo mogą to być np. cywilne urządzenia wspierające systemy dowodzenia C2. Urządzenia takie mogą być rozmieszczone w rejonach wysoko zaludnionych, a ich niszczenie może pociągać za sobą straty towarzyszące. To z kolei wywoływałoby polityczne i prawne konsekwencje. Ponadto o części obiektów może nie być informacji rozpoznawczej. Zatem polityka targetingu będzie kształtowana przez połączonego dowódcę, podczas gdy same obiekty uderzeń określane są przez odpowiednio do tego powołaną komórkę. Dowódca komponentu powietrznego wydzielał będzie zasoby oraz prowadził będzie ich kontrolę. Dowódca ten w miarę możliwości rozmieszczony powinien być przy dowódcy sił połączonych.

Jest, przeto niezmiernie ważnym, aby plany kampanii i odpowiednie relacje zostały wspólnie opracowane przez dowódcę i sztab oraz by ustalone zostały wyraźne i jasne priorytety i procedury przed i w czasie realizacji planów.

Targeting taktyczny

Taktyczny zespół obiektów uderzeń zawiera siły nieprzyjaciela na polu bitwy lądowej oraz potencjał wpływający na przebieg tej bitwy, dlatego też określanie priorytetów ataku należało będzie do dowódcy lądowego. Integracja uderzeń powietrznych z organicznym potencjałem sił lądowych (lądowa i morska artyleria i systemy rakietowe, śmigłowce szturmowe itd.) jest sprawa podstawową, szczególnie, kiedy przeciwnik posiada silny system przeciwlotniczy lub, kiedy istnieje znaczące ryzyko. Centra kierowania działaniami powietrzny-

mi muszą, dlatego współpracować z ośrodkami koordynacji wsparcia, a nawet być z nimi zintegrowane.

Przydzielanie i kolejność ataku

Zasoby powietrzne rzadko będą wystarczające do zaspokojenia potrzeb targetingu. Dlatego też podział wysiłku oraz ustalanie priorytetów musi być dokonywane przez połączonego dowódcę sił.

Tam gdzie strategiczne kampanie są możliwe, zasoby teatru winny być wykorzystywane do wspierania wydzielonych do działania sił spoza teatru. Z drugiej jednak strony pilne, obiektywne lub tak postrzegane, potrzeby taktycznego wspierania wojsk mogą prowadzić do zmiany alokacji zasobów. Dowódca powietrzny prawdopodobnie za najważniejszy priorytet uzna osiągnięcie sprzyjającej sytuacji powietrznej, umożliwiającej zaspokajanie innych potrzeb.

Dlatego podstawową sprawą jest obiektywne oszacowanie czynników wpływających na targeting oraz na decyzje o podziale wysiłku i priorytetach, a także porozumienie dowódcy sił oraz dowódcy komponentu powietrznego, co do przesłanek, na jakich te decyzje są podjęte.

Organizacja targetingu

Wielka Brytania obecnie przeprowadza szczegółowe badania przyszłej organizacji określania obiektów uderzeń. Organizacja ta będzie blisko związana z organizacją dowodzenia i kontroli oraz planowania kampanii i będzie zawierała funkcje rozpoznania, oceny rezultatów działań (BDA- Battle Damage Assessment) i analizy efektywności broni.

4.2.3. Dowodzenie w kampanii

Poziomy dowodzenia.

a) **Full Command** (Dowodzenie całkowite). Władza wojskowa i odpowiedzialność przełożonego za wydawanie rozkazów podwładnym. Dowodzenie takie

obejmuje wszystkie aspekty działań wojskowych i administracyjnych i występuje jedynie w ramach sił narodowych.

Termin dowodzenie, używany międzynarodowo, oznacza niższy stopień władzy, niż kiedy używany jest w czysto narodowym sensie. Oznacza to, że żaden dowódca NATO nie pełnej władzy w stosunku do sił mu przydzielonych. Jest to spowodowane tym, że państwa wydzielające swoje siły do NATO, przekazują je jedynie pod dowództwo operacyjne (OPCOM) lub kontrolę operacyjną (OPCON).

b) **Operational Command - OPCOM** (Dowodzenie operacyjne). Władza przyznana dowódcy do wyznaczania misji lub zadań podległym dowódcom, do rozwijania jednostek do działań, do ponownego przydzielania sił oraz do utrzymywania lub przekazywania komuś innemu, jeśli uzna to za niezbędne, operacyjnej lub taktycznej kontroli. Władza ta nie obejmuje odpowiedzialności za administrację czy logistykę; może być również rozciągnięta na siły przydzielone temu dowódcy.

Chociaż przyznanie OPCOM samo w sobie nie zawiera odpowiedzialności za administrację i logistykę to dowódca operacyjny musi zapewnić, że otrzymał niezbędny poziom władzy administracyjnej i logistycznej, który umożliwia mu osiągnięcie jego operacyjnego kierownictwa.

c) **Tactical Command (TACOM)** (Dowodzenie taktyczne). Władza przyznana dowódcy do stawiania zadań siłom będącym pod jego dowództwem w celu wykonania zadań postawionych przez przełożonych.

TACOM nie jest zwykle używany przez RAF poza działaniami w obronie powietrznej i powietrzno-morskimi.

(...) Powiązania między poziomami wojny i poziomami dowodzenia. Dowodzenie całkowite jest najwyższą władzą wojskową i odpowiedzialność z nią związana obejmuje wszystkie aspekty działań militarnych i administracyj-

nych. Pomimo, że dowódca operacyjny może mieć dowodzenie całkowite nad częścią przydzielonych mu sił na konkretne działanie, to jednak władza ta nie jest powiązana z poziomem wojny i dlatego nie podlega rozważaniom w tym dokumencie. (...)

a) **Grand Strategic Level** (Poziom wielkiej strategii). Ten poziom wojny jest prowadzony przez szczebel rządowy, na którym polityka narodowa jest kierowana przez Komitet Polityki Zamorskiej przez określanie celów polityki narodowej. Szef Sztabu Obrony (Chief of Defence Staff - CDS) jest najwyższym doradcą militarnym rządu. CDS jest odpowiedzialny za:

   (1) Transformację głównych celów strategicznych gabinetu na strategiczne cele militarne.

   (2) Określanie wynikającego z tego pożądanego militarnego stanu końcowego.

   (3) Wyznaczanie połączonego dowódcy.

   (4) Opracowanie i przekazanie strategicznej dyrektywy militarnej Szefa Sztabu Obrony dla połączonego dowódcy.

   (5) Akceptacja militarnej strategii połączonego dowódcy.

   (6) Selekcję i wyznaczanie sił lub celów militarno strategicznych.

   (7) Aprobatę dyrektywy określającej misje przekazywanej dowódcy sił połączonych przez połączonego dowódcę.

b) **Military Strategic Level** (Poziom militarno strategiczny). Funkcje dowodzenia na poziomie militarno strategicznym sprawowane będą przez połączonego dowódcę, który sprawował będzie dowodzenie operacyjne (OPCOM) nad przydzielonymi mu siłami i będzie najwyższym dowódcą operacyjnym. Będzie on odpowiedzialny przed Szefem Sztaby Obrony za określenie ocen militarnych i zaproponowanie strategii militarnej. On jest również odpowiedzialny za rozmieszczenie sił i utrzymanie ich w gotowości

przez czas operacji, późniejsze ich odtwarzanie i za wydania zaaprobowanej dyrektywy określającej misje dla dowódcy sił połączonych, która będzie zawierała:

(1) Ogólną strategię kampanii i cele militarne.

(2) Przydział środków do osiągnięcia celów operacyjnych.

(3) Priorytety wsparcia bojowego dla realizacji strategii.

(4) Połączony plan logistyczny dla rozmieszczenia, utrzymania i wyprowadzenia sił.

c) **Operational Level** (Poziom operacyjny). Poziom operacyjny jest związany z planowaniem i wykonywaniem działań na teatrze. Dowódca sił połączonych, który oddelegował kontrolę operacyjną (OPCON) jest odpowiedzialny za przekazanie sił do osiągnięcia celów militarnych, zgodnie z ustaleniami dyrektywy operacyjnej. Dowódca sił połączonych jest również odpowiedzialny za dostarczenie dyrektyw do swoich dowódców komponentów i koordynowanie planów kampanii tych komponentów.

d) **Tactical Level.** (Poziom taktyczny). Dowódcy na tym poziomie są zobligowani do określenia specyficznych zadań dla ich podwładnych w celu osiągnięcia otrzymanej od dowódcy sił połączonych misji, za pomocą przydzielonych zasobów oraz do kierowania realizacją tych misji.

Poziomy kontroli.

(...) Definicje. Kontrola jest władzą sprawowaną przez dowódcę nad podległymi formacjami, obejmującą odpowiedzialność za realizację rozkazów lub dyrektyw.

a) **Operational Control (OPCON)** (Kontrola operacyjna). To zakres władzy przyznany dowódcy w zakresie kierowania przydzielonymi mu siłami, pozwalającej na zrealizowanie konkretnych misji lub zadań, ograniczonych zwykle funkcją, czasem lub obszarem; także w zakresie rozwijania tych jed-

nostek do działań oraz zatrzymywania lub przekazywania komuś innemu kontroli taktycznej nad tymi jednostkami. Władza ta nie obejmuje możliwości wyznaczania oddzielnych zadań dla części tych sił, nie obejmuje też kontroli administracyjnej ani logistycznej.

b) **Tactical Control (TACON)** (Kontrola taktyczna). Jest to szczegółowe, zwykle lokalne kierowanie i kontrola ruchu wojsk i manewrów niezbędnych do wykonania przydzielonych misji lub zadań.

(...) Odpowiedzialność związana z poziomami kontroli.

a) **Kierowanie ogólne (Overall Direction).** Nie istnieje formalne określenie obejmujące wykonywane, na poziomie rządu i ministerstwa obrony - najwyższej narodowej władzy militarnej, funkcje strategiczne. (...) Termin "kierowanie ogólne" używany jest do objaśnienia tych odpowiedzialności w zakresie kierowania działaniami, które mieszczą się w ramach decyzji rządowych. Ta odpowiedzialność związana jest z zabezpieczeniem środków i wydawaniem informacji i dyrektyw operacyjnemu dowódcy.

b) **OPCON**. Dowódca, który otrzymał uprawnienia OPCON, jest odpowiedzialny za:

(1) Analizowanie dyrektywy określającej misję i opracowanie planów kampanii na teatrze.

(2) Określanie koncepcji działania dla sił.

(3) Wraz z połączonym dowódcą określanie wielkości i organizacji stanowiska dowodzenia sił połączonych (JFHQ).

(4) Dostarczanie rozkazów operacyjnych do podległych dowódców komponentów.

(5) Określanie administracyjnego i logistycznego wsparcia niezbędnego dla realizacji planu kampanii.

(6) Uzyskanie wsparcia ze strony państwa gospodarza (Host Naton Support).

(7) Zapotrzebowanie reguł reagowania (ROE) potrzebnych dla przeprowadzenia kampanii.

(8) Osiąganie celów militarnych i pożądanego stanu końcowego.

(9) Bezpieczeństwo sił.

c) **TACON.** Dowódca, który otrzymał uprawnienia TACON jest odpowiedzialny za całkowite wykonanie przydzielonych mu misji lub zadań. TACON może być sprawowany w stosunku do sił będących w dyspozycji na czas wykonania określonego zadania nawet, jeśli nie zostały one przydzielone i dołączone do sił głównych lub ich komponentu.[9]

4.2.4. Kampania i strategia powietrzna - zastosowanie sił powietrznych w wojnie

Całkowite zastosowanie potęgi powietrznej na teatrze działań w konkretnej sytuacji ma postać kampanii powietrznej. W AP 3000 na temat kampanii powietrznej stwierdzono m.in.: „...Aby egzekwować każdy ze strategiczno – militarnych zastosowań potęgi powietrznej należy dysponować określonymi, specyficznymi typami operacyjnych i taktycznych możliwości. Możliwości te mogą być w pełni wykorzystane jedynie, gdy są one spójnie użyte w zorganizowanych kampaniach powietrznych.

(...) Termin **kampania powietrzna definiuje się, jako skoordynowaną serię działań powietrznych zaprojektowanych dla osiągnięcia określonego strategicznego celu powietrznego.**"[10]

---

[9] Royal Air Force Air Operations. Air Warfare Centre Headquarters Operational Doctrine & Training 1996, s. 3.III.1-3.III.3.
[10] Tamże, s. 27.

W „RAF Air Operations" „...termin „kampania powietrzna" jest zdefiniowany, jako skoordynowana seria subkampanii powietrznych zaprojektowanych dla osiągnięcia określonego strategicznego celu powietrznego. Normalnie zawiera ona trzy elementy, które są raczej uzupełniającymi się niż alternatywnymi instrumentami strategicznymi. Owymi subkampaniami są:

- **Subkampania przeciwpowietrzna (counter air sub-campaigne);**
- **Subkampania przeciw siłom naziemnym i morskim (anti-surface force sub-campaigne);**
- **Strategiczna subkampania powietrzna (strategic air offensive sub-campaigne).**

W przeszłości, w większości konfliktów, w których zaangażowane były siły powietrzne, subkampanie te były prowadzone jednocześnie, ale proporcje całkowitego wysiłku poświęconego poszczególnym subkampaniom w różnych krajach różniły się znacznie. Odzwierciedlało to ich róże priorytety strategiczne. Odnosiło się to nie tylko dla różnych konfliktów, ale także dla różnych faz tego samego konfliktu.

(...) Walka z dowodzeniem i kontrolą (Command and Control Warfare – C2W)

Nadrzędnym celem prowadzenia wojny jest przekonanie przeciwnika do zaniechania realizacji swojego celu. Impet i koordynacja jego działań będzie praktycznie pochodzić z jego struktur dowodzenia i kontroli. Jest, przeto istotnym, w nowoczesnym prowadzeniu wojny, aby planowanie i prowadzenie wszystkich działań powietrznych było realizowane ze świadomością tego, że C2W i jej implikacje będą przenikać każdy aspekt działań.

Mieszane działania powietrzne (Composite Air Operations – COMAO) są to działania grup samolotów taktycznego przeznaczenia, a głównie samolotów uderzeniowych wspieranych przez obronę powietrzną i zasobów zwalczających

obronę powietrzną przeciwnika pod jednoosobowym dowództwem odpowiedzialnego za całość działań dowódcy.

Jakkolwiek misje OCA z dużym prawdopodobieństwem będą wspierane przez lotnictwo realizujące SEAD i DCA, to coraz bardziej prawdopodobnym jest wykonywanie zadań bojowych izolacji powietrznej (Air Interdiction – AI) i wsparcia lotniczego (Offensive Air Support – OAS) pod osłoną działań DCA i SEAD. Koordynacja takich działań (COMAO) z działaniami samolotów tankowania powietrznego, wczesnego wykrywania (AWACS) i walki elektronicznej należy do zakresu odpowiedzialności CAOC. Dla sprawności działań niezbędne jest, więc szkolenie w zakresie tych zagadnień już w czasie pokoju.[11]

Cele kampanii powietrznych osiągane są przez prowadzenie działań powietrznych. W AP 3000 na ten temat napisano m.in.: „...**Kategorie działań powietrznych. %** Działania powietrzne dzielą się na dwie szerokie kategorie:

- **Powietrzne działania bojowe (Combat Air Operations);**
- **Powietrzne działania wsparcia bojowego (Combat-Support Air Operations**).

Powietrzne działania bojowe definiuje się jako zintegrowane wykorzystanie bojowej potęgi powietrznej dla osiągnięcia określonego celu kampanii.

Powietrzne działania wsparcia bojowego definiowane są jako niebojowe działania powietrzne przeznaczone do zwiększenia zdolności bojowych powietrznych, lądowych i morskich sił.

Efektywna realizacja wszystkich typów działań powietrznych zależy od całej gamy naziemnych działań wspierających. Nazywane są one **naziemnymi działaniami wsparcia bojowego (Ground Combat-Support Activities)**.

---

[11] Royal Air Force Air Operations. Air Warfare Centre Headquarters Operational Doctrine & Training 1996, s. 4.I.1-4.I.2

Działania te definiowane są jako zasadnicze przedsięwzięcia nie mające formy latania w powietrzu, niezbędne dla wsparcia działań powietrznych.

Oprócz działań powietrznych wyróżnia się też **powietrzne role (Air Roles).** Pomyślne prowadzenie powietrznych działań bojowych i powietrznych działań wsparcia bojowego wymaga zastosowania potęgi powietrznej w wielu szczegółowych, wzajemnie zależnych rolach. Role powietrzne są definiowane jako funkcje poziomu taktycznego potęgi powietrznej. Role powietrzne są realizowane przez zadania, misje i wyloty bojowe. Zadania podejmowane są, aby osiągnąć konkretny, zdefiniowany cel. Misję definiuje się jako nakazane wykonanie jednego konkretnego zadania za pomocą jednego albo więcej samolotów bojowych. Wylot bojowy jest definiowany jako jeden lot jednego samolotu bojowego."[12]

Plan całościowego zastosowania sił powietrznych w wojnie jest strategią powietrzną.

Struktura powietrznej strategii. Potęga powietrzna, dzięki niepowtarzalnej charakterystyce ma potencjalnie szerokie zastosowanie militarne. Zawiera się ono w trzech obszarach:

a) **Działania przeciwpowietrzne (Counter-Air Action)** jest definiowane jako użycie potęgi powietrznej do odstraszania, odparcia i pokonania nieprzyjacielskich sił powietrznych. Strategicznym celem działań przeciwpowietrznych jest uzyskanie pożądanego stopnia panowania w powietrzu.

b) **Działania przeciw siłom naziemnym i morskim (Anti-Surface-Force Action)** związane są z użyciem potęgi powietrznej w kooperacji ze swoimi siłami lądowymi i podwodnymi do odstraszenia, odparcia i pokonania nieprzyjacielskich wojsk lądowych oraz marynarki. Strategicznym celem działań przeciw siłom naziemnym i morskim jest zdegradowanie potęgi militar-

---

[12] Air Power Doctrine AP 3000 – 2nd Edition. RAF Chief of the Air Staff 1993, s. 28-29.

nej, potrzebnej do okupowania terytorium lub kontroli nad przestrzeniami morskimi.

c) **Strategiczna ofensywa powietrzna (Strategic Air Offensive)**; to użycie potęgi powietrznej w precyzyjnych działaniach prowadzonych w celu zniszczenia lub zakłócenia wojennego systemu nieprzyjaciela. Strategicznym celem tych działań jest wyeliminowanie możliwości i woli kontynuowania agresji przez nieprzyjaciela.

Priorytety strategii powietrznej; Każdy konflikt będzie generować własne strategiczne priorytety. Jednakże w obliczu nieprzyjaciela, który jest zdolny stosować potęgę powietrzną, priorytetem w strategii powietrznej musi być osiągniecie wymaganego stopnia panowania w powietrzu. Doświadczenie wskazuje, że dopóty dopóki się go nie osiągnie, inne typy działań zarówno w powietrzu jak i na ziemi, wodzie i pod wodą stają się coraz trudniejsze, a nawet niemożliwe do prowadzenia.[13]

4.2.5. Powietrzne działania bojowe

4.2.5.1. Walka o panowanie w powietrzu – warianty sytuacji

Dla uproszczenia analizy sytuacji w konflikcie i określenia przesłanek do planowania kampanii powietrznej, na podstawie doświadczeń wyodrębniono pięć przypadków. Większość wojen może być zakwalifikowana do jednego z nich. Przypadki te określają relacje, jakie zachodzą między przeciwstawnymi stronami konfliktu w zakresie stosunku sił powietrznych z uwzględnieniem samolotów załogowych, balistycznych pocisków rakietowych szczebla operacyjnego (obejmującego teatr działań wojennych) oraz pocisków samosterujących typu Cruise.

Tabela 1

Przypadek	Obszar własnych baz oraz strefa tyłowa	Rubieże walki	Lotniska oraz strefa tyłowa przeciwnika
1	Wrażliwe	W zasięgu	Wrażliwe
2	Bezpieczne	W zasięgu	Wrażliwe
3	Wrażliwe	W zasięgu	Bezpieczne
4	Bezpieczne	W zasięgu	Bezpieczne
5	Bezpieczne	Poza zasięgiem	Bezpieczne

Przypadek pierwszy. Obydwie strony mają możliwości i wolę uderzenia na bazy, wspierającą infrastrukturę oraz instalacje dowodzenia i kontroli przeciwnika. Sytuacja taka wystąpiła w pierwszej fazie II wojny światowej na Pacyfiku, gdy Japończycy i siły sojusznicze zaatakowali się nawzajem. Obydwie strony miały możliwość osiągnięcia panowania w powietrzu.

Przypadek drugi występuje wtedy, gdy własne siły mogą atakować przeciwnika wszędzie, podczas gdy ten ma w swoim zasięgu tylko strefę działań bojowych. Przykładem może tu być sytuacja z późniejszego okresu II wojny światowej, gdy brytyjskie i amerykańskie siły powietrzne były w stanie operować głęboko nad terytorium przeciwnika bez obawy o podobne działania ze strony Luftwaffe. W tej sytuacji siły własne miały mocne przesłanki osiągnięcia panowania w powietrzu i wzbronienia przeciwnikowi dostępu nawet do strefy działań bojowych. Dowodzi to również zmienności sytuacji, wojna rozpoczynająca się przewagą jednej strony może się skończyć z odwrotną sytuacją.

---

[13] Air Power Doctrine AP 3000 – 2nd Edition. RAF Chief of the Air Staff 1993, s. 26.

Przypadek trzeci jest odwrotnym do drugiego i jest niebezpieczny dla sił własnych. Są one, bowiem otwarte na głęboki atak, a same nie są w stanie sięgnąć nieprzyjacielskiej strefy tyłowej. Taka sytuacja istniała w czasie Bitwy o Anglię. Brytyjskie siły powietrzne nie były w stanie przeprowadzić efektywnych ataków przeciwko bazom lotniczym Luftwaffe na kontynencie. Praktycznie niemieckie bazy były bezpieczne od ataków przez cały okres bitwy. Podobna sytuacja tworzy się, gdy nieprzyjaciel dysponuje balistycznymi pociskami rakietowymi lub wystrzeliwanymi z naziemnych wyrzutni pociskami typu Cruise.

Przypadek czwarty opisuje sytuację, w której żadna ze stron nie ma możliwości uzyskania panowania w powietrzu, jakkolwiek uzyskanie lokalnej przewagi w powietrzu jest możliwe. Przypadek ten zaistniał w czasie wojny koreańskiej, gdzie siły ONZ wykluczyły w swoich działaniach możliwość atakowania chińskich lotnisk i infrastruktury poza rubieżą rzeki Yalu. Z drugiej strony komuniści nie mieli możliwości przeprowadzania efektywnych ataków na strefę tyłową i lotniska sił ONZ.

Przypadek piąty to sytuacja, w której w wyniku wspólnych uzgodnień nałożono sobie ograniczenia lub strony nie dysponują efektywną sytuacją powietrzną. Jednakże taka sytuacja nie może być uznawana za trwałą.

Omawianych pięć przypadków tworzy przegląd sytuacji, jaka może wystąpić. Ponadto dowódca oceniający sytuację musi także wziąć pod uwagę dostępną ilość wyszkolonego personelu oraz sprzęt, jaki pozostaje w jego dyspozycji. Te dwa czynniki wywierać będą wielki wpływ na możliwości prowadzenia kampanii powietrznej. Ponadto sukces kampanii powietrznej zależy także od dostępności odpowiedniej wspierającej infrastruktury. Powinno to być uwzględniane zarówno przy ochronie własnych zasobów, jak też przy planowaniu uderzeń na potęgę powietrzną przeciwnika. Tabela zawiera przegląd sytuacji na początku kampanii. Istnieje wiele czynników, które mogą bezpośrednio wpływać na sytuację, na przykład dostępność wyszkolonego personelu i zasobów dla

każdej strony wywrą istotny wpływ na plan kampanii powietrznej tworzony przez dowódcę komponentu powietrznego.

➲ **Przewaga w powietrzu (Air Superiority)**

Przewaga w powietrzu może być definiowana jako taki stopień dominacji w bitwie powietrznej, który pozwala na prowadzenie działań przez jedne siły oraz stowarzyszone z nimi lądowe, morskie i powietrzne komponenty w określonym miejscu i czasie bez istotnego przeciwdziałania ze strony przeciwnika. Prościej to ujmując jedna strona może wykonywać odpowiednią ilość misji powietrznych na teatrze z istotnymi rezultatami dla przeciwstawiania się naziemnym i morskim działaniom przeciwnika, podczas gdy druga strona nie jest w stanie czynić tego samego. Panowanie w powietrzu sięga jeszcze dalej. Przy panowaniu w powietrzu pełne spektrum misji może być wykonywanych przy minimalnym ryzyku, podczas gdy przeciwnik nie jest w stanie latać lub czyni to bez istotnych korzyści militarnych. Przewaga w powietrzu jest najważniejszym pojedynczym czynnikiem decydującym o rezultatach współczesnej wojny konwencjonalnej. Działania militarne na lądzie, morzu i w powietrzu są ekstremalnie trudne do prowadzenia, jeżeli nawet nie niemożliwe dla strony, która nie kontroluje przestrzeni powietrznej. Proces w wyniku, którego osiąga się przewagę w powietrzu jest znany jako kampania walki o przewagę w powietrzu (Counter-Air Campaign).

Osiągnięcie przewagi w powietrzu nie jest celem samym w sobie, lecz może być użyteczne jako stan pośredni dla osiągnięcia większego celu. Celem takim może być uszkodzenie, zniszczenie lub inne oddziaływanie na środki ciężkości nieprzyjaciela oraz zapewnienie swobody działań w ramach ochrony własnych środków ciężkości. Ponieważ przewaga w powietrzu jest tak krytyczna dla pomyślności całego, zaangażowanego wysiłku militarnego to dowódca powietrzny powinien unikać jakichkolwiek zakłóceń w skupianiu wysiłku przed osiągnięciem tej przewagi. Wyjątek stanowić tu mogą jedynie sytuacje nadzwy-

czajne. Z drugiej jednak strony, jeżeli dowódca powietrzny dysponuje pewnymi nadwyżkami potęgi powietrznej w stosunku do potrzeb walki o przewagę w powietrzu może on wydzielić je na potrzeby równoległego prowadzenia innych działań. Powinien to jednak dobrze przemyśleć. Możliwość takiego równoległego prowadzenia działań powietrznych to jedna z największych zalet potęgi powietrznej.

Kampania walki o przewagę w powietrzu (Couter-Air Campaign) zależy od całego spektrum wspierających działań powietrznych oraz naziemnych działań zabezpieczających. Składa się ona z dwu różnych, lecz współzależnych typów działań: defensywnej walki o przewagę w powietrzu, czyli obrony powietrznej (defensive counter-air) i ofensywnej walki o przewagę w powietrzu (offensive couter-air).

- **Defensywne działania przeciwpowietrzne - defensywna walka o przewagę w powietrzu (Defensive Counter-Air Operations)**

Działania defensywnej walki o przewagę w powietrzu (DCA) zawierają wszelkie przedsięwzięcia przeznaczone do eliminowania lub redukowania efektywności wrogich działań powietrznych. Określenie właściwego celu jest podstawą dla tych działań. W zasadzie istnieją dwie możliwości wyboru:

- Minimalizowanie zniszczeń we własnych siłach i urządzeniach;
- Maksymalizowanie strat zadawanych przeciwnikowi.

Do pewnego stopnia te dwa cele są współzależne – im więcej zestrzelonych wrogich samolotów tym mniej dostępu dla wykonywania uderzeń. Z drugiej strony im mniej strat ponoszą własne siły, tym większe mają możliwości do samoobrony. Decyzja o wyborze priorytetu w stosunku do jednej z tych możliwości wpływa zasadniczo na rozmieszczenie i organizację sił, czyli na alokację zasobów.

Rozmieszczenie operacyjne. Jeżeli ogólnym celem jest zadanie maksymalnych strat to wówczas nieprzyjacielskie samoloty mogą być przechwytywane w dowolnym miejscu i czasie zarówno przed jak i po wykonaniu przez nie ataków. W przeciwieństwie do tego, jeżeli celem jest minimalizowanie strat to wówczas wszystkie zasoby powinny być przeznaczone do odstraszania lub powstrzymywania nalotów, jeżeli nawet umożliwiałoby to bezpieczny powrót nieprzyjacielskich środków napadu powietrznego do ich baz.

Organizacja sił. Gdy celem działania jest minimalizowanie strat własnych to wówczas więcej zasobów powinno być wyznaczonych dla potrzeb obrony pasywnej, zaś, gdy celem tym jest zadanie maksymalnych strat przeciwnikowi to przedsięwzięcia obrony pasywnej odgrywają mniej istotna rolę, podczas gdy większość środków przydzielona zostanie do działań aktywnych.

System aktywnej obrony powietrznej – wymagania.

Aby być efektywnym, system aktywnej obrony powietrznej musi być w stanie wykonywać następującą sekwencję funkcji:

a. Wykrycie i identyfikacja celów powietrznych;

b. Ocena potencjalnego zagrożenia stwarzanego przez takie cele oraz potrzeby ich przechwycenia lub zwalczania;

c. Przekazywanie taktycznej informacji potrzebnej agencjom i jednostkom zaangażowanym w przechwytywanie lub zwalczanie tych celów;

d. Przydzielanie środków, zwalczanie i sprawowanie nad nimi taktycznej kontroli;

e. Przechwytywanie lub zwalczanie celów powietrznych;

f. Sprowadzenie do swoich baz własnych samolotów zaangażowanych w zwalczanie celów powietrznych.

Architektura aktywnego systemu obrony powietrznej.

Aktywny system obrony powietrznej składa się z trzech wzajemnie powiązanych komponentów:

a. Systemu wykrywania niezbędnego do śledzenia nieprzyjaciela i kierowania własnymi systemami broni;

b. Systemu dowodzenia, kontroli, łączności i informacji, który łączy systemy wykrywania i zwalczania i optymalizuje wykorzystanie dostępnych zasobów;

c. Systemu broni niszczącego atakujące środki napadu powietrznego nieprzyjaciela.

System wykrywania.

Informacja o wykryciu i śledzeniu wrogiego środka napadu powietrznego może być uzyskana z wielu różnych źródeł, zarówno aktywnych jak i pasywnych. Informacja ta powinna być zespolona w jednolity obraz sytuacji powietrznej (Recognized Air Picture), który powinien być rozpowszechniony do wszystkich zaangażowanych w prowadzenie obrony powietrznej.

System dowodzenia i kontroli.

Celem systemu dowodzenia i kontroli obroną powietrzną jest integrowanie wszystkich jej elementów w skoordynowaną całość zapewniając tym samym optymalne, w stosunku do stopnia zagrożenia, wykorzystanie dostępnych zasobów. Całościowe dowodzenie i kontrola obroną powietrzną musi spoczywać na jednej osobie – na dowódcy obrony powietrznej. Jeżeli obszar obrony jest znaczny i istnieje duże prawdopodobieństwo wysokiego natężenia działań wyznacza się sektory obrony dowodzone przez dowódcę sektora OP, który jest podległy ogólnemu dowódcy obrony powietrznej.

Systemy broni.

System broni obrony powietrznej zwykle składa się z dwu komplementarnych elementów – naziemnych środków obrony powietrznej oraz lotnictwa myśliwskiego.

a. Naziemne środki obrony powietrznej.

Składają się na nie pociski rakietowe klasy ziemia-powietrze oraz artyleria przeciwlotnicza. Środki te zapewniają utrzymanie wysokiej gotowości bojowej przez długi okres czasu i szybką reakcję. Jednak w porównaniu z lotnictwem myśliwskim mają ograniczony zasięg i małą mobilność i w związku z tym potrzebna jest duża ilość tych środków do ochrony. Nie dotyczy to osłony obiektów punktowych. Ponadto artyleria przeciwlotnicza ma bardzo ograniczony zasięg, a rakietowe zestawy przeciwlotnicze charakteryzują się ograniczoną elastycznością.

b. Lotnictwo myśliwskie.

Samolot myśliwski ma ograniczony czas działania, w powietrzu załoga nie może być wymieniana lub obsługiwana jak również samolot nie może być przezbrojony. Wyjątkiem jest tu tylko tankowanie. Z drugiej jednak strony samoloty myśliwskie są elastyczne w użyciu i mogą wykonywać zarówno zadania myśliwskie jak również uderzeniowe, jeśli sytuacja tego wymaga. Samoloty myśliwskie są również bardzo mobilne i dlatego też mogą być używane do osłony dużych obszarów szybko koncentrując swój wysiłek w zależności od potrzeb. Ponadto samoloty myśliwskie mają urządzenia pozwalające na identyfikowanie celów przed atakiem, jeśli zachodzi taka potrzeba. Lotnictwo myśliwskie może być użyte do wykonywania następujących zadań:

- **Przechwytywanie**. Misja przechwytywania może obejmować podrywanie samolotów z wysokiego stanu gotowości bojowej na lotnisku lub kierowanie

samolotu przebywającego w strefie dyżurowania (CAP). Przechwytywania mogą być prowadzone w sposób autonomiczny lub przy wykorzystaniu naprowadzania z ziemi. Przy dyżurowaniu na lotniskach, biorąc pod uwagę duże prędkości współczesnych środków napadu powietrznego, a przez to ich znaczne możliwości penetracyjne, przechwytywanie może być bardzo trudne, a nawet niemożliwe. Możliwości przechwytywania przy dyżurowaniu na lotniskach zależeć będą w znacznym stopniu od dyslokacji lotnisk rozpatrywanej w stosunku do spodziewanego zagrożenia.

- **Dyżurowanie w powietrzu (Combat Air Patrols – CAPs).** Dyżurowanie w powietrzu prowadzi się nad obszarem obiektu, nad krytycznym obszarem strefy działań bojowych lub nad obszarem obrony powietrznej. Celem dyżurowania w powietrzu jest przechwytywanie i niszczenie wrogich samolotów przed wykonaniem przez nich zadania bojowego. Uruchomienie szybkiej reakcji na nieprzyjacielskie wtargnięcie może mieć miejsce w obszarach znacznie wysuniętych w stosunku do ochranianych obszarów. Dyżurowanie w powietrzu może być prowadzone zarówno na korzyść defensywnej jak i ofensywnej walki o przewagę w powietrzu. Dyżurowanie w powietrzu jest pasywnym działaniem. Długotrwałe dyżurowanie pochłania znaczny wysiłek, na który składa się konieczność wydzielenia odpowiedniej ilości załóg oraz samolotów myśliwskich i tankowania powietrznego.
- **Dyżurowanie nad lotniskami (Base CAPs).** Gdy strefa dyżurowania ustanowiona jest nad ważnym obiektem takim jak baza lotnicza nazywa się ją wówczas jako BaseCap. W takiej sytuacji uprawnienia do taktycznej kontroli (TACON) zwykle delegowane będą do lokalnego dowódcy, w tym wypadku dowódcy bazy lotniczej. W takiej sytuacji do dyżurowania mogą być użyte zarówno myśliwce o mniejszym zasięgu i możliwościach jak też i nowoczesne myśliwce mające lepsze możliwości bojowe.

- **Towarzyszenie (Escort).** Towarzyszenie może być wykonywane dla wsparcia ofensywnych, defensywnych a także wspierających działań powietrznych.

Mieszane użycie lotnictwa myśliwskiego oraz naziemnych środków OP. Kształt wspólnego ugrupowania lotnictwa myśliwskiego oraz naziemnych środków OP zależeć będzie od wielu czynników, z których do najważniejszych zaliczyć należy czas ostrzegania i warunki geograficzne.

- **Czas ostrzegania (Warning Time).** Gdy czas ostrzegania jest krótki i możliwości przechwytywania ograniczone bardziej efektywną obronę powietrzną mogą zapewnić, cechujące się wysokim stopniem gotowości bojowej, naziemne systemy przeciwlotnicze uzupełniane lotnictwem myśliwskim. Wraz ze wzrostem czasu ostrzegania wzrastają możliwości eksploatowania dużej mobilności lotnictwa myśliwskiego oraz jego zdolności do koncentrowania ognia w czasie i przestrzeni.
- **Warunki geograficzne.** Im większy jest obszar tym trudniejsze i droższe jest zapewnienie efektywnego poziomu obrony powietrznej przez naziemne systemy przeciwlotnicze. Gdy duże obszary mają być bronione mobilność oferowana przez lotnictwo myśliwskie czyni ich szczególnie efektywnymi, gdy weźmie się pod uwagę relacje koszt – efekt. Naziemne środki obrony mogą stanowić użyteczną opcję dla zapewnienia na przykład stałej wysuniętej obecności środków OP wzdłuż granic lub w ograniczonym obszarze. Ogólnie naziemna obrona powietrzna lepiej pasuje do organizowania lokalnej i punktowej obrony, podczas gdy lotnictwo myśliwskie lepiej nadaje się dla organizowania obrony obszaru.

Nie mniej jednak wraz z postępem technologii naziemne systemy uzyskują coraz większe możliwości i stają się coraz bardziej przydatne również do obrony powietrznej obszaru. Ponadto w najbliższej przyszłości będą one jedy-

nym środkiem zapewniającym jakąkolwiek obronę przeciwko atakowi pocisków balistycznych.

Udział sił lądowych i morskich w obronie powietrznej. W defensywnych działaniach walki o przewagę w powietrzu organiczne środki obrony powietrznej wojsk lądowych i marynarki mogą wnieść znaczny wkład zwiększając głębokość tej obrony oraz zwiększając poziom strat środków napadu powietrznego przeciwnika. Dlatego też systemy dowodzenia i kontroli obu komponentów powinny być zintegrowane.

Pasywna obrona powietrzna definiowana jest jako zespół przedsięwzięć innych niż prowadzonych w ramach aktywnej obrony powietrznej, podejmowanych dla minimalizowania efektów wrogich działań powietrznych.

➲ **Ofensywne działania przeciwpowietrzne - ofensywna walka o przewagę w powietrzu (Ofensive Counter-Air Operations)**

Działania prowadzone w ramach ofensywnej walki o przewagę w powietrzu nacelowane są na niszczenie, zakłócanie lub ograniczanie potęgi powietrznej przeciwnika tak blisko źródeł tej potęgi jak to tylko możliwe. Prowadzenie działań ofensywnej walki o przewagę w powietrzu sprowadza się do spełniania kilku ról, do których należą:

a. Wymiatanie (Fighter Sweep);

b. Towarzyszenie (Escort);

c. Atak na lotniska (Airfield Attack);

d. Obezwładnianie obrony powietrznej (SEAD).

Wymiatanie zawiera ofensywne działania lotnictwa myśliwskiego, mające na celu poszukiwanie i niszczenie wrogich samolotów i innych środków napadu powietrznego w wyznaczonym obszarze. Wymiatanie jest najefektywniejsze, gdy jest powiązane z ofensywnymi działaniami uderzeniowymi z powietrza.

Wkraczające w przestrzeń powietrzną nieprzyjaciela grupy uderzeniowe prowokują przeciwdziałanie wrogiego lotnictwa myśliwskiego oraz podrywanie lotnictwa w powietrze. Działające w powietrzu wrogie samoloty są niszczone w ramach wymiatania, co oczyszcza przestrzeń dla działań własnego lotnictwa uderzeniowego. Wymiatanie może mieć dwie formy:

- **Wymiatanie przestrzenne (Area Sweep)** stosowane dla uzyskania przewagi w powietrzu w określonym rejonie. Może ono być stosowane jako działania niezależne lub jako wsparcie i zabezpieczenie własnych uderzeń na cele naziemne.
- **Wymiatanie wzdłuż trasy (Route Sweep)** jest stosowane jako zabezpieczenie własnych działań uderzeniowych i ma postać czyszczenia planowanej trasy z samolotów, które mogłyby stanowić zagrożenie dla własnych sił uderzeniowych.

Towarzyszenie (Escort) to przydzielenie samolotu do osłony innego samolotu w czasie wykonywania jego zadania. Towarzyszenie myśliwców ma stawić czoło zagrożeniu ze strony lotnictwa myśliwskiego OP nieprzyjaciela. Może ono być stosowane zarówno w czasie działań ofensywnych jak i defensywnych. W działaniach ofensywnych nieprzyjaciel musi przełamać eskortę zanim będzie w stanie zagrozić samolotom uderzeniowym. Wyróżnia się dwie formy towarzyszenia:

- **Towarzyszenie swobodne** ma na celu wysunięte przeszukiwanie i oczyszczanie przestrzeni z lotnictwa myśliwskiego przeciwnika. Takie towarzyszenie rozmieszcza się ze znacznym wysunięciem przed zasadnicze ugrupowanie bojowe.
- **Towarzyszenie bezpośrednie**. W tym wariancie samoloty rozmieszczone są w bezpośrednim sąsiedztwie grupy uderzeniowej. Oddalenie zawarte jest w zakresie widzialności wzrokowej w stosunku do osłanianych samolotów.

W praktyce okazało się, że kombinacja towarzyszenia i wymiatania jest najlepszym wariantem przeciwdziałania lotniczym możliwościom obronnym przeciwnika i jednoczesnej osłony ugrupowań uderzeniowych własnego lotnictwa. Towarzyszenie bezpośrednie w szybkich współczesnych ugrupowaniach lotniczych staje się problematyczne, dlatego też praktyczne znaczenie ma obecnie towarzyszenie swobodne.

Atak na lotniska. Lotniska są statycznymi celami zapełnionymi obiektami o dużej wartości. Z tej przyczyny należą do grupy atrakcyjnych celów dla ofensywnych działań walki o przewagę w powietrzu. Nękające ataki na lotniska mogą zredukować intensywność działań powietrznych przeciwnika, podczas gdy zdecydowane i uporczywe ataki mogą je zatrzymać. Ataki na rozbudowane lotniska, które bronione są przez silną obiektową obronę powietrzną może się okazać zbyt kosztowne w stosunku do uzyskanego efektu. Potencjalnymi obiektami uderzeń na lotnisku mogą być płaszczyzny startowe i manewrowe, elementy dowodzenia i kontroli, magazyny amunicji i paliw, samoloty i personel.

- **Płaszczyzny startowe i manewrowe.** Atak na nie może wyłączyć lotnisko z użytkowania, ponieważ jednak płaszczyzny te mogą być naprawione efekty te mogą być jedynie tymczasowe. Zniszczenie płaszczyzn głównie opóźni wprowadzenie sił przeciwnika do walki. Jednakże jest to wartościowy do ataku element i długotrwałe utrzymywanie tych płaszczyzn w stanie niezdatnym do użytku może tak osłabić przeciwnika, że nie będzie już w stanie stawić czoła wykonywanym atakom powietrznym.
- **Zestaw pozostałych obiektów lotniska.** Wyłączenie z użytkowania płaszczyzn startowych i manewrowych unieruchamia potęgę powietrzną przeciwnika i czyni ją przywiązaną do lotnisk. Dla pełnej efektywności również elementy dowodzenia, samoloty, personel i wspierająca infrastruktura powinny

być atakowane. Wymiana drogich samolotów i uzbrojenia a także wysoce wyszkolonego personelu jest o wiele trudniejsza niż naprawienie płaszczyzn startowych i manewrowych.

Obezwładnianie obrony powietrznej (SEAD) jest taką aktywnością, która neutralizuje, niszczy lub czasowo degraduje elementy dowodzenia i kontroli, radary oraz systemy broni klasy ziemia – powietrze obrony powietrznej nieprzyjaciela w określonym obszarze. Aktywność ta może przybierać formę fizycznych uderzeń lub walki elektronicznej. Celem tej aktywności jest umożliwienie pomyślnego przeprowadzenia własnych działań powietrznych. Mimo iż SEAD jest zasadniczą częścią działań ofensywnej walki o przewagę w powietrzu, to bardziej właściwym będzie traktowanie SEAD jako powietrznych działań wsparcia bojowego ze względu na to, że mogą być prowadzone dla wsparcia innych działań powietrznych takich jak defensywna walka o przewagę w powietrzu czy walka z siłami naziemnymi lub nawodnymi.

Udział sił naziemnych i nawodnych. Niewątpliwie główna część ofensywnych działań walki o przewagę w powietrzu przypadnie siłom powietrznym, jednakże siły naziemne i nawodne mogą również wnieść istotny wkład do tej walki. Dlatego też, by zapewnić maksimum efektywności działań ofensywnej walki o przewagę w powietrzu, odpowiednie elementy sił lądowych i morskich zawsze powinny być w maksymalnie możliwym stopniu integrowane z siłami powietrznymi.

4.2.5.2. Działania przeciw siłom naziemnym i morskim (Anti-Surface Force Operations)

Działania lądowo – powietrzne. Zdolność do efektywnego prowadzenia kampanii przeciw siłom naziemnym i morskim będzie w wielkim stopniu zależna od powodzenia kampanii walki o przewagę w powietrzu. Jednocześnie, postępy czynione w kampanii przeciw siłom naziemnym i morskim mogą mieć

wielki wpływ na utrzymywanie przewagi w powietrzu. Tak, więc kampanie: walki o przewagę w powietrzu oraz przeciw siłom naziemnym i morskim będą ze sobą mocno współzależne. Ponadto, podobnie jak wszystkie typy bojowych misji powietrznych, działania przeciw siłom naziemnym i morskim zależeć będą od całego spektrum powietrznych oraz lądowych działań wsparcia bojowego.

Jest szereg operacyjnych warunków, które muszą być wzięte pod uwagę przez dowódcę rozważającego możliwość użycia potęgi powietrznej jako wiodący element sił. Do warunków tych należą:

a. **Geografia**. Gdy teren działań jest rozległy możliwy efekt zastosowania potęgi powietrznej będzie większy. Taka sytuacja pozwoli wykorzystać takie atrybuty potęgi powietrznej jak prędkość i zasięg dla uzyskania najlepszego efektu. Potęga powietrzna mniej się nadaje do zamykania obszarów gdzie jej potencjał wspierania sił lądowych będzie ograniczony.

b. **Poszerzone pole walki**. W poszerzonym polu walki często jest więcej możliwości do tego, aby potęga powietrzna odegrała wiodącą rolę. Na obszarach poszerzonego pola walki premiowana jest mobilność (włączając w to mobilność powietrzną w jej najszerszym sensie), czyniąca obronę stałą bardziej wrażliwą.

c. **Gęstość zaludnienia**. Prawo nakazuje unikania ofiar cywilnych i dlatego jest trudno prowadzić ataki przeciwko nieprzyjacielowi, który jest rozmieszczony pośród dużego skupiska ludności cywilnej. Mniejsza gęstość zaludnienia wokół sił nieprzyjaciela zapewni dużo łatwiejszą eksploatację potęgi powietrznej. Dodatkowo, minimalne ryzyko strat towarzyszących zapewniane przez precyzyjne bronie kierowane może oferować możliwość eksploatowania potęgi powietrznej w rejonach umocnionych gdzie działania sił lądowych niosłyby za sobą nieakceptowany poziom strat.

d. **Pokrycie terenu**. Na obszarach gdzie pustynia lub wielkie obszary upraw rolnych dominują nie istnieją duże możliwości ukrycia w naturalnym środowisku i potęga powietrzna może eksploatować tę sytuację. Jednocześnie istnieją małe możliwości maskowania dla atakujących samolotów, co rodzi znaczną zależność od przewagi technologicznej wykorzystywanej jako ochrona.

e. **Teren**. Góry mogą umożliwić maskowanie podejścia samolotu, a teren może zmniejszyć efektywność lądowego wsparcia ogniowego. Jednakże, góry mogą również kanalizować trasy ataków, a samolot może być narażony na ogień krzyżowy. Dlatego też każda sytuacja musi być oceniona pod kątem możliwości nieprzyjaciela.

Lądowo powietrzne działania to realizacja następujących ról bojowych przez potęgę powietrzną:

a. Izolacja lotnicza (Air Interdiction);

b. Ofensywne wsparcie lotnicze (Offensive Air Support);

c. Rozpoznanie bojowe (Armed Reconnaissance);

d. Taktyczne rozpoznanie powietrzne (Tactical Air Reconnaissance).

➲ Izolacja lotnicza (Air Interdiction)

Izolacja lotnicza jest prowadzona dla niszczenia, dezorganizowania, neutralizowania lub opóźniania militarnego potencjału nieprzyjaciela zanim zostanie on efektywnie zastosowany przeciwko własnym siłom. Dla uzyskania optymalnej synergii, izolacja lotnicza musi być prowadzona w synchronizacji z walką wojsk lądowych. Jednakże misje izolacji lotniczej prowadzone są na głębokość przekraczającą zasięg środków ogniowych wojsk lądowych. Dlatego też izolacja lotnicza może być prowadzona bez dokładnego uzgadniania z planem ogniowego rażenia i manewru wojsk lądowych. Taktyczne pociski rakietowe

wojsk lądowych dają dowódcy połączonej kampanii dodatkową opcję i stwarzają większą swobodę działania. Jednakże użycie tych pocisków wymaga wcześniejszych uzgodnień w celu wyeliminowania konfliktowych sytuacji. Najczęściej dekonfliktowanie to przybiera formę separacji czasowej. Izolacja lotnicza jest najlepszą formą eksploatowania możliwości potęgi powietrznej przeciwko siłom lądowym. Potęga ta może uderzyć w nieprzyjaciela tam gdzie jest on najbardziej wrażliwy i zmusić go do rozwinięcia swojej obrony powietrznej na dużo większą głębokość. Możliwości izolacji lotniczej w zakresie dezorganizacji i dywersji, a szczególnie opóźnienia mogą tworzyć decydujące efekty. Jednak izolacja lotnicza nie przynosi bezpośredniego efektu dla walczących wojsk. Efekt ten pojawia się, jednakże z pewnym opóźnieniem. Ponadto efekty izolacji lotniczej kumulują się i dopiero uporczywe jej prowadzenie może przynieść rozstrzygające rezultaty. By to osiągać wymaga jednak starannego planowania i dużego wysiłku. Przeznaczanie środków na inne zadania powinno być dokonywane po starannej analizie sytuacji.

➲ **Ofensywne wsparcie lotnicze (Offensive Air Support)**

Ofensywne wsparcie lotnicze składa się z dwu elementów – izolacji pola walki (Battlefield Air Interdiction) i bezpośredniego wsparcia lotniczego (Close Air Support). Podstawowa różnica pomiędzy nimi leży w bliskości celów w stosunku do sił własnych i ustaleniach w zakresie kontroli wykonania zadania, która jest tu niezbędna.

Izolacji pola walki (Battlefield Air Interdiction -BAI) definiowana jest jako działanie powietrzne przeciwko wrogim celom lądowym dyslokacja, których tworzy bezpośrednie zagrożenie dla sił własnych, wymagające połączonego planowania i koordynacji. Ataki wykonuje się tu w celu opóźniania lub neutralizowania sił nieprzyjaciela, które są w strefie walki, ale nie zostały jeszcze zaangażowane przez siły lądowe. Ponieważ działania te są prowadzone z dala od aktywnej rubieży styczności wojsk to są one potencjalnie najbardziej efektywną

formą ofensywnego wsparcia lotniczego. Działania te są szczególnie efektywne, gdy stosowane są dla ograniczenia swobody ruchu przeciwnikowi. Dla ich prowadzenia niezbędne jest jednak terminowe i dokładne rozpoznanie.

Bezpośrednie wsparcie lotnicze (Close Air Support – CAS) jest definiowane jako działanie powietrzne przeciwko wrogim celom, które znajdują się w bezpośredniej styczności bojowej z własnymi siłami (zwykle na głębokości do 5 km), wymagające szczegółowej koordynacji każdego zadania z ogniem i manewrem własnych sił lądowych. Ogień i manewr samolotu może przynieść natychmiastowy i bezpośredni wkład do toczącej się bitwy lądowej. Odnosi się to szczególnie w odniesieniu do niedostępnych lub niewrażliwych, dla lądowych środków rażenia, celów. Bezpośrednie wsparcie lotnicze ma unikalne możliwości koncentrowania ognia w pożądanym miejscu i czasie. Może mieć decydujący efekt na rezultaty walki, lecz jednocześnie może być trudne do efektywnego wykonania. Istnieją nieodłączne problemy z lokalizacją celów i utrudnienia oraz ograniczenia w koordynowaniu ataków powietrznych z ogniem i manewrem sił lądowych. Ponadto bezpośrednie wsparcie lotnicze może również być drogą formą wsparcia ogniowego, gdy nieprzyjacielskie wojska ochraniane są efektywną wielowarstwową obroną powietrzną.

Skupianie wysiłku. Zwykle niezbędne będzie ciągłe efektywne koncentrowanie wysiłku powietrznego na najważniejszej roli. Nieczęsto do dyspozycji pozostawać będzie wystarczająca ilość zasobów powietrznych. Którakolwiek z ról by nie została wybrana to powinna ona być realizowana w formie skoncentrowanego i ciągłego wysiłku. Ogólnie bezpośrednie uderzenia miewają większy wpływ na toczącą się walkę, podczas gdy głębokie ataki wpływają na kampanię jako całość. Dlatego też w warunkach braku natychmiastowej potrzeby izolacja lotnicza lub izolacja pola walki są bardziej korzystnymi zastosowaniami potęgi powietrznej niż bezpośrednie wsparcie lotnicze.

➲ **Rozpoznanie**

a. **Rozpoznanie bojowe (Armed Reconnaissance).** Rozpoznanie bojowe to powietrzne misje wykonywane głównie w celu zlokalizowania i atakowania przypadkowych celów *(targets of opportunity)* w wyznaczonym rejonie lub wzdłuż wyznaczonych naziemnych tras komunikacyjnych. Właściwie jest formą izolacji powietrznej *(air interdiction)* przeciwko celom, które w przeszłości wymagały wielkich nakładów środków i były kosztowne ze względu na ponoszone straty. Prowadzenie takiego rozpoznania jest trudne do uzasadnienia w warunkach braku panowania w powietrzu, a i rezultaty jego prowadzenia są wątpliwe.

b. **Taktyczne rozpoznanie powietrzne (Tactical Air Reconnaissance).** Rozpoznanie to jest uzyskiwaniem informacji o działaniach i zasobach przeciwnika za pomocą wzrokowych lub elektronicznych środków. Chociaż tradycyjnie związane z wykonywaniem innych lądowych i powietrznych ról, taktyczne rozpoznanie powietrzne może również być uważane za element działań powietrznych wsparcia bojowego.

Interpretacja. Wartość informacji z rozpoznania i śledzenia jest bezpośrednio zależna od szybkości i umiejętności, z jakimi jest interpretowana. Ważność szybkości jest oczywista, jeżeli informacja ma być wykorzystana do selekcji i wyznaczenia celu *(targeting)*, ale w natłoku informacji, możliwości interpretacji mogą być łatwo przekroczone, co spowoduje, że informacja, gdy stanie się dostępna będzie przestarzała. Umiejętność interpretowania jest ważna dla zapobiegania wprowadzanych do bazy danych złych informacji. Nawet dobra informacja nie gwarantuje, że ocena zamiarów przeciwnika przez dowódcę będzie prawidłowa, ale zapewni, że sytuacja przeciwnika lub jego zdolności są odpowiednio potwierdzone. Określenie rezultatów działań (*BDA- Battle Damage*

Assessment) może być równie trudne, kiedy cele ruchome mogą być rozerwane na drobne części, nierozpoznawalne przez interpretatora. Podobnie wzmocnione bunkry samolotowe mogą być zniszczone, ale nie mamy pewności, że tam były jakieś samoloty. Również otwory penetracyjne broni precyzyjnej mogą być za małe by mógł je dostrzec interpretator. Dowódcy muszą być świadomi ograniczeń interpretowania, kiedy robią ocenę zamiarów wroga.

Kontrola rozmieszczenia Sił Powietrznych

Optymalne położenie, z którego możemy kontrolować Siły Powietrzne będzie zależeć od natury kampanii powietrznej i podjętych zobowiązań. Zasięg będzie funkcją wskaźnika wylotów i wpływu złożoności planowania misji.

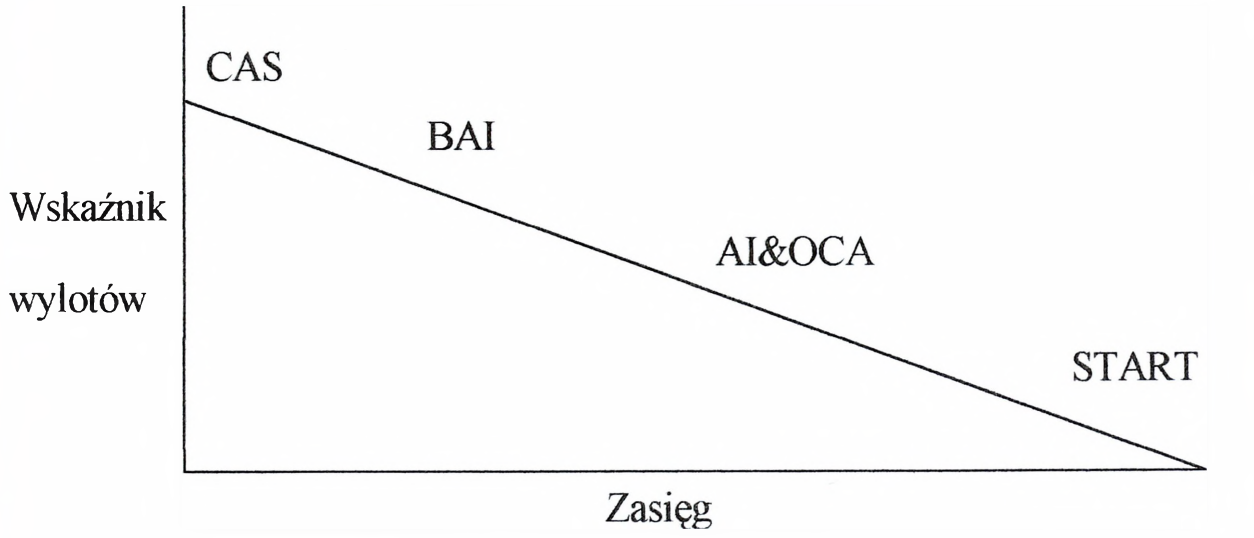

Rys. 3. Relacje pomiędzy wskaźnikiem wylotów a zasięgiem.

Wykres pokazuje wzajemną zależność pomiędzy wskaźnikiem wylotów i zasięgiem. Po lewej stronie mamy krótki zasięg, wysoką częstotliwość misji, wymaganą podczas bezpośredniego wsparcia lotniczego ***(CAS – Close Air Support)***, w wymiarze do 4 lub 5 samolotolotów na dzień. Z tego powodu w Ośrodku Połączonych Działań Powietrznych ***(CAOC – Combined Air Operations Centre)*** jest niewielki punkt sprawujący taktyczną kontrolę. Kontrola ta powinna być przekazana do przodu, szczególnie (w przypadku sił USA), jeżeli

dowódca korpusu dla uzyskania realnego czasu wykrycia celu używa systemu JSTARS ***(Joint Surveillance Target Acquisition Radar System)*** oraz dysponuje Powietrznym Centrum Dowodzenia i Kontroli Polem Bitwy ***(ABCCC – Airborn Battelfield Command and Control Center)***, wtedy może kierować bezpośrednim wsparciem lotniczym ***(CAS).***

Izolowanie lotnicze pola walki ***(BAI – Battelfield Air Interdiction)*** wymaga koordynowania ze szczebla Korpus / Dywizja, ale taktyczna kontrola może być sprawowana ze szczebla ***CAOC, co*** pozwoli na szybkie reagowanie.

Wraz ze wzrostem głębokości działań misje stają się bardziej złożone i wymagają szerszego planowania i współpracy. **OCA –*(Offensive Counter Air)*** i **AI** – ***(Air Interdiction)*** są poza bezpośrednim wpływem dowódcy lądowego, ponieważ nie posiada on odpowiednich, dla stawiania zadań, danych z rozpoznania i dlatego **CAOC** kontroluje je, jako część ogólnego planu działań powietrznych teatru. W dalszym wymiarze pojawiłyby się odpalane pociski manewrujące, jako część planu działań ogniowych, a na końcu są bombowce strategiczne, które mogą jedynie wykonać jeden samolotolot na dzień ze znacznym czasem planowania i przelotu. Wynika z tego, że funkcja dowódcza sprawowana może być jedynie przez dowódcę szczebla operacyjnego. Podczas wdrażania jego decyzji istnieje funkcja kontroli, która może i powinna być przekazana w dół tak daleko jak pozwalają na to złożoność misji i potrzeba współpracy. (...)

4.2.5.3. Strategiczne działania powietrzne (Strategic Air Operations)

Kampania strategicznej ofensywy powietrznej to użycie potęgi powietrznej do bezpośredniego i precyzyjnego uderzenia w strategiczne środki ciężkości nieprzyjaciela, do których należą: przywództwo, siły zbrojne, infrastruktura, zasoby badawcze i produkcyjne. Wybór obiektów uderzeń ma fundamentalne znaczenie dla sukcesu strategicznej ofensywy powietrznej. Z historycznych doświadczeń wyłonić można kilka istotnych wniosków:

Działania strategicznej ofensywy powietrznej w większości przypadków mogą być prowadzone niezależnie od innych powietrznych i lądowych działań. Jednakże działania strategicznej ofensywy powietrznej zwykle (są wiele bardziej efektywne, gdy ich różne rodzaje nawzajem się wspierają w ramach jednej kampanii na teatrze.

Dla pomyślnego kontynuowania strategicznej ofensywy powietrznej niezbędne jest kontrolowanie przestrzeni powietrznej. W niektórych przypadkach sprzyjająca sytuacja powietrzna może być uzyskana przez przewagę technologiczną, jednakże odnosi się to do ograniczonego czasu.

Obiekty ataku muszą być starannie wybrane i bezpośrednio związane ze strategicznymi celami wojny.

Działania strategicznej ofensywy powietrznej są dużo bardziej, niż działania walki o przewagę w powietrzu lub przeciw siłom naziemnym, kształtowane przez polityczne ograniczenia i cele.

Struktura kampanii. Doświadczenie wskazuje, że kampania strategicznej ofensywy powietrznej, podobnie jak inne typy kampanii powietrznych, jest blisko związana ze wszystkimi elementami potęgi powietrznej. Jednakże najważniejszą interakcją, która wpływa na strategiczną kampanię powietrzną jest jej relacja z kampanią walki o przewagę w powietrzu. Sukces strategicznych ataków powietrznych w wielkim stopniu zależy od istnienia sprzyjającej sytuacji powietrznej. Ponieważ strategiczne ataki powietrzne mogą zagrażać możliwościom kontynuowania wojny przez nieprzyjaciela mogą one wesprzeć kreowanie korzystnej sytuacji powietrznej. Kampania strategicznej ofensywy powietrznej może mieć formę działań jądrowych i konwencjonalnych.

Nuklearne strategiczne działania powietrzne

Broń jądrowa ma przekazywać sygnały polityczne i działać jako ostateczny środek obrony narodowej i wielonarodowej. W konsekwencji tego uprawnie-

nia decyzyjne o jej użyciu nie spoczywają w rękach dowódców wojskowych, lecz posiadają je władze polityczne najwyższego szczebla. Działania jądrowe mogą być prowadzone za pomocą pocisków typu Cruise, rakiet balistycznych oraz przez samoloty załogowe przenoszące swobodnie spadające lub kierowane uzbrojenie jądrowe. (...)

Konwencjonalne strategiczne działania powietrzne

Konwencjonalne strategiczne działania powietrzne mogą być zastosowane zarówno jako sygnał polityczny, jak też jako operacja karna przeciwko agresji na małą skalę, lub jako integralny element kampanii teatru.

Polityczne sygnalizowanie. Groźba przeprowadzenia konwencjonalnej, strategicznej ofensywy powietrznej stanowi dla rządów elastyczny i odpowiedni instrument reagowania kryzysowego. Może on być użyty jako środek sygnalizowania intencji politycznych, zarówno niezależnie jak i wspólnie z innymi elementami sił zbrojnych. Może też być użyty dla odstraszenia mającej nastąpić agresji, jako sygnał o postanowieniu, eskalacja groźby, demonstracja własnych możliwości lub dla eliminowania określonych zdolności nieprzyjaciela. Jednakże, jeżeli zaatakowane państwo posiada zdolności w zakresie strategicznych działań powietrznych może natychmiast wykonać działania odwetowe i uderzyć w dowolnie wybraną część infrastruktury państwa agresora.

Działania karne. Strategiczne, ofensywne działania powietrzne są doskonałym instrumentem do karania prowadzonej na małą skalę agresji. Jednakże światowa opinia publiczna jest bardzo wrażliwa, dlatego też przeprowadzane muszą być bardzo precyzyjne ataki by unikać strat towarzyszących.

Konwencjonalne strategiczne działania powietrzne jako element kampanii. Koncepcja wykorzystania samodzielnych konwencjonalnych ataków strategicznych do zmuszenia przeciwnika do poddania się doprowadziła do odmiennej koncepcji integrowania strategicznych działań z innymi powietrznymi,

lądowymi i morskimi działaniami. Strategiczne ataki powietrzne i izolacja lotnicza zwykle są dużo bardziej efektywne, gdy skierowane są przeciwko grupie celów raczej komplementarnych niż nie związanych ze sobą.

Wybór obiektów uderzeń. Dokładność i siła destrukcyjna współczesnej broni lotniczej pozwala na osiąganie poważnych rezultatów przy relatywnie małej ilości wylotów strategicznej ofensywy powietrznej. Obiekty ataku muszą być wybierane starannie tak, aby działania koncentrowały się na środkach ciężkości nieprzyjaciela. Obiektami konwencjonalnych ataków strategicznych mogą być: cywilne i militarne struktury dowodzenia i kontroli, kluczowy dla prowadzenia wojny przemysł, systemy transportu i ludność nieprzyjaciela. Będą również i inne obiekty ataku, jednakże celem działań zwykle będzie jednoczesne zaatakowanie dużej ilości obiektów by osiągnąć paraliż strategiczny.

a. **Struktura dowodzenia i kontroli**. Najważniejsi polityczni i militarni przywódcy przeciwnika, którzy formułują i kontrolują strategię i środki za pomocą, których strategia ta jest realizowana (zarówno na płaszczyźnie politycznej jak i militarnej) są naturalnym obiektami uderzeń w ramach ataku strategicznego. Ponieważ są one dobrze bronione, państwowe struktury dowodzenia i kontroli mogą być bardzo trudnymi obiektami do efektywnego atakowania i nie zawsze są uwzględniane w praktycznej selekcji obiektów uderzeń.

b. **Kluczowy dla prowadzenia wojny przemysł**. Termin ten odnosi się nie tylko do tej części przemysłu, która bezpośrednio związana jest ze wspieraniem sił zbrojnych wroga (jak np. fabryki amunicji), lecz także do tej, która jest niezbędna dla całości wysiłku wojennego (np. przemysł paliwowy i system dystrybucji, a także sieć energetyczna z elektrowniami). Ataki na tą część przemysłu nie będą miały prawdopodobnie natychmiastowego wpływu na działania bojowe i dlatego jest mało prawdopodobne by były one stosowane w krótkotrwałych konfliktach. Jednakże zniszczenie lub uszkodzenie

kluczowego dla przemysłu może mieć decydujący wpływ na zdolność prowadzenia przez przeciwnika długotrwałego konfliktu.

c. **Społeczeństwo wroga**. Bez względu na legalne i moralne sprawy, jest mało prawdopodobnym, aby strategiczne ataki powietrzne na społeczeństwo wroga były decydującymi i dlatego też mogą okazać się bezproduktywnymi. Historycznie osiągano różne rezultaty. Jednakże pośrednie ataki na obiekty takie jak sieci przekazu informacji, system energetyczny, system zaopatrzenia w wodę i gaz mogą okazać się bardziej produktywne, a psychologiczny wpływ działań takich, jak zrzucanie ulotek nie powinien być niedoceniany.

Rozpoznanie. Aby być efektywnymi, strategiczne ataki powietrzne potrzebują dokładnego rozpoznania bezpośredniego i kontrolnego. Jasna i precyzyjna informacja rozpoznawcza, najlepiej zgromadzona w czasie pokoju, jest warunkiem wstępnym dla logicznej selekcji obiektów uderzeń. Ponadto, terminowe i dokładne rozpoznanie kontrolne rezultatów uderzeń jest podstawą do decydowania zarówno o tym, czy prowadzić dalsze działania, jak też do oceny wpływu tych rezultatów na reakcje nieprzyjaciela.

Opcje systemów broni. Konwencjonalne strategiczne ataki powietrzne mogą być prowadzone zarówno przy użyciu pocisków (Typu Cruise lub balistycznych) jak też przez samoloty załogowe. W istocie są to systemy komplementarne. Systemy rakietowe oferują możliwości długotrwałego utrzymywania wysokich stanów gotowości bojowej oraz duże prawdopodobieństwo dotarcia do celu, atrybuty, które miałyby kluczowe znaczenie w przygotowywaniu selektywnych ataków. Jednakże, samoloty załogowe również posiadają ważne zalety szczególnie, jako narzędzie długotrwałych ataków. Do zalet tych należą:

a. **Dokładność**. Współcześnie samolot załogowy, jako środek atakowania stałych obiektów punktowych, uzbrojony w kierowaną amunicję precyzyjną, oferuje większą dokładność niż pociski kierowane. Samoloty mogą być rów-

nież użyte autonomicznie przeciwko obiektom ruchomym, podczas gdy pociski powierzchnia – powierzchnia wymagają uaktualnionej informacji o obiekcie ataku.

b. **Elastyczność**. Pociski powierzchnia – powierzchnia są z natury dużo mniej elastyczne niż samoloty załogowe. Ich głowice bojowe i systemy kierowania zwykle są optymalizowane do konkretnego typu obiektu, co ogranicza skalę ich zastosowania. Samolot załogowy może wykonywać różne zadania, może nawet być przecelowany w czasie lotu odpowiednio do potrzeb zmieniającej się sytuacji operacyjnej. W przeciwieństwie do tego pociskom nie można zmienić zadania po ich wystrzeleniu, można, co najwyżej dokonać ich samozniszczenia przed osiągnięciem celu, jeżeli zachodzi taka konieczność.

c. **Efektywność ekonomiczna**. Pociski są mniej kosztowne niż samoloty załogowe, są jednak bronią jednorazowego użytku, a na dodatek przenoszą relatywnie mały ładunek. O ile straty nie są nadzwyczaj wysokie, jeśli chodzi o koszty, samoloty załogowe są zwykle bardziej efektywne w wykonywaniu długotrwałych strategicznych ofensywnych zadań powietrznych niż pociski.

4.2.5.4th Rezerwy operacyjne (Operational Reserves)

„Mgła" i niepewność działań wojennych są dobrze znanymi właściwościami, na które praktycznie nie mamy wpływu. Nawet najlepiej zaplanowana kampania powietrzna może nie udać się z powodu tych właściwości. Również przewidywanie działań w warunkach wojennych nie jest zbyt łatwe, dlatego też **rezerwy operacyjne** są tak ważnym elementem.

Operacyjne użycie. Rezerwy operacyjne mogą dostarczyć dowodzącemu operacją siły w celu wykorzystania ich w następujących sytuacjach:

a) W przypadku popełnienia błędu taktycznego przez przeciwnika,
b) W przypadku niepowodzenia przeciwnika w osiągnięciu celu,

c) W przypadku wykorzystania słabości w kampanii przeciwnika.

Rezerwy te mogą być również niezbędne w celu odzyskania i możliwego wykorzystania sytuacji spowodowanej błędem, lub też powodzeniem dowódcy sprzymierzonych wojsk *(friendly commander)*.

Czynnik niepewności. (*Uncertainty factor*). Właśnie istnienie rezerw operacyjnych służy do zwiększenia czynnika niepewności u przeciwnika oraz stworzenia większego zagęszczenia „mgły wojny" i tym samym wykorzystanie tych właściwości do własnych celów. Fakt istnienia rezerw oznacza, że przeciwnik musi stale brać pod uwagę możliwość (gdzie i kiedy) ich wykorzystania. To właśnie może mieć wpływ na kampanię powietrzną przeciwnika do takiego stopnia, że zdecyduje się on do wykorzystania jego sił w inny sposób. Wprowadzenie rezerw do bitwy stwarza nową sytuację operacyjną poprzez gwałtowną zmianę głównych parametrów bitwy. Włączone do bitwy rezerwy mogą mieć dużo większy wpływ na wynik bitwy niż byłyby powiązane z nią od samego początku. Wprowadzając rezerwy do bitwy dowódca zawsze powinien mieć na celu zaskoczenie przeciwnika oraz gdzie jest to możliwe, dodatkowe porażenie, ażeby uzyskać jak największy efekt.

Zasady wykorzystania. Dowódca operacji powinien ocenić czy pole działania i głębokość potencjalnego teatru działań powietrznych potwierdza potrzebę wykorzystania działań rezerwy. Jednak chcąc wykorzystać rezerwy z powodzeniem należy pamiętać o pewnych zasadach. Po pierwsze, jak pokazała historia, rezerw nie wolno używać w sposób częściowy i po drugie wprowadzenie rezerw w odpowiednim czasie jest posunięciem rozstrzygającym bitwę. Rezerwa operacyjna posiada różne korzyści. Pozwala to na swobodne wprowadzenie dodatkowych sił w rejon działań na jednym kierunku bez potrzeby zabierania ich z innego kierunku oraz umożliwia dowódcy przedłużenie kampanii zamieniając walczące oddziały rezerwą na czas ich odpoczynku.

Rezerwowa zdolność wylotu bojowego (Reserve Sortie Capability). Rezerwy powietrzne mogą być także tworzone w okresie wylotów bojowych. Nie jest prawdą stwierdzenie, że „wylot nie zrealizowany jest wylotem straconym". Jeżeli każdego dnia planowana jest maksymalna liczba samolotolotów, wtedy zużycie czy też straty spowodują, że w każdym kolejnym dniu możliwości w zakresie wysiłku będą mniejsze. Operacyjną korzyścią może być ograniczenie wysiłku na początku, co umożliwi skoncentrowanie ataku przeciwko przeciwnikowi w bardziej korzystnym czasie. Spowoduje to osiągnięcie większej siły uderzenia i może przyczynić się do zmiany planu bitwy przez dowódcę przeciwnych sił. Dowódca ma również możliwość decydowania, jaki wysiłek może być utrzymany podczas danego etapu kampanii. Umożliwia mu to pozostawienie rezerw i wykorzystania ich przeciwko nieprzewidzianym ewentualnościom. Nieprzewidywalny charakter wojny oraz falowe występowanie działań jest korzystne dla dowódcy powietrznego gdyż umożliwia mu zmianę schematu działań i uzyskanie rezerw, dla wykorzystania okresów ciszy w działaniach przeciwnika.

4.2.6. Powietrzne działania wsparcia bojowego

4.2.6.1. Walka elektroniczna (Electronic Warfare)

„Ostatecznym zwycięzcą w walce będzie ten, kto kontroluje spektrum elektroniczne." Admirał Gorszkow

W nowoczesnej walce każdy przeciwnik jest zmuszony używać pełnego asortymentu systemów komunikacyjnych, rozpoznawczych i broni operujących w całej niemalże skali elektromagnetycznego spektrum. Strony konfliktu będą próbować dominować w tym spektrum wszystkimi sposobami będącymi w ich dyspozycji. Każdy szczebel dowodzenia będzie próbował skutecznie użyć elektromagnetycznego spektrum dla swojego własnego celu, oraz uniemożliwić wykorzystanie tego spektrum przeciwnikowi. Ta działalność jest znana w

siłach zbrojnych NATO jako walka elektroniczna (Electronic Warfare - EW), lub w innych państwach jako walka elektroniczna (Electronic Combat - EC). Środki walki elektronicznej są generalnie wielokrotnego użytku. Dlatego też oferują bardziej ekonomiczne sposoby paraliżowania nieprzyjacielskiej aktywności niż droga, jednorazowego użytku, amunicja. Środki te mogą być jednak mniej efektywne. Ponadto uszkodzenia powstałe na wskutek działań walki elektronicznej są zazwyczaj minimalne albo żadne, i dlatego mogą oferować atrakcyjne rozwiązania podczas kryzysu, a nawet wojny.

Walka elektroniczna jest jednym z pięciu elementów walki z dowodzeniem i kontrolą C2W

Znaczenie. EW ma dwa znaczenia:

- W ścisłym znaczeniu jest to skoordynowany proces zastosowania środków EW, z których każdy posiada ściśle określone możliwości.
- Ogólnie oznacza połączenie zastosowania różnych środków EW w ogólnym planie bitwy.

Cel EW. Ogólnym celem działań walki elektronicznej jest stosowanie jej środków w skoordynowanym wysiłku, w pełnej integracji z innymi własnymi działaniami ofensywnymi i defensywnymi kampanii. Ilekroć jest to możliwe środki te powinny być stosowane równolegle, w celu maksymalizowania ich indywidualnych możliwości użycia przeciwko grupie celów elektronicznych.

Systemy. Do systemów elektronicznych zalicza się zarówno te, które wykorzystują elektro-optyczne, podczerwone lub radarowe rozpoznanie celów jak i technologie niekooperacyjnego rozpoznania celów (Non Co-operative Target Recognition NCTR), a także kierowane, oraz inteligentne systemy naprowadzania, inteligentne zapalniki i elementy naprowadzania i kontroli.

Specjalizowane zasoby walki elektronicznej włączając w to również samoloty bezzałogowe (UAVs) są zoptymalizowane w celu ich użycia przeciw specyficznym rodzajom zagrożenia. Zintegrowany plan użycia walki elektronicznej jest najbardziej efektywnym sposobem zastosowania jej ograniczonych zasobów przeciw całemu spektrum zagrożeń ze strony przeciwnika.

Integracja i koordynacja walki elektronicznej. Wyspecjalizowane oddziały innych rodzajów sił zbrojnych mogą znacząco wpływać na wykonanie zadań lotnictwa i powinno się zrobić wszystko w celu skoordynowanych ich działań z planami kampanii powietrznej. Podobne atuty powietrznych środków **EW** mogą odegrać znaczącą rolę w działaniach sił lądowych i morskich. Nieskoordynowane stosowanie walki elektronicznej, które może krańcowo pokrzyżować działania wspomaganych sił, jest dla dowódców zwłaszcza w międzynarodowych operacjach głównym problemem **C3.**

Walka elektroniczna będzie miała wkład we wszystkie działania militarne i jest podstawą sukcesu każdej operacji: jest najważniejszą zdolnością dla dowódcy i musi być w pełni włączona w proces planowania i wykonania operacji na każdym poziomie działania. Szczególnie ważne jest, aby wszystkie trzy rodzaje sił zbrojnych w pełni rozumiały swoje wzajemnie możliwości, priorytety i doktryny operacyjne. Bardzo istotne jest również, aby dowódcy na każdym poziomie mieli wsparcie w doświadczonym sztabie walki elektronicznej. Byłaby to zazwyczaj forma komórki koordynacji **EW/EWCC,** odpowiedzialna za efektywne i sprawne zarządzanie zasobami EW w imieniu dowódcy, dostarczanie właściwych porad specjalistycznych i koordynację działań EW z odpowiednimi partnerami w innych formacjach.

Role walki elektronicznej. Zarówno w Królewskich Siłach Powietrznych (RAF) jak i w innych rodzajach sił zbrojnych walka elektroniczna spełnia trzy podstawowe role:

- Wsparcie elektroniczne (Electronic Support Measures ESM);

- Przeciwdziałanie elektroniczne (Electronic Counter Measures ECM);
- Osłona elektroniczna (Electronic Protective Measures EPM.

Wsparcie elektroniczne zapewnia dowódcy ostrzeganie elektroniczne oraz informację ze śledzenia w sieciach rozpoznania i obrony powietrznej przez:

- Dostarczanie podstawowych danych rozpoznawczych na temat planów działania przeciwnika i możliwości sił walki elektronicznej, z którymi własna osłona elektroniczna, oraz walka z dowodzeniem i kontrolą C2W mogą być skonfrontowane;
- Dostarczenie istotnych informacji systemowi dowodzenia na temat pozorowania, lub innych działań taktycznych;
- Wskazanie naziemnych i powietrznych systemów elektronicznych obrony powietrznej w celu wyboru obiektów ataku;
- Dostarczanie informacji dla przeciwdziałania elektronicznego ECM, lub dla kierujących się na źródła energii, pocisków;
- Zapewnienie rozpoznania zagrożeń w czasie rzeczywistym, w celu ułatwienia podjęcia natychmiastowej decyzji dotyczącej przeciwdziałania elektronicznego ECM lub osłony elektronicznej EPM.

Przeciwdziałanie elektroniczne ECM wykorzystuje energię elektromagnetyczną lub kierunkową do atakowania siły żywej, urządzeń i wyposażenia w celu niszczenia, obezwładniania i dezorganizacji możliwości bojowych sił przeciwnika przez uniemożliwienie lub ograniczenie ich efektywności działania w spektrum elektromagnetycznym. ECM jest efektywnym środkiem stanowiącym ofensywne ramię walki elektronicznej i przez to jest podmiotem prawdopodobnego rozpoznania i przeciwdziałania ze strony przeciwnika.

Przeciwdziałanie elektroniczne ECM realizuje trzy grupy zadań:

a. Zagłuszanie elektroniczne (Electronic Jamming) – wymaga użycia energii elektromagnetycznej w celu osłabienia efektywności urządzeń elektronicznych wyposażenia lub systemów używanych przez przeciwnika.

Zagłuszanie musi być:

- Zgodne ze stosownymi przepisami;
- Skoordynowane z innymi działaniami ofensywnymi;
- Skoordynowane ze sztabem rozpoznania w celu określenia wpływu zagłuszania na zbieranie informacji w spektrum elektromagnetycznym;
- Skoordynowane ze sztabem łączności w celu uniknięcia wzajemnych zakłóceń.

b. Obezwładnianie elektroniczne (Electronic Neutralisation) – jest to użycie energii elektromagnetycznej w celu czasowego lub całkowitego wyłączenia z użytku systemów elektronicznych przeciwnika. Może być osiągnięty jako rezultat zagłuszania, lub też przez użycie broni kierowanej na źródło promieniowania elektromagnetycznego. Elektroniczne obezwładnianie musi być zatwierdzone koordynowane i kontrolowane w ten sam sposób, co elektroniczne obezwładnianie.

c. Pozoracja elektroniczna (Electronic Deception) - może sprowokować przeciwnika do reakcji, szkodzić w ten sposób jego interesom. Może być to osiągnięte poprzez manipulowanie, zniekształcanie, lub fałszowanie transmisji elektronicznych. Pozoracja elektroniczna jest jednak szczególnie narażona na wykrycie i dlatego wymaga szczegółowego planowania, koordynacji i wykonania. Aby była skuteczna musi być integralną częścią całościowego planu pozoracji. Właściwie zastosowana jest trudniejsza do wykrycia niż zagłuszanie i prawdopodobnie jest bardziej efektywna w dłuższym okresie czasu.

Przeciwdziałanie elektroniczne ECM zawiera radiowe i podczerwone środki samoobrony umieszczane na samolotach. Środki te mogą poważnie obniżyć efektywność wykrycia i śledzenia systemów naprowadzania przeciwnika i dlatego zwiększają możliwości przetrwania samolotu. Jest to szczególnie ważne w wypadku samolotów zwalczających systemy obrony powietrznej przeciwnika.

Przedsięwzięcia obrony elektronicznej EPM łączą w sobie aktywne i pasywne działania podejmowane w celu obrony personelu, urządzeń i wyposażenia, przed efektami oddziaływania walki elektronicznej przeciwnika a nawet własnej, które mogą zniszczyć lub zdezorganizować zdolności bojowe pododdziału. Obrona elektroniczna EPM uniemożliwia przeciwnikowi przechwycenie informacji, zabezpieczenie systemu dowodzenia i komunikacji, oraz użycie czynników aktywnych. W celu zminimalizowania możliwości przeciwnika w zakresie skutecznych działań **ESM** i **EPM** nieodzowne są następujące przedsięwzięcia:

a. Regularne odprawy personelu dowódczego na temat aktualnych zagrożeń EW;

b. Regularny trening personelu sztabowego w rozpoznawaniu działań EW przeciwnika i stosowaniu odpowiednich EPM;

c. Ochrona potencjału własnych systemów elektronicznych, ich charakterystyk w czasie ćwiczeń, alarmów i przedkryzysowych treningów, poprzez unikanie użycia wojennego trybu pracy, lub wykrytych działań EPM, oraz poprzez rygorystyczne przestrzeganie dyrektyw kontroli emisji.

Walka elektroniczna EW i systemy satelitarne. Satelity są używane przede wszystkim jako platformy do łączności wojskowej, nawigacji a także mogą być użyte do zastosowań militarnych, zwłaszcza w odniesieniu do przyszłych konfliktów. Międzynarodowy status kosmosu upoważnia je do przelatywania nad całą powierzchnią ziemi i dlatego są zdolne do zdobywania infor-

macji niedostępnych dla innych środków. Dowodzenie, kontrola i transmisja danych są zależne od łączności radiowej, dlatego niezbędne jest uwzględnianie walki elektronicznej. Rosnące uzależnienie od systemów satelitarnych w działaniach bojowych czyni satelity potencjalnym środkiem ciężkości.

Wszystkie satelity doznają zakłóceń w locie, które muszą być korygowane. Niektóre z nich są przeznaczone do powrotu na ziemię po zakończeniu misji. Kierowanie satelitami w drodze na orbitę, na orbicie, oraz podczas powrotu z orbity jest realizowane przez środki łączności radiowej, co również wymaga działań związanych z przystosowaniem, rekonfiguracją i zmianą ich wyposażenia w razie potrzeby. Tego rodzaju proces kierowania satelitami, czyni je wraz z całym systemem wrażliwymi na działania walki elektronicznej.

Wsparcie elektroniczne ESM. Taktyczne wsparcie elektroniczne może być użyte do lokalizacji ruchomych stacji naziemnych działających na przedpolach. Lokalizacja taka mogłaby ułatwić elektroniczny albo fizyczny atak

Przeciwdziałanie elektroniczne ECM. Zakłócanie satelitów komunikacyjnych jest trudne, ale musi być przewidziane w razie konfrontacji z technologicznie zaawansowanym przeciwnikiem. Zakłócanie satelitów w przeciwieństwie do stacji naziemnych mogłoby sparaliżować cały system.

Przedsięwzięcia obrony elektronicznej EPM. Militarne systemy satelitarne spełniają różne trudne funkcje i zazwyczaj wymagają wysublimowanej technologii, która daje znaczne możliwości obrony przeciw **ECM** i **ESM**.

Pozoracja elektroniczna. Oszukiwanie nowoczesnych systemów satelitarnych jest trudnym zadaniem ze względu na ich konstrukcyjnie założoną odporność. Jednakże technologicznie zaawansowany przeciwnik, posiadający rozwiniętą wiedzę o systemach kodowania może próbować przejąć kontrolę nad takimi satelitami. Mniej technologicznie zaawansowane satelity są bardziej wrażliwe na wprowadzanie w błąd.

4.2.6.2. Wczesne ostrzeganie powietrzne

Wczesne ostrzeganie powietrzne (Airborne Early Warning AEW) jest określane jako dozorowanie przestrzeni powietrznej prowadzone przebywającym w powietrzu statkiem rozpoznania radiolokacyjnego E - 3D i odpowiednim sprzętem łączności dla przenoszenia danych do systemu kontroli. AEW może zapewnić terminową informację o działalności przeciwnika powietrznego i jego potencjale do ataku powietrznego lub o kolizjach w toku prowadzenia własnych powietrznych, lądowych i morskich działań.

Aktualnie, wczesne ostrzeganie powietrzne AEW jest realizowane w RAF za pomocą samolotu E – 3D Sentry. Samoloty te stanowią także wkład do NATO ze strony Wielkiej Brytanii. Wszystkie zasoby NATO AEW realizują zadania szczebla operacyjnego NATO, stawiane centralnie przez specjalną grupę (MNC Allotment Group MAG), Jednakże brytyjskie samoloty E-3D są zasobem narodowym i „Full Command" pozostaje w gestii narodowej. Inne zasoby sprzymierzonych w zakresie wczesnego ostrzegania powietrznego AEW zabezpieczają narodowe floty. Należą do nich m.in. E – 3 sił powietrznych USA, E – 2C amerykańskiej marynarki wojennej, francuskiego E – 3F, środki brytyjskie o ograniczonych możliwościach takich jak śmigłowce Sea King AEW Mk3. Inne państwa mogą również być zdolne do prowadzenia pewnych działań z zasobami AEW.

Planowanie użycia. W wyniku rozległych możliwości, platformy wczesnego ostrzegania powietrznego AEW mają szerokie zastosowanie zarówno w sytuacjach kryzysowych, jak też i w konfliktach. Istnieje systematyczne, wielkie zapotrzebowanie na użycie tych środków, należy jednak unikać ich przeciążania by zachować ich długofalową dostępność dla potrzeb kampanii. Ich wykorzystanie w powietrzu jest narażone na zagrożenia ze strony lotnictwa myśliwskiego i rakiet przeciwlotniczych dalekiego zasięgu, dlatego też trasy i rejony działania powinny być starannie dobierane.

Powietrzny System Ostrzegania I Kontroli (AWACS)

Jeżeli samolot wczesnego wykrywania wyposażony zostanie w odpowiedni personel i wyposażenie, może on pełnić rolę powietrznego punktu kontroli i kierowania systemami własnej obrony powietrznej. W takiej konfiguracji samolot ten znany jest jako AWACS. By w pełni wykorzystać możliwości takiego punktu powinien on mieć delegowany odpowiedni zakres uprawnień. Dzięki ich nieodłącznej elastyczności, platformy AWACS powinny również być używane do dozorowania morskich operacji powietrznych.

4.2.6.3. Transport powietrzny

Transport powietrzny (Air Transport) - ułatwia globalny zasięg potęgi powietrznej. Transport powietrzny dostarcza prędkości, elastyczności i mobilności we wsparciu operacji. Zdolności te mogą kompensować braki ilościowe poprzez umożliwienie siłom szybkiego rozwinięcia, zwinięcia, zaopatrywania i ewakuacji. Działania transportu powietrznego mogą być uniemożliwione (mocno ograniczone) przez warunki atmosferyczne, ustalenia dyplomatyczne i inne ograniczenia związane z regułami ruchu lotniczego.

Samoloty transportowe pozbawione są możliwości obronnych i zwykle będą wymagały sprzyjającej sytuacji powietrznej na trasie i w rejonie działań, zarówno w strategicznych jak i taktycznych operacjach.

Działania strategiczne transportu lotniczego

Siły transportu powietrznego są wspólnym środkiem, który kierowany jest przez MON. Jego strategicznym zadaniem jest podwojenie możliwości - w zadaniach transportu powietrznego oraz tankowania w powietrzu (**AAR**). Dla głównych działań, siły transportu lotniczego będą musiały być uzupełniane z międzynarodowych cywilnych flot powietrznych lub zasobów innych krajów.

Dowódcy muszą być świadomi, że główne działania nie mogą być podtrzymywane wyłącznie drogą powietrzną, oraz że wczesne wdrożenie procedur pierwszeństwa „mostu powietrznego" dla pasażerów i ładunków ma najważniejsze znaczenie. Jeśli możliwy będzie transport naziemny dla uzupełniania wojsk w wymaganym czasie, „most powietrzny" zostanie zaaprobowany jedynie w wyjątkowych okolicznościach. Propozycje są sprawdzane przez ***Sztab Operacji Przemieszczeń Obronnych*** dla MON, który autoryzuje przemieszczanie jednostek lub przez ***Logistyczne Centrum Kontrolne***. Zasadnicza integracja „zasobów walki" może być osiągnięta poprzez zapewnienie dowódcy teatru ograniczonych, lecz niezbędnych możliwości walki w fazie rozwinięcia wojsk.

Planowanie strategiczne TP. Przed rozpoczęciem strategicznego (międzyteatralnego) przerzutu, muszą zostać aktywowane trasy dla transportu powietrznego. Wymaga to ustalenia i aktywacji punktów postojowych, rozwinięcia „łańcucha" załóg lotniczych, jak i również uzyskanie koniecznych dyplomatycznych uzgodnień dla przelotów przez inne państwa. Wyznaczone drogi powietrzne będą musiały być dostosowane do wymagań planu kampanii, aby odpowiadały operacyjnemu rozmieszczeniu sił. Decyzja, co do metody międzyteatralnego zaopatrzenia ma również wpływ na wybór, wewnątrzteatralnych, strategicznych baz. Musi zostać określona zdolność podtrzymania przepływu i pojemności tras.(...)

Przydział strategicznego transportu lotniczego. MON zatwierdza operację, uszczegółowia również, które z zasadniczych, zaplanowanych pokojowych lub specjalnych zadań transportu lotniczego będą utrzymane przez siły tego transportu. Wszystkie operacje wymagające wsparcia przez strategiczny transport lotniczy, muszą być potwierdzone przez **DOE** (***Defense Operations Executive***). Większość strategicznych samolotów transportu lotniczego posiada podwójne możliwości, jako transportowce i tankowce powietrzne. Przydział samolotów do zadań transportowych i tankowania powietrznego w operacjach

musi być zadecydowany na poziomie strategicznym. Będzie to determinowane zaplanowanym rozwinięciem sił na teatrze i poziomem stopnia rozwinięcia wymaganych możliwości operacyjnych. Przydział musi być skoordynowany tak, aby pogodzić potrzeby transportu i tankowania powietrznego. (...)

Taktyczne działania transportu lotniczego

Działania taktyczne transportu lotniczego dotyczą, wewnątrzteatralnych przerzutów pasażerów i ładunków w ramach: *taktycznego lotniczego wsparcia logistycznego*, *taktycznych przerzutów wojsk, misji ewakuacji rannych, działań powietrzno-desantowych* (desanty spadochronowe i związanych z lądowaniem) i *specjalnych misji lotniczych we wsparciu niekonwencjonalnych działań militarnych*.

Rutynowe działania wewnątrzteatralne pozostają w odpowiedzialności Połączonej Sekcji Transportu i Przemieszczeń (***Joint Transport and Movements Section)*** w **JFHQ** gdzie potwierdzane są wszystkie propozycje i przyznawane są priorytety według dyrektyw **JFC`s**. Niektóre z zadań mogą być w pełni wypełniane przez śmigłowce pomocnicze (support), ale podlegają one Dowódcy Komponentu Lądowego. Główna międzyteatralna baza transportu lotniczego powinna być skorelowana z główną bazą strategicznego transportu lotniczego.(...)

4.2.6.4. Powietrzna ewakuacja rannych żołnierzy oraz ewakuacja niewojskowych

Plan strat. Dowódca sił połączonych musi przygotować plan lotniczej ewakuacji medycznej, bazujący na najbardziej realnym do przewidzenia i najwyższym możliwym wskaźniku strat. Plan musi obejmować fazę ewakuacji pola walki, punkty ześrodkowania i oczekiwania oraz fazę ewakuacji strategicznej. Dla ewakuacji z pola walki mogą być użyte śmigłowce w czasie wykonywania swoich zasadniczych zadań. Dla ewakuacji strategicznej zaistnieje konieczność

odpowiedniej identyfikacji samolotów przystosowanych dla tej roli. Konieczne będzie rozwinięcie specjalistycznej eskorty.

Ewakuacja rannych. Ewakuacja po zainicjowaniu, od momentu dostarczenia rannych do punktów pomocy lub szpitali polowych, jest kontynuowana jako ewakuacja powietrzna do szpitali wojskowych lub cywilnych, (które nie muszą znajdować się w UK). Oznakowanie samolotu lub helikoptera w znak Czerwonego Krzyża musi być potwierdzone w Międzynarodowym Komitecie Czerwonego Krzyża (IRCC) na minimum 48 godzin przed jego użyciem. Nie mogą one być przywrócone do działań taktycznych bez późniejszego powiadomienia IRCC. Takie samoloty, działające pod auspicjami Czerwonego Krzyża, nie mogą przenosić żadnego uzbrojenia ani personelu dla wsparcia sił w konflikcie; personel obsługujący musi nosić oznakowanie (naramienniki) wymagane Konwencją Genewską.

Nie walczący. Ewakuacja nie walczących może mieć miejsce zarówno w otoczeniu „umożliwiającym", „częściowo umożliwiającym" lub „uniemożliwiającym". Ewakuacja może być podstawowym celem działania jak w działaniach z asystą wojskową lub z ochroną ewakuacji. Może też być prowadzona jako działania wyprzedzające operacje wojenne na teatrze operacyjnym. W każdym przypadku działania ewakuacyjne będą musiały być wykonywane w bliskiej kooperacji z Biurem Spraw Zagranicznych oraz MSW. Ewakuowanie może dotyczyć obywateli nie – brytyjskich, którym Wielka Brytania wyraziła zgodę na ewakuację. Ewakuacja może mieć miejsce bezpośrednio do WB lub pobliskiego kraju (miejsca schronienia) gdzie późniejszą działalność przejmuje w swoją odpowiedzialność FCO (Departamentu ONZ). Humanitarna lub medyczna ewakuacja zlecana przez ONZ w czasie operacji pokojowych będzie wymagać nadzoru z FCO.

Użycie cywilnego transportu powietrznego.

Kontraktowanie samolotów transportu cywilnego. W przypadku dużych operacji normalną sytuacją będzie, że zarejestrowane samoloty lotnictwa cywilnego będą zakontraktowane dla wsparcia sił transportu powietrznego. Samoloty te mogą być zarejestrowane w międzynarodowych rejestrach i być pilotowane przez zagraniczne załogi. Zagraniczni operatorzy zażądają od Ministerstwa Transportu licencji uprawniających do działania poza granicami kraju. MOD zwykle w konsultacji z ALCC zakontraktuje operatora dla podanej ilości lotów. Cywilne samoloty mogą mieć prawne ograniczenia w przewożeniu niebezpiecznych ładunków i ich pokładowe systemy załadowcze mogą nie być kompatybilne z wyposażeniem RAF-u. Z powodu prawdopodobnych ograniczeń kontroli nad cywilnymi samolotami w przestrzeni powietrznej poza teatrem i całkowitej kontroli nad nimi w obszarze teatru, kontrakt powinien precyzować, że cywilne samoloty będą działać pod bezpośrednim kierownictwem ALCC i z przydzielonymi przez nich znakami wywoławczymi. Uzgodnienia dyplomatyczne dotyczące przelotów i lądowań pozostają w zakresie odpowiedzialności wojskowej.

Działania samolotów cywilnych. Samoloty cywilne, w niewielkich ilościach, będą mogły działać z głównych baz sił Transportu Powietrznego RAF-u. Jednakże, kiedy zostaną zakontraktowane w większej ilości, powinny zostać wyselekcjonowane cywilne lotniska przeładowcze. Te cywilne bazy lotnicze wymagać będą zespołów łącznikowych dla kontroli ruchu i przygotowania załóg. Zakontraktowane cywilne załogi muszą być utrzymywane zgodnie z ustaleniami Konwencji Genewskiej i zapoznane ze swoim statusem. Okoliczności wewnątrz-teatralne mogą wymagać zapewnienia załogom specjalistycznego wyposażenie awaryjnego. Wymagana może być również wojskowa eskorta niejawnych ładunków, które mogą być przerzucane cywilnymi samolotami pilotowanymi przez zagraniczne załogi.

Bezpieczeństwo transportu lotniczego.

Wciąż następuje wzrost zagrożenia działalnością terrorystyczną i przestępczą skierowaną przeciwko samolotom, pasażerom, budynkom lotniskowym i działalności lotniczej. W jej wyniku, dla przeciwstawienia się tym zagrożeniom, utworzona została policja powietrzna. RAF zapewni odpowiednie siły żandarmerii wojskowej, wyszkolonej w procedurach ochrony transportu powietrznego dla przeciwstawienia się prawdopodobieństwu takich działań, skierowanych przeciwko samolotom RAF-u, czarterom MOD, ich załogom, pasażerom i ładunkom. Zaangażowane środki bazują na dostrzegalnym zagrożeniu dla brytyjskich interesów zamorskich i w obszarze WB, bazują na wymogach prawa krajowego i międzynarodowego. (...)

4.2.6.5. Bojowe działania poszukiwawczo - ratownicze

Bojowe działania poszukiwawczo - ratownicze (CSAR) skupiają się na lokalizacji i ratowaniu wojskowych załóg samolotów z niebezpiecznych sytuacji w tym takich gdzie jest zagrożenie działaniem przeciwnika. Jeżeli zagrożenie jest znaczne, do osiągnięcia sukcesu niezbędne są: informacje, ostrożne planowanie, koordynacja akcji, jak również dobre wyszkolenie zespołów ratowniczych. Jakkolwiek poziom zdolności jest głównym wymaganiem, w działaniach wojennych i mniejszych operacjach obejmujących siły zbrojne zwiększa się liczba potencjalnie ocalałych. Głębokie działania i zwiększone użycie patroli sił specjalnych zwiększa znaczenie bojowej siły żywej poza liniami działań bojowych przeciwnika. Operacje wsparcia pokoju obejmujące działanie: zespołów łączności organizacji pozarządowych, pracowników pomocy, zespołów kontrolujących zawieszenie ognia oraz innych cywilno-militarnych grup, zazwyczaj narażają personel militarny i cywilny na rozmaity poziom ryzyka. W tych okolicznościach nawet ograniczone zdolności CSAR mogą odegrać znaczącą rolę podnosząc morale i powszechne zaufanie.

Zasięg zadań. Ratunek oraz odzyskanie osoby w niebezpieczeństwie będzie normalnie związane z szybką reakcją na odbiór sygnału z rejonu zagrożenia i będzie opierać się na wykorzystaniu śmigłowców lub (w wyjątkowych sytuacjach) samolotów. Środki te będą prawdopodobnie nieopancerzone i mają ograniczone uzbrojenie obronne. Tam gdzie zagrożenie jest ograniczone lub odzyskanie może być efektywne zanim się rozwinie sytuacja, środki te mogą działać bez wsparcia; w takich okolicznościach mogą podejmować na pokład członków akcji humanitarnych lub zespoły łącznikowe zagrożone przez miejscowych nieuzbrojonych demonstrantów jak również zespoły obserwatorów znajdujące się w kłopotach nawet w odległych rejonach. Jakkolwiek w wielu wymienionych sytuacjach misje CSAR powinny być ostrożnie planowane i skrycie realizowane jako część całości działań ratowniczych. W ostatnim przypadku w planowaniu całości działań ratowniczych CSAR będzie potrzebne uwzględnienie sytuacji powietrznej oraz najlepszej drogi do i nad rejon ratowania, co może wymagać wsparcia OP. Trasy śmigłowców ratowniczych (lub lekkich samolotów mogą wymagać oczyszczenia przez samoloty LM, może też istnieć potrzeba obezwładnienia obrony powietrznej na wrogim obszarze. Operacja ratownicza może wymagać odciągnięcia uwagi oddziałów przeciwnika poprzez zastosowanie w miejscu operacji, działań dezinformujących. Jeżeli przy strefie załadunku możliwa jest obecność przeciwnika, strefa operacji ratowniczej będzie wymagała ubezpieczenia przez oddziały wojskowe i śmigłowce bojowe. Jeżeli ratowanie obejmuje głęboką penetrację w głąb terytorium przeciwnika może być potrzebne zapewnienie koordynacji działania przez system AWACS.

Kierowanie operacjami CSAR. Dowódca CAOC będzie odpowiedzialny za planowanie i wykonanie operacji CSAR, wykonywanej na polecenie dowódcy komponentu lotniczego (JFACC). Decyzje JFAC dla JFACC będą miały pierwszeństwo w kierowaniu przygotowaniami misji CSAR odnośnie wykorzystywania zasobów dowódców innych komponentów. JFACC będzie dostarczał wiadomości dla dowódcy CAOC w sprawie możliwości „natychmiastowego

ratunku". Dowódca CAOC powinien wyznaczyć starszego dowódcę misji ratowniczych na dowódcę taktycznego, delegowanego z uprawnieniami TACON. W przypadku ratowania, na którym skupia się zainteresowanie publiczne, polityka informacyjna musi być ustalona na początku planowanej operacji CSAR.

Procedury i wyposażenie

Cała siła żywa biorąca udział w misjach CSAR to znaczy: rozbitek, ratownik, dowódcze centrum sztabowe, załogi wspierające powinny znać procedury odnośnie postępowania w przypadku wsparcia i dowodzenia misjami CSAR i dostępnego wyposażenia dla alarmowania, lokalizacji, ważności i identyfikacji zespołów do danych operacji. Dla ważnych wojskowych operacji, kluczowy personel powinien być wyposażony w tajny lokalizator położenia i urządzenie łączności oraz otrzymać pełne instruktaże na uniknięcie dostania się w ręce przeciwnika, techniki kontaktu, procedury podjęcia i inne taktyczne procedury. Szczegóły będą uzależnione od teatru działań wojennych, typu zaangażowanych samolotów i dostępnego wyposażenia.

Powszechność cywilnych odbiorników łączności satelitarnej, GPS, przenośnych telefonów komórkowych oraz innych urządzeń zaawansowanej technologii umożliwia wielu osobom, będącym w niebezpieczeństwie w misjach pokojowych i konfliktach, wezwanie w celu wsparcia i ratunku. Dlatego dowództwo teatru i sztab łączności powinni starannie planować tego typu działania.

5. POWIETRZNA SZTUKA OPERACYJNA NATO

Główne treści powietrznej sztuki operacyjnej NATO zaprezentowane zostały w podstawowym dokumencie doktryny wspólnych działań Sojuszu „Allied Joint Doctrine. AJP 01." Istotą tych treści jest opis procesu projektowania działań powietrznych na poziomie operacyjnym.

5.1. Koncepcja połączonych działań powietrznych

Połączone działania powietrzne wykorzystują potęgę powietrzną dla wsparcia celów kampanii dowódcy sojuszniczych sił połączonych (COMAJF). Potęga powietrzna jest używana nie tylko dla zdobywania i utrzymywania kontroli w powietrzu, ale może występować również jako siła wspierająca, wspierana lub też działająca niezależnie. Jej zastosowanie jest jednak zawsze podporządkowane wspieraniu wysiłków dowódcy sojuszniczych sił połączonych w osiągania jego celów. Wielonarodowe połączone działania powietrzne mogą wspierać marynarkę wojenną (łącznie z desantem morskim i lotnictwem marynarki wojennej), siły lądowe (łącznie z lotnictwem wojsk lądowych) i komponenty sił specjalnych. I odwrotnie, komponenty te mogą wspierać komponent powietrzny w podtrzymywaniu i wzmacnianiu działań powietrznych. W pewnych okolicznościach zasoby powietrzne mogą działać niezależnie bez wsparcia ze strony innych komponentów.

5.2. Charakterystyka potęgi powietrznej

Potęga powietrzna, dzięki zdolności korzystania z trzeciego wymiaru ponad powierzchnią ziemi posiada specyficzny charakter i znacznie odbiegają od potęgi lądowej i morskiej. Eksploatacja tej zdolności umożliwia jej stawianie czoła wszystkim przeciwstawnym elementom w większości sytuacji. Planując działania powietrzne, dowódcy i sztaby powinni zdawać sobie sprawę z tej cechy charakteru, która pozwala uczynić z potęgi powietrznej ważną, a czasem

nawet decydującą siłę w sojuszniczych połączonych działaniach bojowych, ale powinni również być świadomi jej ograniczeń.

Do cech charakterystycznych potęgi powietrznej należą:

- **Elastyczność.** „ Prawdopodobnie najważniejsza cecha potęgi powietrznej. Jej istotą jest zdolność poszczególnych systemów występowania w licznych rolach i wykonywania różnorodnych zadań. Najefektywniejszym zastosowaniem potęgi powietrznej będzie właściwe przyporządkowanie najodpowiedniejszego systemu uzbrojenia do określonego zadania, choć najbardziej oczywisty system nie musi koniecznie być najlepszym.

- **Zasięg.** Można, niezależnie od cech charakterystycznych terenu czy przeszkody, dokonywać projekcji potęgi powietrznej niemalże w skali globalnej. Możliwość tankowania w powietrzu zwiększa zasięg jej działania, pozwalając atakować odległe lub niedostępne obiekty i umożliwiając wymuszanie restrykcji politycznych takich jak zakaz lotów nad danym terytorium bez zezwolenia. Dzięki temu, potęga powietrzna może niszczyć obiekty na bardzo rozległym obszarze.

- **Prędkość.** Prędkość samolotów pozwala na szybkie użycie potęgi militarnej. Zapewnia także szybsze wykonanie zadań, przez co możliwe jest wykonanie większej ich liczby w danym okresie czasu. Prędkość redukuje również podatność na trafienie, przez co wzrasta żywotność.

- **Manewrowrowość.** Zdolność samolotu do działania w szerokim trzeciego wymiaru dostarcza potędze powietrznej możliwości obserwacji i wpływania

na to, co się dzieje zarówno na powierzchni jak i pod nią. Umożliwia to wykonanie bezpośredniego ataku sił naziemnych i nawodnych oraz manewrowanie nie tylko w, dwóch ale w trzech płaszczyznach.

- **Możliwości potęgi powietrznej.** 8 Synergistyczna kombinacja elastyczności, zasięgu działania, prędkości i manewrowości zapewnia potędze powietrznej właściwości, które właściwie zastosowane, mogą skutecznie wpłynąć na powodzenie wielonarodowej połączonej kampanii. Do możliwości tych należą:

- **Dominacja i wszechobecność.** Kombinacja prędkości, wysokości, zasięgu i elastyczności / zdolności do adaptacji pozwala potędze powietrznej przeciwdziałać lub i stawiać czoła jednoczesnym zagrożeniom na dużo rozleglejszym pod względem geograficznym obszarze niż jest to możliwe z użyciem systemów naziemnych. Umożliwia to także prowadzenie rozpoznania, wpływanie, odstraszanie, powstrzymywanie, wymuszanie i niszczenie, niezależnie od tego gdzie i kiedy jest to konieczne.

- **Szybkie reagowanie.** Potęga powietrzna może być szybko używana na odległych teatrach w celu zapewnienia widocznego i terminowego wsparcia sojusznikom lub w celu odstraszenia ewentualnej agresji. Szybkie reagowanie potęgi powietrznej jest tak samo ważne podczas reagowania w sytuacjach kryzysowych jak i podczas wojny.

- **Koncentracja.** Prędkość, zasięg i elastyczność umożliwiają potędze powietrznej koncentrację siły militarnej w wielu formach, czasie i przestrzeni, kiedy i gdzie jest to konieczne. Wpływ na morale oraz efekty fizyczne takiej

koncentracji, czy zmasowania są często niezwykle istotne dla osiągnięcia powodzenia operacyjnego.

- **Precyzja.** Możliwości eksploatowania wysokości, precyzji nawigacji i kierowanego uzbrojenia oraz atakowania „szerokiego zakresu celów powietrznych i powierzchniowych pozwalają siłom powietrznym na działanie z wielką precyzją.

Użycie potęgi powietrznej umożliwia szybkie eskalowanie i de eskalowanie jakiegokolwiek konfliktu. Umiejętne jej użycie może być efektywnym w aspekcie kosztów, sposobem osiągania celów. Planując użycie potęgi powietrznej dowódcy muszą być świadomi efektywności jej użycia, która zależy od wielu czynników, wśród których możliwości i atrybuty potęgi powietrznej są jednym z nich. Dzięki swojej prędkości i zasięgowi zasoby powietrzne są w stanie szybko dostarczyć precyzyjną potęgę bojową i swoją obecność w dowolnym miejscu świata. Ponadto elastyczność, mobilność i szybkie reagowanie potęgi powietrznej umożliwia uzyskanie zaskoczenia w wielu rodzajach konfliktów.

Ci, którzy planują użycie potęgi powietrznej muszą brać pod uwagę unikalne możliwości poszczególnych typów systemów broni. Odpowiednie wykorzystanie tych możliwości do tworzenia zgrupowań zapewni koncentrację siły ognia, która biorąc pod uwagę zabójczość i precyzję współczesnej amunicji lotniczej może uzyskać nieproporcjonalnie duży efekt w przebiegu konfliktu. Jako środki o wielkiej wartości, zasoby powietrzne winny mieć zapewniony odpowiedni poziom ochrony.

Użycie potęgi powietrznej jest niepowtarzalną wartością pozwalającą dowódcom unikać odpowiedzialności politycznej i militarnej, która pojawia się w wypadku rozległej obecności wojskowej na terenie obcego kraju. Ponieważ potęga powietrzna nie wymaga rozmieszczania wojsk w rejonie atakowania, to jest ona w stanie wpływać na konflikt zmniejszając zarówno ryzyko dla własnych wojsk jak i skalę negatywnych reakcji międzynarodowych.

5.3. Typy działań powietrznych

Działania powietrzne prowadzone są przede wszystkim dla zdobycia i utrzymania w danym czasie i przestrzeni określonego stopnia kontroli przestrzeni powietrznej, co tworzy dogodne warunki do działania całym połączonym siłom Sojuszu. W ramach połączonej kampanii mogą być prowadzone następujące rodzaje działań powietrznych:

a. **Działania przeciwko zasobom powietrznym (Counter Air Operations).** Celem tych działań jest osiągnięcie i utrzymanie wymaganego stopnia kontroli przestrzeni powietrznej, która zawiera się od panowania w powietrzu do lokalnej przewagi w czasie i w przestrzeni określonej przez dowódcę sojuszniczych sił połączonych (COMAJF). Zwykle wymaga to rozdzielenia wysiłku między **ofensywnymi(OCA** - *Offensive Counter Air*) i **defensywnymi** (**DCA** - *Defensive Counter Air*) **działaniami przeciwko zasobom powietrznym** oraz działaniami **obezwładniania obrony powietrznej przeciwnika** (**SEAD** - *suppression of enemy air defence*). Ofensywne działania przeciwko zasobom powietrznym mogą obejmować wymiatanie (sweep), towarzyszenie, atak na lotniska (włączając w to atakowanie samolotów na ziemi) i obezwładnianie obrony powietrznej przeciwnika. Defensywne działania przeciwko zasobom powietrznym zawierają użycie aktywnych środków OP

takich, jak lotnictwo myśliwskie, rakiety przeciwlotnicze, artyleria przeciwlotnicza, uzupełnianych przedsięwzięciami obrony pasywnej.

(1) **Działania obezwładniania obrony powietrznej przeciwnika** (**SEAD**) to każda aktywność destrukcyjna lub zakłócająca, w wyniku, której niszczy się, neutralizuje lub czasowo degraduje naziemną lub nawodną obronę powietrzną przeciwnika. Obezwładnianie obrony powietrznej przeciwnika tworzy warunki powodzenia większości działań. Integracja SEAD z powietrznymi działaniami bojowymi jest jedną z głównych warunków ich sukcesu.

b. **Strategiczne działania powietrzne**. Takie działania prowadzone są na szczeblu strategicznym lub operacyjnym dla osiągnięcia pożądanych efektów strategicznych i dlatego też prawdopodobnie kształtowane będą przez polityczne cele i ograniczenia. Atak strategiczny ukierunkowany jest na środek ciężkości przeciwnika lub inną grupę ważnych obiektów takich jak elementy systemu dowodzenia, zaplecza produkcyjnego przemysłu zbrojeniowego oraz kluczowej infrastruktury wsparcia. Ataki te prowadzone są do osiągnięcia takiego stopnia zniszczenia oraz dezintegracji militarnych i cywilnych możliwości przeciwnika, który uniemożliwia dalsze prowadzenie wojny lub agresywnej działalności.

c. **Działania przeciwko siłom naziemnym i nawodnym (Anti-Surface Force Air Operations)**. **- 220** Działania te są prowadzone w celu zdegradowania potęgi militarnej niezbędnej do okupowania terenu lub eksploatowania przestrzeni morskiej przez neutralizowanie, opóźnianie lub niszczenie sił lądowych i nawodnych nieprzyjaciela. Działania te zawierają **walkę z nawod-**

nymi zasobami morskimi (**ASUW** - *Anti-Surface Unit Warfare*), **izolację lotniczą** (**AI** – *Air Interdiction*) i **bezpośrednie wsparcie lotnicze** (**CAS** – *Close Air Support*). Działania te wnoszą wkład w kształtowanie pola walki dla potrzeb innych niż powietrzny komponentów. Umożliwiają także dowódcy wykorzystanie własnych możliwości i eksploatowanie słabości przeciwnika przy zachowaniu swobody działania uzyskanej przez wyzyskanie zdolności potęgi powietrznej do prowadzenia asymetrycznej walki.

(1) **Izolacja lotnicza** (**AI** – *Air Interdiction*). To działania powietrzne prowadzone dla zniszczenia, zneutralizowania lub opóźnienia potencjału militarnego nieprzyjaciela przed jego zastosowaniem w walce. Działania te prowadzi się na takiej odległości od własnych wojsk, która nie wymaga szczegółowej koordynacji z nimi ognia i manewru.

(2) **Bezpośrednie wsparcie lotnicze** (**CAS** – *Close Air Support*). Jest to działanie powietrzne prowadzone zarówno przez stało jak i zmiennopłaty przeciwko wrogim obiektom położonym w bezpośredniej styczności bądź w bliskiej odległości do własnych wojsk. Działanie to wymaga szczegółowej koordynacji każdego zadania z ogniem i manewrem tych wojsk.

d. **Morskie działania powietrzne**. W działaniach tego typu samoloty bazowania naziemnego i pokładowego ściśle współdziałają z marynarką wojenną. Działania takie prowadzone są dla zapewnienia maksymalnej efektywności użycia zasobów powietrznych. Celem tych działań jest wykrywanie, monitorowanie i powstrzymywanie wysuniętej dyslokacji nieprzyjaciela oraz pogłębienie obrony i zdobywanie i utrzymywanie inicjatywy. Jedną z głównych ról morskich działań powietrznych jest pomoc w tworzeniu i aktualizowaniu

jednolitego obrazu sytuacji morskiej. Wspólne działania powietrzne i morskie są pożądane gdyż zapewniają uzyskiwanie synergii, jednakże ze względu znaczne różnice prędkości i zasięgu zasoby powietrzne mogą również prowadzić działania samodzielne.

(1) **Walka z nawodnymi zasobami morskimi** (**ASUW** - *Anti-Surface Unit Warfare*). Celem tej walki jest zapobieżenie przed efektywnym użyciem przez nieprzyjaciela jego sił nawodnych. Walkę z nawodnymi zasobami morskimi w formie skoordynowanych działań prowadzą samoloty oraz okręty nawodne i podwodne. Walka ta zawiera szerokie spektrum działań rozciągające się od rozpoznania i śledzenia do atakowania okrętów wroga.

(2) **Zwalczanie okrętów podwodnych** (**ASW** - *Anti-Submarine Warfare*). Celem tej walki jest niedopuszczenie nieprzyjacielowi do efektywnego użycia jego okrętów podwodnych. Przeciwstawianie się morskim działaniom podwodnym wymaga rozległych możliwości. Zwalczanie okrętów podwodnych polega zwykle na użyciu stałopłatów przystosowanych do zwalczania okrętów podwodnych, śmigłowców, własnych okrętów podwodnych, okrętów nawodnych i innych typów lotnictwa. Umiejętne prowadzenie tej walki może zapewnić jej przenoszenie z jednego obszaru na drugi i szybkie skoncentrowanie lub rozproszenie wrogich okrętów podwodnych.

Morskie działania powietrzne nie odnoszą się jedynie do samolotów morskich. Mogą je także prowadzić inne samoloty stosując procedury morskich działań powietrznych.

e. **Wspierające działania powietrzne**. Działania te są prowadzone zarówno samodzielnie jak i w koordynacji z innymi i wiążą się z użyciem samolotów i coraz częściej śmigłowców. Samoloty mogą być użyte po to, by wzmocnić działania wszystkich typów lotnictwa prowadzone w każdym środowisku. Wspierające działania powietrzne wymagają również ścisłej koordynacji i integracji i zawierają następujące ich typy:

(1) Powietrzna obserwacja i rozpoznanie. Działania te mają na celu zapewnienie wczesnego ostrzegania przed działaniami i zagrożeniami ze strony nieprzyjaciela oraz wczesne wykrycie ich charakteru. Działania takie obejmują gromadzenie informacji, za pomocą czujników umieszczonych na pokładzie, dotyczącej prowadzenia działań, sił i zasobów przeciwnika lub potencjalnego przeciwnika. W zasobach sił połączonych mogą się znajdować samoloty wyposażone w środki rozpoznania fotograficznego lub elektronicznego, powietrzne systemy wczesnego ostrzegania (**AEW** - *Airborne Early Warning*), samoloty patrolowe sił morskich (**MPA** - *Maritime Patrol Aircraft*), samoloty radarowego systemu obserwacji i ustalania obiektów ataku (**JSTARS** – *Joint Survellance and Targetting Attack Radar System*) czy też bezpilotowe aparaty latające (**UAVs** - *Unmanned Aerial Vehicles*).

(2) Walka elektroniczna (EW). Powietrzna walka elektroniczna powinna obejmować zarówno jej formę aktywną jak i pasywną. Umożliwi to efektywne wykorzystanie spektrum elektromagnetycznego przez połączone siły, przy jednoczesnym stosowaniu środków elektronicznych do rozpoznawania i wzbraniania wrogiej aktywności elektronicznej. Niezwykle istotna jest koordynacja działań tej walki z planem działań informacyjnych dowódcy sił połączonych.

(3) Transport powietrzny (*Airlift*). Działania transportu powietrznego, zarówno strategiczne jak i taktyczne, zapewniają szybkość, elastyczność i mobilność, przez co umożliwiają komponentom sił połączonych szybkie rozmieszczenie, przemieszczenie, zasilenie czy też ewakuację. Dostępność odpowiednich możliwości transportu powietrznego będzie miała szczególne znaczenie dla planów dowódcy sojuszniczych sił połączonych.

(4) Tankowanie w powietrzu (**AAR** - *Air-to-Air Refuelling*). Tankowanie w powietrzu nazywane jest mnożnikiem siły, bo zwiększa zasięg i czas wykonywania zadania, elastyczność samolotu, jak również, udźwig uzbrojenia. Umożliwia potędze powietrznej projekcję siły na duże odległości lub jej koncentrację w najbardziej pożądanym czasie i miejscu.

(5) Specjalne działania powietrzne. Są działaniami powietrznymi prowadzonymi przez specjalnie zorganizowane, wyszkolone i wyposażone siły dla osiągania militarnych, politycznych, ekonomicznych lub psychologicznych celów przy pomocy niekonwencjonalnych środków militarnych. Działania te prowadzone są w okresie pokoju, kryzysu i konfliktu, niezależnie bądź w koordynacji z działaniami konwencjonalnymi czy też działaniami sił specjalnych.

(6) Pokładowe dowodzenie i kontrola. Do platform pokładowego dowodzenia i kontroli, które mogą być w dyspozycji sojuszniczego dowódcy sił połączonych należą: samoloty z pokładowymi systemami ostrzegania i kontroli (**AWACS** - *Airborne Warning and Control Sys-*

tem) oraz samoloty - powietrzne centra dowodzenia i kontroli działaniami bojowymi (**ABCCC** - *Airborne Battlefield Command and Control Centre*).

(7) Poszukiwania i ratownictwo (SAR - *Search and Rescue*) **oraz poszukiwania i ratownictwo w warunkach bojowych (CSAR** - *Combat Search and Rescue*). Działania SAR mogą obejmować wykorzystanie samolotów i śmigłowców, specjalistycznych zespołów personelu ratownictwa i wyposażenia do poszukiwań i w klęskach żywiołowych na lądzie i morzu. Działania CSAR są prowadzone w warunkach bojowych.

5.4. Dowodzenie i kierowanie działaniami powietrznymi

Jedność dowodzenia i kierowania nad działaniami w powietrzu. Posiadając przewagę i elastyczność działania w powietrzu, jedność dowodzenia i kierowania nad działaniami w powietrzu, jest osiągana najlepiej, gdy nadzór nad nią prowadzony jest z najwyższego szczebla. Sojusznicze połączone działania powietrzne są powadzone niezależnie lub stanowią wsparcie dla działań innych komponentów sił połączonych realizujących zadania zmierzające do osiągnięcia celów kampanii sojuszniczego dowódcy sił połączonych. Wkład sił powietrznych może wyrażać się udziałem konkretnych zgrupowań, możliwościami sił, systemami, misjami, czy też wylotami bojowymi. Ich efektywność nie jest bynajmniej funkcją relacji z dowódcą, lecz z ustanowionym przez niego systemem dowodzenia i kontroli.

Dowódca komponentu powietrznego sojuszniczych sił połączonych. Dowódca sił połączonych zazwyczaj wyznacza dowódcę komponentu powietrznego sojuszniczych sił połączonych (**JFACC** - *Joint Force Air Component Commander*). Czyni to dla zapewnienia efektywnej integracji potęgi powietrznej

w realizacji koncepcji działania, po to, aby umożliwić pełniejsze korzystanie z potencjału sił powietrznych, a także w celi koordynacji potrzeb innych komponentów, które potrzebują korzystania z przestrzeni powietrznej w jego rejonie odpowiedzialności.

Wyznaczanie JFACC. Dowódca sił połączonych zwykle wyznacza na dowódcę komponentu, tego, kto wnosi do zgrupowania największe zasoby powietrzne oraz posiada najlepsze możliwości funkcjonowania jako JFACC w zakresie planowania, stawiania zadań i kontroli połączonych działań powietrznych. Dowódca sił połączonych opiera swoje decyzję na wielu czynnikach, takich jak interes całości misji, koncepcja działania, zadania i rozkazy wydane podwładnym dowódcom, dostępność sił, czas trwania i charakter połączonych działań powietrznych, jak również wymagany stopień jedności dowodzenia i kontroli połączonymi działaniami powietrznymi.

Zakres władzy dowódcy komponentu powietrznego sił połączonych (JFACC). Dowódca komponentu powietrznego (JFACC) powinien planować i prowadzić skoordynowane połączone działania powietrzne, wykorzystując wszelkie dostępne zasoby i środki, zgodnie z wytycznymi dowódcy sił połączonych, dążąc do osiągnięcia ogólnych celów kampanii. JFACC sprawuje taki zakres władzy, jaki zostanie mu przekazany przez dowódcę sił połączonych. Bez względu na wyznaczenie JFACC, dowódcy komponentów będą zachowywać posiadany zakres dowodzenia nad ich organicznymi siłami, gwarantowany przez dowódcę sił połączonych, szczególnie w zakresie koordynacji działań oraz wsparcia administracyjnego i logistycznego.

Zakres odpowiedzialności dowódcy komponentu powietrznego sił połączonych (JFACC). Dowódca sił połączonych określi zakres odpowiedzialności JFACC. Zwykle odpowiedzialność ta obejmuje:

a. Opracowanie, we współpracy z dowódcami innych komponentów, takiego planu połączonych działań powietrznych, który najlepiej służy osiągnięcia ogólnych celów kampanii prowadzonej przez dowódcę sił połączonych.

b. Zaproponowanie dowódcy sił połączonych, po wcześniejszych konsultacjach z dowódcami innych komponentów, podziału środków.

c. W oparciu o decyzję dowódcy sił połączonych odnośnie podziału środków powietrznych, zapewnienie scentralizowanego planowania alokacji i stawiania zadań przyporządkowanym siłom.

d. Kontrolowanie prowadzenia połączonych działań powietrznych, stosownie do wytycznych dowódcy sił połączonych.

e. Koordynacja sojuszniczych połączonych działań powietrznych z działaniami prowadzonymi przez dowódców innych komponentów oraz siły przydzielone lub wspierające dowódcę sił połączonych.

f. Dokonywanie oceny rezultatów połączonych działań powietrznych.

g. Sprawowanie obowiązków szefa kontroli przestrzeni powietrznej i dowódcy obrony powietrznej, o ile dowódca sił połączonych nałoży takie obowiązki.

h. Funkcjonowanie jako dowódca wspierający i wspierany, stosownie do poleceń dowódcy sił połączonych.

i. Gromadzenie i interpretowanie informacji rozpoznawczej (wspólnie z J2) zabezpieczającej planowanie i prowadzenie połączonych działań powietrznych.

Organizacja stanowiska dowodzenia JFACC. Struktura organizacji dowodzenia JFACC byłaby podyktowana wymaganiami i potrzebami dowódcy sił połączonych oraz czynnikami operacyjnymi w obszarze odpowiedzialności. Zazwyczaj, struktura ta obejmowałaby ciało złożone ze specjalnych doradców oraz podstawowych elementów sztabu od A1 do A9, zgodnie ze standardami organizacji planowania długoterminowego. Dowódca komponentu powietrznego sił połączonych sprawował będzie kontrolę nad prowadzeniem działań powietrznych za pośrednictwem Połączonego Ośrodka Dowodzenia Działaniami Powietrznymi (**JAOC** - *Joint Air Operations Centre*), będącego częścią jego stanowiska dowodzenia lub Ośrodka Dowodzenia Działaniami Powietrznymi (**CAOC** - *Combined Air Operations Centre*), gdy wykorzystywana jest istniejąca organiczna struktura dowodzenia i kontroli NATO. Stanowisko dowodzenia dowódcy komponentu powietrznego sił połączonych organizowane jest tak, aby jako w pełni zintegrowana jednostka dowodzenia i kontroli i obsadzona personelem sztabowym zapewniającym wykonywanie wszystkich obowiązków JFACC. Każdy z elementów stanowiska dowodzenia JFACC bazuje na wiedzy

innych komponentów niezbędnej do koordynowania próśb i działań i utrzymywania bieżących działań połączonej kampanii.

a. Funkcje Połączonego Ośrodka Dowodzenia Działaniami Powietrznymi (JAOC). JAOC byłby centralnym punktem struktury organizacji dowodzenia JFACC, obejmującym następujące funkcje i organizacje:

(1) Planowanie. Sztab planowania przygotowuje plany przyszłych połączonych działań powietrznych prowadzących do osiągnięcia ogólnych celów kampanii dowódcy sił połączonych. Opracowuje on propozycje dla dowódcy sił połączonych w zakresie podziału środków i wyznaczania obiektów uderzeń powietrznych. W następstwie decyzji dowódcy sił połączonych odnośnie tych i pokrewnych aspektów, sztab codziennie przygotowuje Rozkaz do Działań Powietrznych (**ATO** - *Air Tasking Order*).

(2) Działanie. Komórka działań bieżących realizuje Rozkaz do Działań Powietrznych (ATO). Zarządza on również bieżącymi działaniami sił powietrznych Sojuszu, zmieniając w zależności od potrzeb, czasy wykonania zadań lub obiekty ataków oraz dokonując innych korekt związanych z potrzebami aktualnej sytuacji.

(3) Rozpoznanie. Personel rozpoznania wchodzący w skład JAOC powinien nieustannie śledzić oraz oceniać możliwości i zamiary nieprzyjaciela, dostarczać niezbędnej, dla wyboru obiektów uderzeń, doboru środków rażenia i ich nosicieli, informacji rozpoznawczej oraz prowadzić ocenę skutków wykonanych uderzeń (**CA** - *Combat assessment*).

(4) **Funkcje łącznikowe.** Zasadniczo, dowódcy komponentu morskiego, lądowego i specjalnego, umieszczać będą personel łącznikowy w strukturze JAOC. Ponadto, wszystkie państwa wydzielające kontyngenty powietrzne powinny rozmieścić swoje grupy łącznikowe. Personel łącznikowy powinien składać się z doświadczonych specjalistów w zakresie działań bojowych, którzy pomogliby zintegrować działania komponentów lub narodowych kontyngentów z sojuszniczymi połączonymi działaniami powietrznymi. Powinni oni również koordynować i rozwiązywać problemy pomiędzy narodowymi działaniami bezpośredniego wsparcia powietrznego i sojuszniczymi połączonymi działaniami powietrznymi.

b. **Sztab łącznikowy wyższego szczebla reprezentujący komponenty.** Sztab łącznikowy wyższego szczebla przysyłany przez inne komponenty powinien służyć za kanał bezpośredniej koordynacji pomiędzy JFACC i odpowiednimi dowódcami komponentów. Personel tego sztabu winien reprezentować swojego dowódcę komponentu w sytuacjach krytycznych i zapewniać wiedzę ekspercką z zakresu reprezentowanego komponentu niezbędną do planowania i prowadzenia połączonych działań powietrznych. Starsi narodowi oficerowie łącznikowi spełnialiby porównywalną rolę na poziomie narodowym.

c. **Sztab JFACC.** Sztab AJFACC winien swym składem odzwierciedlać kompozycję sił zaangażowanych w działania powietrzne. Specjaliści z zakresu obszarów funkcjonalnych (takich jak rozpoznanie, walka elektroniczna, logistyka, przestrzeń powietrzna, planowanie oraz CIS) winni służyć swoją wiedzą i umiejętnościami w zakresie pełnienia funkcji zabezpieczających, planistycznych i wykonawczych. Specjaliści z zakresu wykonywania poszczególnych rodzajów zadań (takich jak działania przeciwko zasobom powietrznym, ofensywne wsparcie lotnicze, rozpoznanie i śledzenie, tankowanie i transport

powietrzny) powinni zapewnić wiedzę w zakresie użycia sił niezbędną do planowania i wykorzystania wydzielonych do działań powietrznych narodowych kontyngentów oraz komponentów sił. Dowódca komponentu powietrznego sił połączonych w porozumieniu z dowódcami innych komponentów, określi szczegółowe wymagania odnośnie obsady personalnej.

Dyslokacja JFACC. JFACC może być rozmieszczony na morzu lub na lądzie. Położenie to zależeć będzie od dostępności środków i warunków, w jakich będą prowadzone działania. Rozmieszczenie w jednym miejscu stanowisk dowodzenia dowódcy sił połączonych (JFC) oraz dowódcy komponentu powietrznego sił połączonych (JFACC), jeśli nie jest konieczne, nie jest szczególnym wymogiem. Stacjonując na morzu, stanowiska dowodzenia JFC i JFACC, rozmieszczone byłyby zazwyczaj razem na odpowiednio wyposażonej jednostce pływającej. Niezależnie od miejsca stacjonowania na morzu czy na lądzie, struktura organizacyjna oraz funkcje stanowiska dowodzenia JFACC zasadniczo pozostają takie same.

5.5. Planowanie i prowadzenie działań powietrznych

Opracowanie koncepcji połączonych działań powietrznych. Planowanie połączonych działań powietrznych rozpoczyna się wraz z otrzymaniem misji przez dowódcę sił połączonych. Ocena dokonana przez niego kształtuje podstawy do określenia celów komponentów sił. Na podstawie misji sił połączonych oraz zamiaru działań dowódcy tych sił oraz określonych celów, dowódca komponentu powietrznego sił połączonych prowadzi ocenę sytuacji. Następstwem tej oceny jest formułowanie wariantów działania i wybór rekomendowanego (**CoA** – *Course of Action*). Z chwilą, gdy rekomendowany przez JFACC wariant działania jest zatwierdzony przez dowódcę sił połączonych, staje się ona podstawową koncepcją działań powietrznych. Plan połączonych działań powietrz-

nych oraz plany uzupełniające go plany szczegółowe precyzują, w jaki sposób potęga powietrzna wspierać będzie kampanię dowódcy sił połączonych.

Plan połączonych działań powietrznych. Plan połączonych działań powietrznych dowódcy komponentu powietrznego powinien opisywać użycie potęgi powietrznej w osiąganiu ogólnych celów kampanii dowódcy sił połączonych. Plan ten powinien:

a. Identyfikować ofensywne i defensywne zagrożenia ze strony sił aktualnego i przyszłego przeciwnika w stosunku do własnych działań powietrznych.

b. Wskazywać, jaki wysiłek powietrzny będzie niezbędny do osiągnięcia celów sił połączonych.

c. Integrować wysiłki powietrzne sił połączonych.

d. Identyfikować priorytetowe cele i obiekty uderzeń dowódcy sił połączonych, określać stan pożądanych rezultatów, opisywać, w jakiej kolejności obiekty te powinny być atakowane oraz określać wielkość wysiłku niezbędnego do osiągnięcia określonych rezultatów.

e. Identyfikować obiekty uderzeń wymagające wielokrotnych ataków oraz potrzeby w zakresie oceny rezultatów działań (CA).

f. Wiązać fazy działań powietrznych z fazami kampanii dowódcy sił połączonych.

g. Określać procedury przydziału środków, stawiania zadań i sprawowania kontroli nad połączonymi działaniami powietrznymi.

h. Z chwilą, gdy znany jest ich kształt, przyporządkowywać poszczególnym elementom sił dostępne elementy wsparcia logistycznego oraz uwarunkowania planistyczne.

i. Zapewnić szczegółową całościową ocenę planu w zakresie zdolności do podtrzymywania działań połączonych.

j. Zawierać plan obrony powietrznej (jeśli JFACC jest jednocześnie dowódcą obrony powietrznej).

k. Zawierać szczegółowy plan kontroli przestrzeni powietrznej (jeżeli JFACC jest jednocześnie szefem kontroli przestrzeni powietrznej).

Proces zarządzania siłami. Integrując przydzielone mu zasoby powietrzne, dowódca sił połączonych powinien określić rozmiary zasobów powietrznych niezbędnych do przeprowadzenia połączonych działań powietrznych oraz ogólny podział wysiłku uzgodniony z dowódcami wszystkich komponentów. Czynniki, które muszą być wzięte pod uwagę podczas tego procesu obejmują:

a. Cele, które mają być osiągnięte.

b. Uwarunkowania polityczne wpływające na realizację planu.

c. Charakter i intensywność konfliktu, zastosowaną strategię, a w szczególności zagrożenie, prawdopodobne typy obiektów uderzeń, prawdopodobny wymagany czas reakcji i wymagania w zakresie generowania sił.

d. Terminy wydzielenia potencjalnych zasobów powietrznych.

e. Możliwości operacyjne, ograniczenia i bezpieczeństwo wszystkich systemów uzbrojenia, teren i warunki atmosferyczne.

f. Dostępność zabezpieczenia logistycznego.

g. Zastrzeżenia wydzielających siły państw w zakresie ich wykorzystania.

Poziomy zarządzania. W następstwie delegowania uprawnień (**TOA** - *Transfer of Authority*) dowódcom NATO, z uwzględnieniem narodowych procedur, poziom władzy dowódczej powierzonej dowódcy sił połączonych (zazwyczaj OPCON) nad przydzielonymi siłami oraz proces zarządzania siłami jest realizowany na czterech poziomach:

a. Tymczasowy przydział sił (*Allotment*) to tymczasowa zmiana przydziału sił powietrznych między dowództwami teatrów. Decyzja o dokonaniu takiego

przydziału leży w kompetencji dowódcy sprawującego dowództwo operacyjne (Dowódca Strategiczny lub Regionalny). Procesu tymczasowej zmiany przydziału sił dokonuje się dla zapewnienia równowagi sił potrzebnych do realizacji celów określonych przez tego dowódcę.

b. **Ogólny podział wysiłku** (*Apportionment*) jest to określenie i przydział całkowitego spodziewanego wysiłku wyrażony w procentach i priorytetu poszczególnym rodzajom działań powietrznych lub obszarom geograficznym w danym okresie czasu. Podział wysiłku jest podstawowym obowiązkiem dowódcy sił połączonych (JFC). Natomiast JFACC jest odpowiedzialny za przygotowanie uzasadnionej propozycji tego podziału dla JFC. Aby uwzględnić całość planu kampanii teatru, JFACC musi konsultować swoje propozycje z dowódcami innych komponentów. Wszyscy dowódcy komponentów sił połączonych będą mieli podstawową wiedzę o misji każdego komponentu i jego roli w ogólnym wysiłku teatru zmierzającym do osiągnięcia celów kampanii dowódcy sił połączonych. Dlatego też komponenty za pomocą elementów łącznikowych na połączonym stanowisku dowodzenia muszą przekazywać JFACC opis ich aktywności. Wiedza o wzajemnej aktywności komponentów umożliwi koordynację procesu określania obiektów uderzeń i rozwiązywanie konfliktów pojawiających się w tym procesie pomiędzy poszczególnymi komponentami, poszczególnymi komórkami sztabu i innymi zaangażowanymi agencjami.

c. **Szczegółowy podział wysiłku** (*Allocation*) jest to przełożenie ogólnego podziału wysiłku dysponowanych zasobów powietrznych dokonanego przez dowódcę sił połączonych na ilość wylotów przeznaczonych na poszczególne rodzaje działań powietrznych lub zadania. Szczegółowego podziału wysiłku dokonuje dowódca komponentu powietrznego sił połączonych. Podział ten

winien wyraźnie uwzględniać praktyczne korzyści wynikające z warunków geograficznych oraz ograniczeń bojowych. Jeśli czynniki te nie zostały uwzględnione wówczas z niezbędne będą dalsze konsultacje i konieczne zebranie opinii w tym zakresie.

d. **Stawianie zadań** (*Tasking*) jest procesem przekładania szczegółowego podziału wysiłku na rozkazy i przekazania ich do odpowiednich jednostek. Każdy rozkaz powinien zawierać wystarczająco szczegółowe instrukcje, umożliwiające wykonującej go jednostce pomyślne wykonanie postawionych zadań.

Dostępność zasobów powietrznych. Dowódcy poszczególnych komponentów sił powinni zameldować o ich wielkości zasobów powietrznych, możliwych do wykorzystania w połączonej kampanii. Zasoby te mogą otrzymać zadania bezpośrednio od dowódcy sił połączonych lub w jego imieniu od JFACC działającego zgodnie z wytycznymi tego dowódcy.

Cykl planowania działań powietrznych i stawiania zadań jest procesem niezbędnym do koordynacji planowania, szczegółowego podziału wysiłku i stawiania zadań na poszczególne misje i wyloty. Cykl ten powinien reagować na wszelkie zmiany w dyrektywie i wytycznych dowódcy sił połączonych, na prośby o wsparcie ze strony dowódców komponentów a także na zmiany sytuacji. Zasadniczo cykl ten przyporządkowuje dostępne systemy broni do obiektów uderzeń po to, aby osiągnąć wyznaczone cele. Cykl ten dzieli się na następujące fazy:

a. **Ogólny podział wysiłku.** Po konsultacjach z dowódcami innych komponentów, JFACC przedkłada swoje propozycje ogólnego podziału wysiłku dowódcy sił połączonych, który go albo zatwierdza albo koryguje podział całego wysiłku powietrznego kampanii stosownie do potrzeb osiągnięcia celów kampanii i zamiarów jego działań.

b. **Wybór obiektów uderzeń**. Wybór ten jest procesem selekcji obiektów uderzeń oraz dopasowywania właściwego oddziaływania dla każdego z nich. Rezultat tego procesu jest odzwierciedlony w stawianiu i wykonywaniu zadań. Proces wyboru obiektów uderzeń i cykl stawiania zadań są ściśle powiązane i są jądrem pracy sztabu JFACC w czasie planowania i prowadzenia działań.

(1) **Połączona Grupa Wyboru Obiektów Uderzeń**. Wybór obiektów uderzeń jest odpowiedzialnością dowódcy sił połączonych, dysponującego całym spektrum połączonej potęgi bojowej podporządkowanych mu sił. Dowódca sił połączonych może zdecydować o utworzeniu Połączonej Grupy Wyboru Obiektów Uderzeń, która zapewni mu doradztwo w zakresie określania priorytetów w wyborze obiektów uderzeń. Grupa ta integruje i nadaję priorytety obiektom uderzeń określonym przez naczelnych dowódców i dowódców komponentów oraz prowadzi i uaktualnia Połączoną Zintegrowaną Hierarchiczną Listę Obiektów Uderzeń. Rezultat takiego procesu koordynacji znajduje odzwierciedlenie w planach dowódców komponentów.

c. **Szczegółowy podział wysiłku.** Podczas szczegółowego podziału wysiłku wszystkie dostępne systemy uzbrojenia, łącznie z bronią niezabójczą, są

przyporządkowywane do poszczególnych obiektów uderzeń. Ostatecznie, obiekty uderzeń z przydzielonymi im priorytetami są wprowadzane do Głównego Planu Ataku Powietrznego (MAAP - *Master Air Attack Plan*). Powstały w ten sposób plan jest podstawą do opracowania Rozkazu do Działań Powietrznych (ATO). Szczegółowy podział wysiłku następuje wówczas, gdy dowódca komponentu powietrznego sił połączonych, przełoży ogólny podział wysiłku powietrznego na liczbę lotów bojowych, poszczególnych rodzajów lotnictwa, przypadającą na każdy rodzaj powietrznych działań bojowych lub zadań.

d. **Opracowanie Rozkazu do Działań Powietrznych ATO oraz ponowna tymczasowa zmiana przydziału sił** (*Re-Allotment*). W następstwie zatwierdzenia Głównego Planu Ataku Powietrznego (MAAP) przez dowódcę komponentu powietrznego sił połączonych, sztab planowania opracowuje połączony Rozkazu do Działań Powietrznych (ATO), Instrukcje Specjalne (**SPINS** - *Special Instructions*) i jeżeli JFACC jest jednocześnie szefem zarządzania przestrzenią powietrzną (ACA), Rozkaz do Kontroli Przestrzeni Powietrznej (**ACO** - *Airspace Coordination Order*). Jeżeli okaże się, że różnym komponentom przydzielono więcej środków niż wymaga tego ich cel działań to mogą być one ponownie przekazane do dyspozycji dla JFACC.

e. **Wykonanie**. Dowódca komponentu powietrznego sił połączonych kieruje wykonaniem planu i dekonfliktuje zapotrzebowania na ograniczone środki. Jednostki bojowe wykonują zadania zgodnie z ATO proponując zmiany Połączonemu Ośrodkowi Dowodzenia Działaniami Powietrznymi (JAOC), co staje się przedmiotem przeglądu zadań stawianych przez dowódcę sił połączonych.

f. **Ocena rezultatów działań bojowych**. Efektywne planowanie i prowadzenie kampanii wymaga ciągłej oceny wpływu działań bojowych sił połączonych na możliwości nieprzyjaciela. Ocena rezultatów działań bojowych jest prowadzona na trzech poziomach a dowódca sił połączonych powinien zorganizować dynamiczny system wspierania wszystkich komponentów sił.

Zabezpieczenie łącznościowe i informatyczne (CIS). Dowódca komponentu powietrznego sił połączonych będzie potrzebował niezawodnego, elastycznego, bezpiecznego i wysoce wydajnego systemu łączności i informatyki. System ten jest niezbędny do koordynacji i integracji planowania i prowadzenia działań powietrznych w swoim obszarze odpowiedzialności. Obejmuje to przetwarzanie i przekazywanie ATO i ACO, najlepiej za pośrednictwem tych samych interfejsów do zaangażowanych w działania: marynarki wojennej, sił lądowych i powietrznych, jak również przyjmowanie zadań, meldunków i próśb. Systemy łączności i informatyki muszą być kompatybilne i posiadać zdolność współdziałania tak w ramach sił połączonych oraz narodowych elementów wsparcia jak i pomiędzy siłami Sojuszu oraz siłami państwa gospodarza.

Zakończenie

Wysiłek badawczy tego etapu skoncentrowano na publikacjach prezentujących oficjalne poglądy amerykańskich i brytyjskich sił powietrznych, amerykańskiego Kolegium Szefów Sztabów oraz wojskowego kierownictwa NATO.

Przyjmując niewielkie uproszczenia można założyć, że w państwach Zachodu nie istnieją nauki wojskowe. Również sztuka operacyjna i taktyka nie traktowane są tak jak u nas, jako „nauka ...", dlatego też trudno znaleźć tam opracowania naukowe na ten temat.

Mimo tego w analizowaniu poszczególnych aspektów sfery militarnej stosowaną są naukowe metody badań. Badania te mają jednakże charakter bardziej utylitarny i podporządkowane są głównie potrzebom analizy i oceny doktryny oraz projektowania jej zmian. Doktryna jest syntezą wysiłku intelektualnego całej organizacji, dlatego reprezentuje dużą wartość poznawczą i stanowi podstawowe źródło inspiracji przy projektowaniu zmian w powietrznej sztuce operacyjnej RP.

W opracowaniu przedstawiono podstawowe treści tych poglądów doktrynalnych, które mają największy związek z powietrzną sztuką operacyjną. Stanowić one będą materiał wyjściowy dla prac badawczych drugiego etapu badań.

Bibliografia

1. Air Power Doctrine AP 3000 – 2nd Edition. RAF Chief of the Air Staff 1993.
2. Air Force Doctrine Document 1. USAF. Maxwell AFB 1997.
3. Air Force Doctrine Document 2. Organization and Employment of Aerospace Power. USAF. Maxwell AFB 2000.
4. Air Force Doctrine Document 2-1. Air Warfare. USAF. Maxwell AFB 2000.
5. Allied Joint Doctrine. AJP-01. NATO. Aktualne wydanie.
6. Allied Joint Air & Space Operations Doctrine ATP 33(C) (AJP-3.3). NATO. Aktualne wydanie.
7. Joint Doctrine Capstone and Keystone Primer. Joint Chiefs of Staff. Washington DC. Aktualne wydanie.
8. JP1. Joint Warfare of the U.S. Armed Forces. Joint Chiefs of Staff. Washington DC. Aktualne wydanie.
9. JP 3-0. Doctrine for Joint Operations. Joint Chiefs of Staff. Washington DC. Aktualne wydanie.
10. JP 5-0. Doctrine for Planning Joint Operations. Joint Chiefs of Staff. Washington DC. Aktualne wydanie.
11. Royal Air Force Air Operations. Air Warfare Centre Headquarters Operational Doctrine & Training 1996.
12. Szpyra R. Współczesna wojna powietrzna. AON, Warszawa 1998.
13. Szpyra R. Brytyjska doktryna powietrzna. AON, Warszawa, 1999.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA – ARCHIWUM Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. 61060
II

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Działu Zbiorów Drukowanych Akademii ON
Nr ewid.